

Energipolitik

Sammanfattning

Genom propositionen om samverkan för en trygg, effektiv och miljövänlig energiförsörjning (prop. 2001/02:143) fortsätter Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Centerpartiet genom en ny överenskommelse det samarbete som inleddes i samband med 1997 års energipolitiska uppgörelse.

Sammanfattningsvis tillstyrker utskottet samtliga förslag som i propositionen förelagts riksdagen, dock med den ändringen att tidpunkten för ikraftträdandet beträffande ändringen i ellagen bestäms till den 1 augusti 2002. Samtliga 118 motionsyrkanden som behandlas i betänkandet avstyrks av utskottet.

Utskottet tillstyrker således regeringens förslag att riksdagen skall anta de i propositionen angivna riktlinjerna för energipolitiken. Enligt utskottets mening är överenskommelsen ytterligare ett steg framåt i arbetet för en trygg, effektiv och miljövänlig svensk energiförsörjning samtidigt som det är en bekräftelse på att de energipolitiska riktlinjerna i 1997 års energipolitiska uppgörelse ligger fast. Energipolitiken skall skapa villkoren för en effektiv och hållbar energianvändning och en kostnadseffektiv svensk energiförsörjning med låg negativ påverkan på hälsa, miljö och klimat samt underlätta omställningen till ett ekologiskt samhälle. Härutöver skall energipolitiken bidra till att skapa stabila förutsättningar för ett konkurrenskraftigt näringsliv och en förnyelse och utveckling av den svenska industrin.

Landets elförsörjning skall tryggas genom ett energisystem som grundas på varaktiga, helst inhemska och förnybara, energikällor. Kärnkraften skall ersättas med effektivisering av elanvändning, konvertering till förnybara energislag samt miljömässigt acceptabel elproduktionsteknik. Energiförsörjningen skall i ökande utsträckning baseras på förnybar energi. Användningen av fossila bränslen skall hållas på en låg nivå.

Regeringen menar att möjligheten skall undersökas om att, i likhet med vad som gjorts i Tyskland, träffa avtal med kraftindustrin för den fortsatta utvecklingen av kärnkraften. Utskottet ställer sig positivt till vad regeringen förordar och menar att genom att kraftindustrin involveras i processen kan en långsiktighet och trovärdighet skapas som är till gagn för den fortsatta om-

ställningen av energisystemet. Samtidigt betonar utskottet att ett initiativ med den inriktning som regeringen framlagt inte innebär något avsteg från bedömningen att Barsebäck 2 stängs före utgången av år 2003 och att det är riksdagen som skall göra denna prövning.

I reservationer (m, fp; kd; mp) redovisas respektive partiers uppfattning om hur energipolitiken bör utformas.

Utskottet behandlar med anledning av motionsyrkanden olika bestämmelser i kärntekniklagen. Det gäller säkerhetskraven vid kärnkraftverken, förbudet mot uppförande av nya reaktorer och den s.k. tankeförbudsparagrafen. På ingen av dessa punkter finner utskottet skäl att vidta några åtgärder. Andra åsiktsyttringar framförs i reservationer. Miljöpartiets företrädare anser att säkerhetskraven vid kärnkraftverken behöver skärpas och preciseras. Representanterna för Moderata samlingspartiet och Folkpartiet förordar ett avskaffande av förbudet mot att uppföra nya kärnkraftsreaktorer. Att tankeförbudsparagrafen skall avskaffas kräver företrädarna för Moderata samlingspartiet, Kristdemokraterna och Folkpartiet.

Utskottet finner heller inget skäl för ett riksdagsuttalande med anledning av de motioner som berör Vattenfall AB:s verksamhet. I sammanhanget framhålls att bolaget är en viktig nationell resurs, inte minst beträffande arbetet med omställningen av energisystemet. I en reservation (m, kd, fp) förordas en privatisering av Vattenfall, medan det i en annan reservation (mp) framförs krav på att en oberoende kommission skall tillsättas för att granska Vattenfalls roll när det gäller omställningen av det svenska energisystemet.

Även frågor om konkurrens och konsumentinformation på energimarknaden behandlas med anledning av motioner. Yrkandena avvisas av utskottet bl.a. med hänvisning till pågående arbete. Andra uppfattningar ges uttryck för i reservationer av företrädarna för Kristdemokraterna och Folkpartiet respektive Miljöpartiet. Ett antal motioner som avser kraftvärmebeskattningen finner utskottet tillgodosedda och yrkandena avstyrks med hänvisning till vad regeringen anfört i propositionen. I en reservation (mp) förordas en annan lösning.

Regeringens förslag om ändringar i ellagen tillstyrks av utskottet. Det är emellertid utskottets mening att riksdagen – av tidsskäl – bör besluta att lagförslaget skall träda i kraft den 1 augusti 2002 i stället för den 1 juli 2002, som regeringen föreslagit. I en reservation (mp) förespråkas en annan utformning när det gäller elanvändares skyldighet att betala för den el han förbrukar under den tid han saknar avtal med en elleverantör.

Också regeringens förslag om ändring i naturgaslagen beträffande öppningen av naturgasmarknaden tillstyrks samtidigt som olika motionsyrkanden om naturgas avstyrks. Utskottet konstaterar att regeringens förslag överensstämmer med det angivna minimikravet i det berörda EG-direktivet. Vidare framhåller utskottet att det inte är aktuellt med en storskalig introduktion av naturgas eller en ny naturgasledning genom Sverige. I en reservation (m, kd, fp) pläderas för en snabbare öppningstakt av naturgasmarknaden än den utskottet förespråkar.

I propositionen redovisar regeringen även sina överväganden beträffande införandet av ett nytt stödsystem för förnybar energi. Utskottet konstaterar, med stor tillfredsställelse, att regeringens redogörelse beträffande ett system för handel med elcertifikat överensstämmer med utskottets uppfattning i frågan och avstyrker därför motioner vari begärs att regeringen inte skall återkomma med ett förslag i denna del. Dessa motioner tillstyrks i en reservation (m, kd, fp). Därtill avstyrker utskottet yrkanden som i detalj behandlar stödsystemet med hänvisning till att det i propositionen inte är frågan om ett förslag. Detta ämnar regeringen återkomma med. I en reservation (mp) framhålls vissa synpunkter på vad regeringen redovisat.

När det gäller förnybara energikällor tillstyrker utskottet regeringens förslag om ett mål för el producerad med förnybar energi, om särskilda åtgärder för vindkraften och om stöd till solvärme. Ett mål för el producerad med förnybar energi menar utskottet ligger i linje med att den svenska energiförsörjningen i ökande utsträckning skall baseras på förnybara energikällor samtidigt som det innebär ett tydliggörande av detta arbete. I en reservation (m, fp) avstyrks regeringens förslag i denna del, medan ett högre mål förordas i en annan reservation (mp). Beträffande särskilda åtgärder för vindkraften tillstyrker utskottet regeringens förslag om ett nationellt planeringsmål för vindkraften och om införandet av ett stöd för teknikutveckling och marknadsintroduktion. Utskottet finner heller inget skäl att göra någon annan bedömning än regeringen när det gäller vad i propositionen redovisats om ett övergångsstöd för vindkraften då handel med elcertifikat påbörjas. I reservationer (m, fp; kd; mp) redovisar företrädarna för respektive parti sin syn i denna fråga. Representanterna för Moderata samlingspartiet och Folkpartiet avstyrker också i en reservation regeringens förslag om stöd till solvärme. Därtill avstyrker utskottet – med reservation (kd, fp) – motioner som rör nedsättningen av nätavgiften för småskalig elproduktion.

Även regeringens förslag beträffande olika åtgärder för en effektivare energianvändning tillstyrks av utskottet. Åtgärderna omfattar dels information, utbildning, provning m.m. (reservationer kd; mp), dels lokala och regionala initiativ (reservation m) samt dels teknikupphandling och marknadsintroduktion (reservation mp).

Utskottet avstyrker slutligen motioner beträffande ett FoU-program för syntesgas respektive säkerhet vid dammanläggningar. Motionerna i den förstnämnda frågan följs upp i en reservation (mp).

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	4
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	8
Redogörelse för ärendet.....	12
Ärendet och dess beredning.....	12
Propositionens huvudsakliga innehåll	12
Utskottets överväganden	14
Bakgrund	14
Elförsörjningen	14
Vissa tidigare energipolitiska beslut	15
Det nuvarande energipolitiska programmet	17
Allmänt om energipolitiken, m.m.	18
Avslag på propositionen	18
Motionen.....	18
Utskottets ställningstagande	18
Riktlinjer för energipolitiken	19
Propositionen.....	19
Motionerna	24
Vissa kompletterande uppgifter	31
Utskottets ställningstagande	34
Indikatorer över energiförsörjningen	37
Propositionen.....	37
Utskottets bedömning	37
Kärntekniklagen	37
Säkerhetsnivån vid kärnkraftverken	37
Förbudet mot uppförande av kärnreaktorer	39
Förbudet mot kärnteknisk forskning	40
Vattenfall AB:s verksamhet.....	43
Motionerna	43
Vissa kompletterande uppgifter	44
Utskottets ställningstagande	44
Effektiva energimarknader	45
Konkurrensfrågor och konsumentinformation.....	45
Propositionen.....	45
Motionerna	48
Vissa kompletterande uppgifter	49
Utskottets ställningstagande	51
Kraftvärmebeskattningen.....	52
Propositionen.....	52
Motionerna	52
Vissa kompletterande uppgifter	53
Utskottets ställningstagande	54

Vissa ändringar i ellagen	55
Propositionen.....	55
Motionen	57
Vissa kompletterande uppgifter.....	57
Utskottets ställningstagande	58
Naturgas	59
Propositionen.....	59
Motionerna	59
Vissa kompletterande uppgifter.....	61
Utskottets ställningstagande	63
Förnybara energikällor	64
Mål för el producerad med förnybar energi.....	64
Propositionen.....	64
Motionerna	65
Vissa kompletterande uppgifter.....	65
Utskottets ställningstagande	66
Handel med elcertifikat	66
Propositionen.....	67
Motionerna	68
Vissa kompletterande uppgifter.....	69
Utskottets ställningstagande	70
Särskilda åtgärder för vindkraften	71
Propositionen.....	71
Motionerna	73
Vissa kompletterande uppgifter.....	75
Utskottets ställningstagande	77
Nedsättning av nätavgift för småskalig elproduktion	78
Propositionen.....	78
Motionerna	79
Vissa kompletterande uppgifter.....	79
Utskottets ställningstagande	80
Stöd till solvärme	80
Propositionen.....	80
Motionen	81
Vissa kompletterande uppgifter.....	81
Utskottets ställningstagande	81
Forskningsprogram för syntesgas.....	81
Motionerna	82
Vissa kompletterande uppgifter.....	82
Utskottets ställningstagande	83
Åtgärder för en effektivare energianvändning.....	83
Inledning	83
Information, utbildning, provning m.m.	83
Propositionen.....	83
Motionerna	84

Vissa kompletterande uppgifter	85
Utskottets ställningstagande	86
Lokala och regionala initiativ	87
Propositionen	87
Motionen	88
Vissa kompletterande uppgifter	88
Utskottets ställningstagande	88
Teknikupphandling och marknadsintroduktion	89
Propositionen	89
Motionen	89
Vissa kompletterande uppgifter	90
Utskottets ställningstagande	90
Övrigt	91
Säkerhet vid dammanläggningar	91
Motionen	91
Vissa kompletterande uppgifter	91
Utskottets ställningstagande	92
Reservationer	93
1. Avslag på propositionen (fp)	93
2. Riktlinjer för energipolitiken (m, fp)	93
3. Riktlinjer för energipolitiken (kd)	95
4. Riktlinjer för energipolitiken (mp)	97
5. Säkerhetsnivån vid kärnkraftverken (mp)	98
6. Förbudet mot uppförande av kärnreaktorer (m, fp)	99
7. Förbudet mot kärnteknisk forskning (m, kd, fp)	100
8. Vattenfall AB:s verksamhet (m, kd, fp)	100
9. Vattenfall AB:s verksamhet (mp)	101
10. Konkurrensfrågor och konsumentinformation (kd, fp)	102
11. Konkurrensfrågor och konsumentinformation (mp)	102
12. Kraftvärmebeskattningen (mp)	104
13. Anvisning av elleverantör (mp)	104
14. Naturgas (m, kd, fp)	105
15. Mål för el producerad med förnybar energi (m, fp)	106
16. Mål för el producerad med förnybar energi (mp)	106
17. Handel med elcertifikat (m, kd, fp)	107
18. Handel med elcertifikat (mp)	108
19. Särskilda åtgärder för vindkraften (m, fp)	109
20. Särskilda åtgärder för vindkraften (kd)	110
21. Särskilda åtgärder för vindkraften (mp)	110
22. Nedsättning av nätavgift för småskalig elproduktion (kd, fp)	112
23. Stöd till solvärme (m, fp)	112
24. Forskningsprogram för syntesgas (mp)	113
25. Information, utbildning, provning m.m. (kd)	113
26. Information, utbildning, provning m.m. (mp)	114
27. Lokala och regionala initiativ (m)	115

28. Teknikupphandling och marknadsintroduktion (mp)	115
Särskilt yttrande	117
Naturgas (mp).....	117
Bilagor	
1. Förteckning över behandlade förslag	118
2. Regeringens lagförslag.....	127

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Avslag på propositionen

Riksdagen avslår motion 2001/02:N56 yrkande 1.

Reservation 1 (fp)

2. Riktlinjer för energipolitiken

Riksdagen godkänner regeringens förslag om riktlinjer för energipolitiken. Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:143 punkt 3 och avslår motionerna 2001/02:K426 yrkande 27, 2001/02:U268 yrkande 2, 2001/02:U348 yrkande 15, 2001/02:N51 yrkande 1, 2001/02:N53 yrkandena 1, 6, 7 och 10–16, 2001/02:N55 yrkandena 1–5, 10, 11 och 13, 2001/02:N56 yrkandena 2 och 4–6, 2001/02:N58 yrkandena 1–4, 6–8, 21 i denna del och 22, 2001/02:N296, 2001/02:N315 yrkande 13, 2001/02:N328 och 2001/02:N371 yrkandena 11, 12 och 20.

Reservation 2 (m, fp)

Reservation 3 (kd)

Reservation 4 (mp)

3. Säkerhetsnivån vid kärnkraftverken

Riksdagen avslår motion 2001/02:N58 yrkande 5.

Reservation 5 (mp)

4. Förbud mot uppförande av kärnreaktorer

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:N51 yrkande 3, 2001/02:N53 yrkande 17 i denna del och 2001/02:N213 yrkande 15.

Reservation 6 (m, fp)

5. Förbudet mot Kärnteknisk forskning

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:N51 yrkande 2, 2001/02:N53 yrkande 17 i denna del, 2001/02:N213 yrkandena 14 och 17, 2001/02:N248 och 2001/02:N371 yrkande 21.

Reservation 7 (m, kd, fp)

6. Vattenfall AB:s verksamhet

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:N4 yrkande 4, 2001/02:N58 yrkande 23 och 2001/02:N239.

Reservation 8 (m, kd, fp)

Reservation 9 (mp)

7. Konkurrensfrågor och konsumentinformation

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:N56 yrkandena 7 och 8 och 2001/02:N58 yrkandena 9–14 och 16.

Reservation 10 (kd, fp)

Reservation 11 (mp)

8. Kraftvärmebeskattningen

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:N56 yrkande 9, 2001/02:N58 yrkande 15, 2001/02:N269 yrkande 1 och 2001/02:N285.

Reservation 12 (mp)

9. Anvisning av elleverantör

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857) såvitt avser 8 kap. 8 §. Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:143 punkt 1 i denna del och avslår motion 2001/02:N58 yrkande 17.

Reservation 13 (mp)

10. Lagförslaget i övrigt

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857) i den mån det inte omfattas av utskottets förslag till riksdagsbeslut i det föregående, dock med den ändringen att ikraft- och övergångsbestämmelserna 1 och 2 skall ha följande lydelse:

1. Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2002.
2. Bestämmelserna i 4 kap. 5 och 8 §§ i deras nya lydelse tillämpas första gången i fråga om nättariffer som gäller från och med det räkenskapsår som börjar den 1 augusti 2002 eller närmast därefter.

Därmed bifaller riksdagen delvis proposition 2001/02:143 punkt 1 i denna del.

11. Naturgas

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i naturgaslagen (2000:599). Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:143 punkt 2 och avslår motionerna 2001/02:N35 yrkande 6, 2001/02:N53 yrkande 8, 2001/02:N55 yrkandena 6 och 7, 2001/02:N210, 2001/02:N238 yrkande 2, 2001/02:N271, 2001/02:N329, 2001/02:N360 och 2001/02:N371 yrkande 10.

Reservation 14 (m, kd, fp)

12. Mål för el producerad med förnybar energi

Riksdagen godkänner regeringens förslag om mål för el producerad med förnybara energikällor. Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:

143 punkt 4 och avslår motionerna 2001/02:N53 yrkande 2, 2001/02:N57 yrkande 2 och 2001/02:N58 yrkande 18.

Reservation 15 (m, fp)

Reservation 16 (mp)

13. Handel med elcertifikat

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:N53 yrkande 18, 2001/02:N55 yrkande 8, 2001/02:N56 yrkande 3, 2001/02:N57 yrkande 3, 2001/02:N58 yrkande 19 och 2001/02:N213 yrkande 16.

Reservation 17 (m, kd, fp)

Reservation 18 (mp)

14. Särskilda åtgärder för vindkraften

Riksdagen godkänner regeringens förslag om särskilda åtgärder för vindkraften. Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:143 punkt 5 och avslår motionerna 2001/02:N53 yrkande 3, 2001/02:N54, 2001/02:N55 yrkande 9, 2001/02:N57 yrkande 1, 2001/02:N58 yrkande 20, 2001/02:N268 yrkande 1, 2001/02:N283, 2001/02:N318 yrkande 1, 2001/02:N324 yrkandena 1–5, 7 och 9 och 2001/02:N338.

Reservation 19 (m, fp)

Reservation 20 (kd)

Reservation 21 (mp)

15. Nedsättning av nätavgift för småskalig elproduktion

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:N52 och 2001/02:N53 yrkande 9.

Reservation 22 (kd, fp)

16. Stöd till solvärme

Riksdagen godkänner regeringens förslag om stöd till solvärme. Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:143 punkt 6 och avslår motion 2001/02:N53 yrkande 4.

Reservation 23 (m, fp)

17. Forskningsprogram för syntesgas

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:N252 och 2001/02:N339.

Reservation 24 (mp)

18. Information, utbildning, provning m.m.

Riksdagen godkänner regeringens förslag om information, utbildning, provning m.m. Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:143 punkt 7 och avslår motionerna 2001/02:N55 yrkande 12, 2001/02:N58 yrkande 21 i denna del och 2001/02:N371 yrkandena 14 och 15.

Reservation 25 (kd)

Reservation 26 (mp)

19. Lokala och regionala initiativ

Riksdagen godkänner regeringens förslag om lokala och regionala initiativ. Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:143 punkt 8 och avslår motion 2001/02:N53 yrkande 5.

Reservation 27 (m)

20. Teknikupphandling och marknadsintroduktion

Riksdagen godkänner regeringens förslag om teknikupphandling och marknadsintroduktion. Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:143 punkt 9 och avslår motion 2001/02:N58 yrkande 21 i denna del.

Reservation 28 (mp)

21. Säkerhet vid dammanläggningar

Riksdagen avslår motion 2001/02:N298.

Stockholm den 28 maj 2002

På näringsutskottets vägnar

Per Westerberg

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Per Westerberg (m), Barbro Andersson Öhrn (s), Reynoldh Furustrand (s), Lennart Beijer (v), Göran Hägglund (kd), Karin Falkmer (m), Nils-Göran Holmqvist (s), Ola Karlsson (m), Marie Granlund (s), Karl Gustav Abramsson (s), Inger Strömbom (kd), Ola Sundell (m), Ingegerd Saarinen (mp), Åke Sandström (c), Eva Flyborg (fp), Anne Ludvigsson (s) och Lennart Värmbö (v).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlas

dels proposition 2001/02:143 om samverkan för en trygg, effektiv och miljövänlig energiförsörjning,

dels åtta motioner som väckts med anledning av propositionen,

dels en motion som väckts med anledning av skrivelse 2000/01:120 med 2001 års redogörelse för företag med statligt ägande,

dels en motion som väckts med anledning av skrivelse 2001/02:22 om en förnyad prövning av stängningen av Barsebäck 2,

dels 25 motioner från allmänna motionstiden.

Upplysningar och synpunkter i ärendet har inför utskottet lämnats av företrädare för Lantbrukarnas Riksförbund, Svenska Bioenergiföreningen, Svenska Kraftbörsen AB, Svenska Trädbränsleföreningen, Svensk Vindkraftförening, Sveriges Vindkraftleverantörer och Vindkraftbranschens Investerings- och Projekteringsföretag (VIP), samt av företrädare för svensk basindustri (Jernkontoret, Svenska Gruvföreningen, Kemikontoret och Svenskt Näringsliv) och föreningen Svenskt Landskapsskydd.

Vidare har ett flertal skrivelser i ärendet inkommit till utskottet.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen om samverkan för en trygg, effektiv och miljövänlig energiförsörjning (prop. 2001/02:143) fastslås att riktlinjerna från 1997 års energipolitiska uppgörelse ligger fast. Propositionen bygger, i likhet med 1997 års uppgörelse, på en överenskommelse mellan företrädare för Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Centerpartiet. De energipolitiska åtgärderna som partierna är överens om att genomföra innebär statliga utgifter om ca 1,7 miljarder kronor under en period av sex år. Beträffande anslagsfrågorna avser regeringen återkomma i budgetpropositionen för år 2003.

Regeringen presenterar i propositionen sin avsikt att söka nå en långsiktig överenskommelse med kraftindustrin om en långsiktigt hållbar politik för den fortsatta kärnkraftsavvecklingen och omställningen av energisystemet.

I propositionen redogörs även för huvudinriktningen för ett nytt regelsystem för att främja förnybar el, vilket skall införas i januari 2003. Systemet innebär ett kvotbaserat certifikatsystem för att främja elproduktion från förnybara energikällor. Beträffande lagstiftningen avser regeringen att återkomma till riksdagen senare under år 2002. Införandet av ett elcertifikatsystem innebär enligt regeringen att konkurrensneutralitet införs när det gäller stöd till förnybar elproduktion. Regeringen anser emellertid att det finns behov av kompletterande insatser för vindkraften under en övergångsperiod.

Särskilda åtgärder föreslås därför för vindkraften. Därtill föreslås ett planeringsmål för vindkraften.

Som ett produktionsmål för utökad tillförsel av förnybar energi föreslås nivån 10 TWh till år 2010. Vid en positiv utveckling anges att en lämplig ambitionsnivå kan vara att öka produktionsmålet till 15 TWh år 2012.

För att stimulera till en effektivare energianvändning föreslås satsningar under perioden 2003–2007 på information och utbildning, den kommunala energirådgivningen samt teknikupphandling och marknadsintroduktion av energieffektiv teknik.

Därtill redogörs för olika åtgärder som syftar till en vidareutveckling av elmarknadsreformen. I propositionen föreslås vissa ändringar i ellagen (1997:857) som rör tariffsättningen på regionledningar, anvisning av balansansvariga, anvisning av elleverantör och icke koncessionspliktiga nät. Därutöver redovisar regeringen sina bedömningar bl.a. beträffande elmarknadens utveckling, konkurrensfrågor och konsumentinformation. Ett förslag framläggs också beträffande en ytterligare öppning av naturgasmarknaden i enlighet med de krav som anges i EG:s s.k. gasmarknadsdirektiv. Regeringen redogör även för sina överväganden när det gäller en förändring av kraftvärmebeskattningen.

Även en strategi för minskad klimatpåverkan från energisektorn redovisas, och regeringen redogör för olika insatser på nationell och internationell nivå på klimatområdet. Som en del av detta arbete är det regeringens avsikt att gå vidare i arbetet med långsiktiga avtal med den energiintensiva industrin.

Utskottets överväganden

Bakgrund

Elförsörjningen

Det svenska energisystemet har genomgått stora förändringar från år 1970 fram till i dag. Sveriges elproduktion fördubblades från år 1970 till slutet av 1980-talet. Därefter har produktionen varit nära nog konstant, bortsett från de variationer som beror på vattentillrinningen. År 2000 uppgick elproduktionen till ca 142 TWh, vilket kan jämföras med ca 59 TWh år 1970. Enligt den preliminära statistiken ökade elproduktionen till nästan 158 TWh år 2001.

Elproduktionen i Sverige sker i vattenkraftverk, kärnkraftverk, vindkraftverk och konventionella värmekraftverk. I det sistnämnda ingår kraftvärmeanläggningar, kondenskraftverk och gasturbiner. I kraftvärmeanläggningar produceras el och värme samtidigt. Kraftvärmeanläggningar finns inom industrin, där värmen utnyttjas för interna processer, och i kraftvärmeverk där värmen i allmänhet används i ett angränsande fjärrvärmenät. Vattenkraften och kärnkraften står i dag för den huvudsakliga elproduktionen i Sverige, medan den konventionella värmekraften står för ca 6 %. Oljekondenskraftverken och gasturbinerna utgör i första hand en reservkapacitet under år med liten nederbörd och därmed liten vattenkraftproduktion. Vindkraften svarade för ca 0,3 % av elproduktionen år 2000.

Under år med normal vattentillrinning kan vattenkraften och kärnkraften sägas vardera svara för ungefär hälften av elproduktionen. Den beräknade normalårsproduktionen i de svenska vattenkraftverken varierar beroende på vilket statistikunderlag produktionsvolymen baseras på. Tidigare har normalårsproduktionen för vattenkraften beräknats till ca 64 TWh, vilket baseras på åren 1950–1996. De senaste åren har det dock varit en kraftig tillrinning. År 2000 slog vattenkraften nytt rekord genom att producera 77,8 TWh el, vilket är ca 20 % mer än ett normalår. Preliminär statistik visar att även år 2001 blev ett rekordår för vattenkraften då produktionen uppgick till 78,5 TWh.

Kärnkraftverkens elproduktion var 54,8 TWh år 2000, vilket kan förklaras med att tillgången på vattenkraft varit mycket god och därigenom minskat behovet av annan kraft. Preliminär statistik visar att kärnkraftverkens elproduktion uppgick till 69,2 TWh år 2001.

Den totala elanvändningen (netto) inom landet uppgick år 2000 till 146,6 TWh. Nettoimporten uppgick till 4,7 TWh. Av elanvändningen svarade bostäder, service m.m. för 70,4 TWh, industrin för 55,9 TWh, fjärrvärme och raffinaderier för 5,7 TWh och transporter för 2,6 TWh. Distributionsförluster stod för 12 TWh. För år 2001 uppgick preliminärt elanvändningen (netto) till 150,4 TWh där bostäder, service m.m. svarade för 73,9 TWh, industrin för

54,7 TWh, fjärrvärme för 5,3 TWh och transporter för 2,8 TWh. Distributionsförlusterna beräknas ha uppgått till 13,8 TWh.

Den inhemska elproduktionen år 1970–2001 (TWh)

Produktionsslag	1970	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2001 prel.
Vattenkraft	40,9	57,0	58,0	69,8	71,4	67,2	77,8	78,5
Vindkraft	–	–	–	0,0	0,0	0,1	0,4	0,5
Kärnkraft	0,0	11,4	25,3	55,8	65,2	67,0	54,8	69,2
Kraftvärme i industrin	3,1	3,3	4,0	2,4	2,6	3,8	4,3	4,4
Kraftvärme i fjärrvärmesystem	2,4	3,3	5,6	3,7	2,4	5,8	4,5	4,8
Kondenskraft	12,0	3,5	0,9	0,5	0,0	0,1	0,0	0,5
Gasturbiner	0,7	0,1	0,2	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0
Nettoproduktion	59,1	78,6	94,0	132,3	141,7	144,1	141,8	157,8
Import minus export	4,3	1,3	0,5	–1,5	–1,8	–1,7	4,7	–7,3

Källa: Statens energimyndighet

Vissa tidigare energipolitiska beslut

År 1980, med utgångspunkt i resultatet från folkomröstningen, uttalade riksdagen att kärnkraften skall avvecklas i den takt som är möjlig med hänsyn till behovet av elektrisk kraft för att upprätthålla sysselsättning och välfärd (prop. 1979/80:170, bet. 1979/80:NU70). Enligt beslutet skulle heller ingen ytterligare kärnkraftsutbyggnad förekomma utöver de tolv reaktorer som då var i drift, färdiga eller under arbete. I den aktuella propositionen hade regeringen inte föreslagit något direkt slutår för kärnkraftsproduktionen. På förslag från näringsutskottet beslutade dock riksdagen uttala att den sista reaktorn i Sverige skulle tas ur drift år 2010. Detta uttalande baserades på uppgifter i propositionen om att kärnkraftsreaktorernas tekniska livslängd skulle vara ca 25 år.

En första precisering av en avvecklingsplan för kärnkraften togs hösten 1987 (prop. 1986/87:158, bet. 1987/88:NU7). Enligt en avsiktsförklaring skulle en reaktor kunna tas ur drift under perioden 1993–1995 och en andra reaktor under perioden 1994–1996. Avgörande för när avvecklingen av reaktorerna kunde påbörjas var dock tillförseln av ny energi och resultatet av energihushållningen. En andra precisering gjordes våren 1988 (prop. 1987/88:90, bet. 1987/88:NU40). Enligt detta beslut skulle en första reaktor tas ur drift år 1995 och en andra år 1996.

Våren 1991 antog riksdagen riktlinjer för den långsiktiga energipolitiken (prop. 1990/91:88, bet. 1990/91:NU40), vilka byggde på en överenskommelse

mellan företrädare för Socialdemokraterna, Folkpartiet liberalerna och Centerpartiet. Beslutet innebar bl.a. att de tidigare riktlinjerna för kärnkrafts-avvecklingens inledning upphävdes. Frågan om när kärnkraften skulle vara avvecklad aktualiserades inte i detta sammanhang. Enligt beslutet skulle omställningen av energisystemet ske med hänsyn till, förutom säkerhetskraven, behovet av elektrisk kraft för upprätthållande av sysselsättning och välfärd. Vidare omfattade överenskommelsen olika stöd till omställningen och utvecklingen av energisystemet. När den borgerliga regeringen tillträdde hösten 1991 framhölls att energiöverenskommelsen låg fast (RD 1991/92:6).

Det energipolitiska beslut som togs år 1997 (prop. 1996/97:84, bet. 1996/97:NU12), vilket bygger på en överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Centerpartiet, innebar att år 2010 inte längre skulle gälla som slutår för kärnkraftsavvecklingen. Riksdagen fattade även beslut om en avställning av de två kärnkraftsreaktorerna i Barsebäck, den ena senast den 1 juli 1998 och den andra reaktorn senast den 1 juli 2001. Ett villkor för stängningen av den andra reaktorn är dock att bortfallet av elproduktion kan kompenseras genom tillförsel av ny elproduktion och minskad elanvändning. Näringsutskottet framhöll i detta sammanhang att riksdagen borde ges möjlighet att pröva förutsättningarna för en stängning innan en sådan genomförs av den andra reaktorn.

1997 års energipolitiska beslut omfattar ett program för omställning och utveckling av energisystemet. Programmet består av ett kortsiktigt och ett långsiktigt program. Det kortsiktiga programmet är fokuserat på åtgärder för ökad tillförsel av förnybar energi och minskad elanvändning. Det långsiktiga programmet är forskningsinriktat med åtgärder inom energiforskning och energiteknikstöd.

Den första reaktorn i Barsebäcksverket ställdes av i november 1999, sedan ett avtal om ersättning till kraftverkets ägare hade slutits mellan företrädare för staten, Vattenfall AB och Sydkraft AB. De åtaganden som följer av avtalet godkändes av riksdagen våren 2000 (prop. 1999/2000:63, bet. 1999/2000:NU11).

I en skrivelse till riksdagen i september 2000 om den fortsatta omställningen av energisystemet m.m. (skr. 2000/01:15) redovisade regeringen sin bedömning att riksdagens villkor för stängning av den andra reaktorn i Barsebäck före den 1 juli 2001 inte var uppfyllda. Regeringen bedömde att stängningen kan genomföras senast före utgången av år 2003 när erforderliga åtgärder fått genomslag. Riksdagen delade regeringens bedömning (bet. 2000/01:NU3).

Denna bedömning kvarstod vid den förnyade prövning som redovisades till riksdagen i oktober 2001 (skr. 2001/02:22, bet. 2001/02:NU3). Utskottet erinrade i detta sammanhang om att det är riksdagen som skall pröva om nämnda villkor är tillgodosedda inför ett beslut att stänga den andra reaktorn i Barsebäcksverket. En stängning får inte medföra negativa effekter i fråga om elpriset, tillgången på el för industrin, effektbalansen eller miljön och klimatet. Samtidigt underströk utskottet betydelsen av att regeringen fortlöpande

följer förutsättningarna för att de villkor som riksdagen ställt upp kan uppfyllas.

Det nuvarande energipolitiska programmet

Det energipolitiska ställningstagandet år 1997 innebar att riktlinjerna i 1991 års energipolitiska beslut låg fast och att de två kärnkraftsreaktorerna i Barsebäck skulle ställas av. Som tidigare nämnts består 1997 års energipolitiska överenskommelse av dels ett kortsiktigt, dels ett mer långsiktigt program.

Den kortsiktiga delen av programmet löper under femårsperioden 1998–2002 och syftar till att ersätta bortfallet av elproduktionen från Barsebäcks andra reaktor. Enligt 1997 års beslut är ett villkor för stängningen av den andra reaktorn att bortfallet av elproduktion kan kompenseras genom:

- en minskad användning av el för uppvärmning av bostäder och lokaler,
- en ökad tillförsel av el och värme från förnybara energikällor,
- ett effektivare utnyttjande av det befintliga energisystemet och åtgärder för att främja effektivare energianvändning.

Genom det kortsiktiga programmet skulle den årliga elanvändningen för uppvärmning av bostäder minska med 1,5 TWh genom konvertering till fjärrvärme och andra bränslen. Samtidigt skulle el från förnybara energikällor öka med 1,5 TWh under programperioden. Totalt omfattar programmet 3,1 miljarder kronor. Av dessa avsattes 1,65 miljarder kronor till minskad elanvändning i bostäder och lokaler och 450 miljoner kronor för effektivare energianvändning. För stöd till ökad tillförsel av el från förnybara energislag avsattes 1 miljard kronor.

De långsiktiga åtgärderna i dagens energipolitiska program innehåller satsningar på forskning och teknisk utveckling inom energiområdet. Programmet omfattar stöd till energiforskning, forskning om energisystemet, forskningssamarbete med länderna i Östeuropa, stöd till utveckling av ny energiteknik i företag och branscher, stöd till introduktion av ny energiteknik samt stöd till etanolproduktion från skogsråvara. Programmet löper under en sjuårsperiod, dvs. till och med år 2004, och omfattar ca 5,6 miljarder kronor.

I december 2001 beslutade regeringen om direktiv (dir. 2001:122) till en särskild utredare med uppdrag att granska och utvärdera insatserna inom 1997 års långsiktiga energipolitiska program. Uppdraget innefattar att analysera behovet av förändringar, lämna förslag till riktlinjer för det långsiktiga energipolitiska programmet inför den planeringsperiod som inleds år 2003 och redovisa insatser som skall leda till en långsiktigt hållbar energiförsörjning. Uppdraget skall vara avslutat i februari 2003. Det är regeringens avsikt att återkomma med ett förslag år 2004 om utformningen av det långsiktiga energipolitiska programmet inför en fortsättning år 2005.

Genom 1997 års energipolitiska beslut avsattes även 400 miljoner kronor till Delegationen för energiförsörjningen i Sydsverige (DESS) för åren 1998 och 1999. Delegationen, vilken är en myndighet under Näringsdepartementet, skall göra särskilda insatser för el- och värmeförsörjningen i Sydsverige. I

detta ingår att genomföra utredningar om energisituationen i området, fatta beslut om ekonomiskt stöd och ta egna initiativ på området. Delegationens arbete pågår fortfarande men skall slutredovisas i december 2002.

I januari 1997 tillsatte regeringen en delegation för ekologiskt hållbar utveckling. Delegationen förberedde en plattform för ett samlat arbete för hållbar utveckling och lanserade det lokala investeringsprogrammet för ekologisk hållbarhet (LIP), som en del av denna plattform. Inom ramen för investeringsprogrammet kan kommunerna få stöd för projekt som innefattas av det energipolitiska programmet. För perioden 1998–2003 har 7,4 miljarder kronor avsatts.

Allmänt om energipolitiken, m.m.

Avslag på propositionen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå en motion om avslag på propositionen. *Jämför reservation 1 (fp).*

Motionen

Folkpartiet begär i motion 2001/02:N56 att riksdagen avslår den nu aktuella propositionen om samverkan för en trygg, effektiv och miljövänlig energiförsörjning. Enligt Folkpartiet är hela inriktningen på politiken felaktig samtidigt som propositionen har uppenbara brister. Dessa brister består bl.a. i att propositionen på många ställen är otydlig och att den innehåller få konkreta förslag. Motionärerna menar att de energipolitiska riktlinjer som antogs av riksdagen år 1997, och som nu fullföljs av de partier som står bakom propositionen, både skadar Sverige som industri- och miljönation och är förödande för välståndet.

Särskilt allvarligt är den förtida avvecklingen av kärnkraften, sägs det i motionen. Avvecklingen innebär en kapitalförstöring utan motstycke och kommer att medföra välfärdsförluster. Därtill skadas miljön och det blir svårare för företag att utvecklas och att därigenom skapa fler arbetstillfällen. Motionärerna påpekar även att resultatet av den förda politiken har blivit att elpriserna stigit och att hela samhällets energiförsörjning hotas vid stark kyla eller vid avbrott i någon del av elnätet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar inte motionärernas uppfattning att propositionen bör avslås. Oavsett inställning i olika energipolitiska frågor menar utskottet att det inte finns skäl att avslå propositionen i sin helhet. Utskottet kommer i det följande att avsnittsvis behandla de olika förslagen i propositionen. Avslagsyrkandet på hela propositionen i motion 2001/02:N56 (fp) avvisas sålunda av utskottet.

Riktlinjer för energipolitiken

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör godkänna regeringens förslag om riktlinjer för energipolitiken och avslå berörda motionsyrkanden. Enligt utskottet bör den svenska energipolitikens mål även fortsatt vara att på kort och lång sikt trygga tillgången på el och annan energi på villkor som är konkurrenskraftiga med dem i omvärlden. Energipolitiken skall skapa villkoren för en effektiv och hållbar energianvändning och en kostnadseffektiv svensk energiförsörjning med låg negativ påverkan på hälsa, miljö och klimat samt underlätta omställningen till ett ekologiskt samhälle. *Jämför reservationerna 2 (m, fp), 3 (kd) och 4 (mp).*

Propositionen

Inledning

I propositionens inledning redovisas i ett avsnitt riktlinjerna för energipolitiken enligt den överenskommelse som träffats mellan Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Centerpartiet. Avsnittet innefattar dels energipolitikens mål, dels riktlinjer beträffande kärnkraften, effektiva energimarknader, en diversifierad tillförsel, effektiv energianvändning, energipolitiska insatser på klimatområdet och energibeskattningen.

Energipolitikens mål

Enligt vad som anförs i propositionen skall den svenska energipolitikens mål vara att på kort och lång sikt trygga tillgången på el och annan energi på villkor som är konkurrenskraftiga med dem i omvärlden. Energipolitiken skall skapa villkor för en effektiv och hållbar energianvändning och en kostnadseffektiv svensk energiförsörjning med låg negativ påverkan på hälsa, miljö och klimat. Energipolitiken skall även underlätta omställningen till ett ekologiskt uthålligt samhälle. Härigenom skall en god ekonomisk och social utveckling främjas i hela landet.

Vidare skall energipolitiken bidra till att stabila förutsättningar skapas för ett konkurrenskraftigt näringsliv och till en förnyelse och utveckling av den svenska industrin. Energipolitiken skall även bidra till ett breddat energi-, miljö- och klimatsamarbete i Östersjöregionen.

Den svenska elförsörjning skall tryggas genom ett energisystem som baseras på varaktiga, helst inhemska och förnybara, energikällor samt en effektiv energianvändning. Energin skall användas så effektivt som möjligt med hänsyn tagen till alla resurstillgångar. Det skall ställas stränga krav på säkerhet och omsorg om hälsa och miljö vid omvandling och utveckling av all energiteknik. Energipolitiken skall utformas under beaktande av de svenska miljö- och klimatmålen. Kärnkraften skall ersättas med effektivisering av elanvändningen, konvertering till förnybara energislag samt miljömässigt acceptabel

elproduktionsteknik. Energiförsörjningen skall i ökande utsträckning baseras på förnybar energi. Användningen av fossila bränslen bör hållas på en låg nivå. Naturgasen är det fördelaktigaste fossila bränslet och det befintliga naturgasnätet bör utnyttjas. Nationalälvarna och de övriga älvsträckor som riksdagen har undantagit från utbyggnad skall även fortsättningsvis skyddas.

Energipolitiken skall utformas så att energimarknaderna ger en säker tillgång på energi – el, värme, bränslen och drivmedel – till rimliga priser. Det är en viktig förutsättning för industrins internationella konkurrenskraft och hushållens ekonomi, sägs det i propositionen. Industrins elanvändning skall inte begränsas av annat än gällande regler inom skatte- och miljölagstiftningen.

På den gemensamma och internationella marknaden är det av största vikt att tillförsel av energi sker på lika villkor och med klara och tydliga miljömål. En avgörande del av energipolitiken är att harmonisera regler, avgifter och skatter så att energileverantörer oavsett land kan konkurrera på lika villkor samtidigt som energiförsörjningen bidrar till en hållbar utveckling.

Kärnkraften

Enligt regeringen måste omställningen av det svenska energisystemet ske på ett ansvarsfullt och kontrollerat sätt och med ett långsiktigt perspektiv. En bred politisk enighet och en nära samverkan mellan stat, kommuner och näringsliv är en väsentlig förutsättning för en framgångsrik energipolitik. I detta sammanhang betonar regeringen särskilt nödvändigheten av en aktiv dialog med företrädare för industrin. Regeringen avser därför att bjuda in företrädare för kraftbranschen till överläggningar i syfte att nå en överenskommelse om en långsiktigt hållbar politik för kärnkraftsutvecklingen och den fortsatta omställningen av energisystemet.

Enligt regeringen är ett villkor för stängningen av den andra reaktorn i Barsebäck – i likhet med vad riksdagen tidigare beslutat (bet. 1996/97:NU12) – att bortfallet av elproduktion kan kompenseras genom tillförsel av ny elproduktion och minskad användning av el. Enligt 1997 års energipolitiska beslut skall resultaten av det energipolitiska programmet – vilket innehåller åtgärder för att under en femårsperiod stimulera användningen av förnybara energislag och en minskad elanvändning – utvärderas och tillsammans med erfarenheterna från stängningen av reaktorerna i Barsebäcksverket utgöra underlag för kommande beslut om hur den fortsatta omställningen av energisystemet skall genomföras.

I propositionen framhålls att regeringen anser att möjligheten att träffa ett avtal liknande det som gjorts i Tyskland mellan regeringen och kraftindustrin bör prövas även i Sverige.

I Tyskland träffades i juni 2000 ett avtal mellan regeringen och kraftindustrin beträffande stängningen av de tyska kärnkraftverken. Genom avtalet fastställs en total elproduktionsram. Ramen formuleras som en maximal energimängd som kan produceras i de befintliga reaktorerna under deras återstående livslängd. Parterna bedömer att denna energimängd är tillräckligt stor

för att ersättande produktion skall kunna fasa in i lämplig takt. Produktionsvolymen kan relativt fritt fördelas i tiden och mellan kärnkraftverken. När den avtalade totala produktionsvolymen är uppnådd skall samtliga reaktorer vara utfasade. Avtalet innehåller även åtaganden från båda parter avseende den framtida energiförsörjningen.

Detta initiativ, betonas det i propositionen, innebär dock inte att regeringen ändrar sin tidigare bedömning att stängningen av den andra reaktorn i Barsebäck kan genomföras senast före utgången av år 2003. Överenskommelsen bör enligt regeringen skapa gynnsamma förutsättningar för en företagsekonomiskt försvarbar fortsatt drift och successiv stängning av kärnkraften, samtidigt som annan miljövänlig elproduktion tas i drift och elförsörjningen tryggas. En sådan överenskommelse skulle kunna ha betydande fördelar på den avreglerade elmarknaden jämfört med en lagreglerad avveckling av återstående reaktorer. Detta ger möjlighet för alla parter att samlas kring gemensamma långsiktiga lösningar för att genomföra den nödvändiga energiomställningen och därigenom uppnå en hållbar tillväxt och utveckling.

Effektiva energimarknader

Den svenska elmarknaden avreglerades år 1996 och ett öppnande av naturgasmarknaden inleddes år 2000. Avregleringarna av el- och naturgasmarknaderna syftar till en ökad valfrihet för konsumenter och ett effektivare resursutnyttjande. I propositionen anförs att en väl fungerande konkurrens bidrar till en dämpad prisutveckling, vilket är av stor betydelse för den svenska industrins konkurrenskraft och hushållens ekonomi.

Producenternas ansvar är att inom regelverkets ram ansvara för energiförsörjningen. Vidare framhålls att aktiva och välinformerade konsumenter är en förutsättning för fungerande marknader. Konsumenterna har stor möjlighet att påverka dels kostnaderna för sin konsumtion av el och värme, dels utvecklingen i stort genom att exempelvis efterfråga energi med låg miljöpåverkan. Regeringen framhåller även att åtgärder skall vidtas för att underlätta för konsumenterna att göra aktiva val. Den icke konkurrensutsatta delen av marknaden – näten – utgör en central infrastruktur. Fortsatta åtgärder skall även vidtas för att förbättra tillsynen och öka insynen på såväl den konkurrensutsatta som den icke konkurrensutsatta energimarknaden. Strukturer och regler skall stödja framväxten av en balanserad och fungerande konkurrens.

Diversifierad tillförsel

En säker och trygg tillförsel av el och annan energi på med omvärlden konkurrenskraftiga villkor är ett av målen för energipolitiken. En diversifierad tillförsel är en viktig förutsättning för att tillgång och priser skall kunna utvecklas gynnsamt för konsumenterna. För att energimarknaderna skall utvecklas positivt är enligt regeringen möjligheten till alternativa val av energislag och uppvärmningsformer avgörande.

Ramvillkoren på energimarknaderna bör därför utformas så att goda förutsättningar skapas för utveckling av handel och investeringar i ny el- och annan energiproduktion. Vidare anføres att den långsiktiga försörjningstryggheten kontinuerligt bör säkerställas genom fortsatt reformering av energimarknaderna. Även med ett ökat inslag av handel skall Sverige i huvudsak vara självförsörjande på el. Det är regeringens mening att tillkommande behov av ny energi skall mötas genom bl.a. en ambitiös och kontrollerad tillförsel av förnybar elproduktion, en reformering av energiskattesystemet och ett effektivare utnyttjande av infrastrukturen för naturgas. I enlighet med de riktlinjer som riksdagen antog år 1988 skall investeringar i rörledningar och inköp av gas ske efter strikt kommersiella principer. Oavsett bränsle är elproduktion i kombination med fjärrvärmeproduktion en resurs- och miljömässigt liksom samhällsekonomiskt effektiv energiteknik. I propositionen sägs att det är väsentligt att energiinnehållet i de bränslen som används nyttjas så effektivt som möjligt. Vidare bör åtgärder vidtas under de närmaste åren för att skapa förutsättningar för att säkra behovet av elförsörjning inför kommande decennier. Därtill bör frågan om den långsiktiga försörjningstryggheten i energitillförseln och behovet av diversifiering av tillförseln belysas inför framtida ställningstaganden till den fortsatta omställningen.

Effektivare energianvändning

Trots att det kontinuerligt sker en effektivisering av samhällets energianvändning fortsätter den totala energianvändningen att öka, om än inte i lika hög grad som produktiviteten, sägs det i propositionen.

Energiomvandling kan innebära en negativ påverkan på miljön, samtidigt som det finns svårigheter att internalisera kostnaden för denna påverkan fullt ut. Enligt regeringen finns det därför skäl att utforma statliga insatser för att påverka såväl tillförsel som användning av energi. Statliga insatser bör inriktas på att påskynda teknikutvecklingen genom t.ex. teknikupphandling, stöd till marknadsintroduktion för ny teknik, systemutveckling och utveckling av certifieringssystem.

Information, utbildning och kompetensutveckling är enligt regeringen centralt för samtliga aktörer på marknaden. Särskilt viktigt är att konsumenter genom lättillgänglig, saklig och transparent information ges möjlighet att fatta rationella beslut om sin energianvändning, sägs det i propositionen. Vid utformning av information, utbildningsverksamhet och utveckling av ny teknik är det viktigt att ha ett genusperspektiv för att tillgodose såväl mäns som kvinnors behov. Att den könsrättsliga obalansen inom tekniska yrken innebär att kompetens inte tas till vara på ett effektivt sätt framhålls. Vidare behövs en ökad kunskap om kvinnors respektive mäns konsumtionsmönster och preferenser då energi konsumeras av såväl kvinnor som män.

Energipolitiska insatser på klimatområdet

Utgångspunkten för de energipolitiska klimatinsatserna skall följa de riktlinjer som fastställdes av riksdagen år 1997. Energipolitiken bör, med utgångspunkt i 1997 års energipolitiska beslut, bidra till att det klimatpolitiska delmålet för perioden 2008–2012 uppnås och att en god grund läggs för att det långsiktiga klimatmålet till år 2050 kan uppnås samt möjliggöra att detta kan ske parallellt med den fortsatta omställningen av energisystemet. Energipolitiken skall utformas under beaktande av riksdagens klimatmål. Klimatpolitiken skall utvärderas åren 2004 och 2008. Dessa utvärderingar har även betydelse för energipolitiken, sägs det i propositionen.

Riktlinjerna innebär bl.a. att en begränsning av utsläppen av växthusgaser bör karakteriseras av kostnadseffektiva insatser såväl nationellt som internationellt. Det innebär bl.a. att nationella åtgärder inom energiområdet från kostnads- och effektivitetssynpunkt bör vägas mot insatser inom andra sektorer. De svenska insatserna utformas med hänsyn till svensk industri och dess konkurrenskraft, sysselsättning, välfärd och energiförsörjning.

Enligt regeringen är det internationella perspektivet fortsatt centralt. Samarbetet bör, förutom aktuella projekt inom ramen för s.k. gemensamt genomförande, även omfatta mekanismen för en ren utveckling. Sverige bör enligt regeringen ha en positiv inställning till internationella initiativ såsom EG-kommissionens förslag till direktiv om ett system för handel med utsläppsätter inom EU samt ett försöksområde för de flexibla mekanismerna i Östersjöregionen. Förberedelser vidtas för att Sverige skall kunna delta i ett system för handel med utsläppsätter. Flexibla mekanismer kan minska åtgärdskostnaderna och därmed minimeras effekterna på industrins konkurrenskraft, välfärd, sysselsättning och energiförsörjning samtidigt som de utgör ett komplement till åtgärder som vidtas på nationell nivå. I propositionen påpekas att förslaget till långsiktigt klimatmål till avgörande del är beroende av internationellt samarbete och insatser i alla länder.

Energibeskattningen

I propositionen anförs att energibeskattningen skall ge goda förutsättningar för den svenska industrins, inklusive kraftindustrins, internationella konkurrenskraft. Det skall vara lönsamt att investera i varu- och tjänsteproduktion i Sverige, och det skall vara fördelaktigt att investera i ekologisk energiteknik, bl.a. elproduktion från förnybara energislag och effektivare energianvändning.

Regeringen framhåller att beskattningen bör ge drivkrafter för hushållning och konvertering till förnybara energislag, samtidigt som den inte skall påverka industrins internationella konkurrenskraft negativt. Beskattningsreglerna bör främja el- och värmeproduktion med förnybara energislag. Därtill skall naturgasens miljöfördelar jämfört med olja och kol beaktas.

Enligt regeringen är en reformering av dagens energiskattesystem angelägen. Skattnedsättningskommittén väntas slutföra sitt arbete under år 2002.

Mot bakgrund av kommitténs förslag bör sedan perspektivet vidgas till hela energiskatteområdet.

I propositionen hänvisas till den strategi för reformeringen av alternativa styrmedel som system för handel med utsläppsrätter för koldioxid, system med elcertifikat och modeller med långsiktiga avtal som redovisades i budgetpropositionen för år 2001. I strategin betonas att en reformering av dagens energiskattesystem är en central del av en grön skatteväxling. Reformeringen skall bidra till en effektivare energianvändning, gynna användningen av biobränslen, ge incitament för att minska företagens miljöbelastning, säkerställa industrins konkurrenskraft, skapa förutsättningar för inhemsk produktion av el, förenkla energiskattesystemet och ge det en stabil grund. Reformeringen av energiskattesystemet bör ske stegvis och inrymma fler delkomponenter. I det kommande energiskattesystemet bör enligt regeringen beaktas att samtidig produktion av värme och el – s.k. kraftvärme – är miljö- och energimässigt effektivt oavsett bränsle.

Motionerna

I motion 2001/02:N296 (s) anförts att dagens energisystem inte uppfyller de högt ställda kraven på en långsiktigt uthållig, säker, miljömässigt god, för samhället tillräcklig och en för svensk industris konkurrenskraft prismässigt bra energiförsörjning. Motionärerna menar därför att en systematisk och målmedveten omställning av det svenska energisystemet måste genomföras. Det är viktigt att omställningen, som redan till viss del har påbörjats, sker på ett sådant sätt att varken arbetstillfällena, den elintensiva svenska basindustris konkurrensläge eller välfärden äventyras.

En grundläggande del i omställningen är att den befintliga energin tas till vara och används på ett mer effektivt sätt. Omställningen förutsätter emellertid framför allt omfattande satsningar på el- och värmeproduktion baserad på förnybara bränslen och förnybara energikällor och på att användningen av mindre energikrävande och mer miljöanpassad teknik stimuleras, enligt vad som anförts i motionen. Därtill framhålls att forskning och utveckling av framtida teknik för energiproduktion och effektivare energianvändning är centralt för möjligheten till en effektiv energiomställning.

Moderata samlingspartiet anför i motion 2001/02:N53 att riksdagen bör avslå vad regeringen förordar beträffande riktlinjer för energipolitiken. De energipolitiska mål som regeringen föreslagit anser motionärerna är oklart formulerade och otydliga, vilket gör dem till intet förpliktande samtidigt som de är nästintill omöjliga att utvärdera. I stället föreslås att riksdagen antar följande mål för energipolitiken:

- Energipolitiken skall främja en säker och konkurrenskraftig el- och energiförsörjning i hela Sverige.
- All energiproduktion skall klara högt ställda miljö- och säkerhetskrav i enlighet med den generella miljöpolitiken.

Vidare krävs en bättre konkurrens för att energimarknaden skall fungera, sägs det. I motionen betonas att den politik som regeringen för, vilken enligt mot-

ionärerna präglas av detaljstyrning, särbeskattning och subventioner, har lett till sämre konkurrens på energimarknaden än vad annars varit fallet. Effekterna av detta har enligt motionärerna bl.a. blivit högre el- och energipriser för konsumenterna, högre utgifter över statsbudgeten och ett generellt sämre utnyttjande av samhällets resurser. Samtidigt är marginalerna i den svenska elförsörjningen små och i hög grad beroende av väderförhållandena. Motionärerna menar därför att det är nödvändigt att energipolitiken, inte minst vad gäller energiskattesystemet, utformas så att det blir intressant att investera i en utökad elproduktion.

Vad gäller energiskatterna anförs i motionen att en förändring av hela det nuvarande systemet är nödvändig. Bland annat bör de särskilda produktions-skatter och subventioner som utan närmare miljöskäl försämrar energimarknadens funktionssätt tas bort. Enligt vad som anförs i motionen bör den vägledande principen för energiskatterna vara att i produktionsledet enbart ha miljöstyrande skatter som har direkt koppling till utsläpp av skadliga ämnen. De fiskala skatterna bör tas ut i konsumentledet. Motionärerna menar att med denna princip som grund blir de fiskala skatterna konkurrensneutrala, vilket skärper konkurrensen mellan energislagen. Vidare framhålls att regeringen, eftersom det redan finns en gemensam elmarknad i Norden, bör ta initiativ till diskussioner med de övriga nordiska länderna om en samordning av energibeskattningen.

I motionen anförs att det varken finns samhälleekonomiska, miljömässiga eller säkerhetsmässiga skäl till att politiskt besluta om en förtida avveckling av kärnkraften. Motionärerna menar att det är ett skäligt krav att regeringen för riksdagen redovisar konsekvenserna av en fortsatt förtida avveckling av kärnkraften innan ytterligare elproduktion tas ur drift. I en sådan redovisning bör regeringen i synnerhet redogöra för de samhällsekonomiska effekterna, såsom kostnaden för en minskad sysselsättning och effekterna på miljön. Stängningen av Barsebäck 1 har medfört stora kostnader för skattebetalarna, lett till att miljön har försämrats och till att befolkningen i södra Sverige inte längre kan vara säkra på att elförsörjningen skall fungera under perioder av sträng kyla. I motionen sägs att skattebetalarnas direkta kostnader för stängningen av Barsebäck 1 – i form av direkta statliga utbetalningar, minskade inbetalningar från Vattenfall och minskade skatteintäkter – uppgick till 8,3 miljarder kronor. Därtill kommer kostnader om ca 9 miljarder kronor för 1997 års omställningsprogram som var ämnat att möjliggöra en stängning av Barsebäck 2 senast den 1 juli 2001. Utöver dessa kostnader har stängningen av Barsebäck 1 lett till att kärnkraftverkets årliga produktion på 4 TWh miljövärlig el nu ersatts av motsvarande mängd smutsig kolkondenskraft, anförs det i motionen.

Motionärerna betonar att de motsätter sig en fortsatt politiskt styrd avveckling av kärnkraften. En stängning av Barsebäck 2 leder till ökade direkta kostnader för skattebetalarna samtidigt som det får stora negativa miljökonsekvenser. Miljöeffekterna av en fortsatt avveckling av kärnkraften blir mycket tydliga, sägs det. Sveriges genomsnittliga utsläpp från elproduktionen är i ett

internationellt perspektiv i dag mycket låga. En fortsatt avveckling leder till ökade utsläpp av bl.a. svaveldioxid, kväveoxid och koldioxid.

Samtidigt får en fortsatt avveckling stora konsekvenser för det svenska näringsklimatet och sysselsättningen. Inte minst kommer en fortsatt avveckling att slå hårt mot den svenska basindustrin, sägs det i motionen. Vid en kraftig ökning av elpriset kommer basindustrin i många orter inte bara att få en försämrad konkurrenskraft, utan det är även sannolikt att ett antal elintensiva industrier då väljer att lägga sin produktion i ett annat land eller att helt lägga ner verksamheten. Särskilt de regioner som redan i dag är svaga kommer att drabbas hårt. Dessa regioner och orter skulle med kraftigt höjda elpriser drabbas av omfattande nedläggningar med en minskad sysselsättning som följd. I motionen anføres att det är viktigt att värna miljön och att den politik som förs möjliggör en god sysselsättning och välfärd i hela Sverige. Motionärerna vill därför ta bort hindren för en fortsatt och utvecklad användning av kärnenergi. Riksdagsbeslutet om en förtida avveckling av kärnkraften bör således rivas upp, anser de.

Även i motion 2001/02:N315 (m) anføres att det övergripande målet för energipolitiken skall vara en säker och konkurrenskraftig el- och energiförsörjning. Motionärerna anser att de särskilda produktionsskatterna och subventionerna som utgör ett negativt ingrepp i energimarknadens funktionssätt bör tas bort. Vidare bör statens engagemang och stöd begränsas till att omfatta grundläggande energiforskning samt utveckling och tillämpning av ny energiteknik. Energipolitiken måste anpassas till den avreglerade marknadens villkor, sägs det i motionen. På en reformerad och avreglerad energimarknad går det inte att fortsätta med en energipolitik som är grundad på planeringsmål och omfattande statlig styrning. Statens roll bör därför inskränkas till att fastställa de spelregler som skall gälla på marknaden i allmänhet och i synnerhet vad gäller miljö, säkerhet och beredskap. Utöver att fastställa villkoren för marknadens aktörer skall staten inte försöka styra vilken teknik eller vilken produktionsform som skall utvecklas. Därtill måste riksdagsbeslutet om en förtida avveckling av kärnkraften upphävas. Motionärerna anser att såväl principiella som rena saksäl talar mot en förtida avveckling. Avvecklingsbeslutet leder till allvarliga negativa konsekvenser för samhällsekonomin, miljön och jobben.

Att beslutet om en förtida kärnkraftsavveckling bör annulleras anføres också i motion 2001/02:N51 (m). Enligt motionären är en säker och stabil tillgång till elenergi en förutsättning för att medborgarna skall kunna leva ett gott liv samt för att industrin i Sverige skall kunna verka på goda villkor. Även av miljöskäl borde kärnkraftverken drivas så länge de klarar de högt ställda säkerhetskraven som ställs av statsmakterna.

I motion 2001/02:N328 (m) framhålls gasolens fördelar, inte minst beträffande de positiva miljöeffekter en ökad användning av gasol kan medföra. Sverige importerar i dag brännbart avfall, vilket i många fall inte kan vara förenligt med ett miljötänkande. Att Sverige allt mer eldar med brännbart avfall som kommer från andra länder beror på olika regler för deponering och

förbränning, sägs det i motionen. Energiskatterna är inte konsekventa och sätter konkurrenskraften ur spel. Motionären menar därför att energiskattesystemet inom EU borde samordnas för att möjliggöra konkurrens på lika villkor, vilket skulle göra att gasolens fördelar mer kom till sin rätt.

Kristdemokraternas anser – enligt vad som anförs i motion 2001/02:N55 – att Sveriges energiförsörjning skall tryggas genom en långsiktig och medveten energipolitik med fasta spelregler, där inhemska förnybara energikällor och bränslen utgör en växande bas. Negativ påverkan på hälsa, klimat och miljö måste minimeras. Stora satsningar måste göras på energiforskning och energiteknisk utveckling. Den svenska kärnkraften skall fasas ut ur energisystemet i takt med att den ersätts med förnybar energi. Vidare bör olika förnybara energikällor stödjas.

Motionärerna menar att Sverige är i behov av ett nytt energiskattesystem där skatter och miljöavgifter utformas med hänsyn till förhållandena i omvärlden för att inte välfärden, sysselsättningen eller näringslivets konkurrenskraft skall drabbas. Det nya energiskattesystemet måste vara långsiktigt och utformas så att miljöbelastningen minimeras samtidigt som det säkerställer tillgången till energi till rimliga priser och som är framställd under trygga och säkra förhållanden.

En fri elmarknad som leder till ökad konkurrens och därmed till lägre elpriser, förespråkas i motionen. Samtidigt kan låga elpriser få som följd att intresset för energisparande åtgärder minskar. Motionärerna menar därför att det är viktigt med medvetna konsumenter som ges möjlighet välja energi och el som är producerad med mer miljövänlig teknik, för att därigenom driva utvecklingen framåt. Vidare framhålls i motionen vikten av en ökad internationell handel med energi.

Härutöver sägs det att svenskproducerad el har goda förutsättningar att konkurrera på en gemensam europeisk marknad, inte minst om en gemensam koldioxidavgift införs i EU. Motionärerna menar att koldioxidavgiften är en viktig fråga, både för miljön och för en rättvis konkurrens för näringslivet, och framhåller att regeringen aktivt skall driva denna fråga i EU.

När det gäller kärnkraftens framtid är motionärerna positiva till regeringens avsikt att låta producenterna delta i planeringen av utvecklingen. Emellertid ser motionärerna det som ett hot mot det svenska näringslivets konkurrenskraft att stänga ute konsumenterna i form av näringslivet och hushållen från dessa diskussioner. Det gäller inte minst den svenska energiintensiva basindustrin. Vidare framhålls att det i propositionen saknas uppgifter bl.a. om en tidsplan, om vilka energislag som skall ersätta kärnkraften och om kostnader och konsekvenser för miljön. De totala effekterna av en sådan överenskommelse som regeringen beskriver går därför inte att bedöma, menar de. Av denna anledning bör riksdagen ge regeringen i uppdrag att återkomma med en fullständig redovisning av effekterna av en sådan överenskommelse så att riksdagen kan ta ställning till en utveckling av kärnkraften, sägs det i motionen.

Motionärerna motsätter sig en omställning av energisystemet som innebär att kärnkraften ersätts med fossilt bränsle. Det är därför ytterst angeläget att regeringen och dess stödpartier snarast redovisar vilka energislag de bedömer skall ersätta kärnkraften. En effekt av stängningen av Barsebäcks första reaktor blev en ökad import av kolkraft, med ökade utsläpp som följd. Riksdagen bör därför kräva att regeringen i beslutsunderlaget för en bedömning av en stängning av Barsebäck 2 skall redovisa miljökonsekvenser och de kostnader en stängning medför, sägs det i motionen.

Därtill framhåller motionärerna att en trygg, effektiv och miljövänlig energiförsörjning kräver att bristerna i effektbalansen snarast åtgärdas. Propositionen innehåller inga konkreta förslag till åtgärder på detta område, sägs det i motionen. Motionärerna menar att ansvariga myndigheter tillsammans med elbranschen måste arbeta för en fungerande effektmarknad. Samtidigt behövs det en långsiktig lösning. Beträffande energieffektivisering påpekas i motionen att regeringen i propositionen enbart för ett allmänt resonemang. Ett tydligt och mätbart mål för detta arbete saknas. Motionärerna betonar att det är viktigt att ett mål för arbetet med energieffektivisering fastställs. Vidare anför i motionen att propositionen inte behandlar transportsektorn. Enligt motionärerna finns det ett behov av en översyn av de skatter och avgifter som belastar relativt rena drivmedel och som därigenom innebär en konkurrensnackdel. I detta borde även planer ingå för hur Sverige skall klara EU:s mål för icke-fossila drivmedel.

Kristdemokraterna anför i motion 2001/02:K426 att det krävs en ökad samordning av energipolitiken inom EU. Europa är på väg mot en gemensam energimarknad, vilket gör att det även behövs gemensamma spelregler. Gemensamma åtgärder krävs inte minst för en bättre energihushållning beträffande transporter, bostäder och industri. Vidare anför att de nationella subventionerna till miljövänlig energi bör samordnas för att inte bli motstridiga. Även ett utökat europeiskt forskningssamarbete framhålls som betydelsefullt, bl.a. beträffande förnybara energikällor. I motionen påpekas också att inrättandet av en gemensam myndighet som kan ta ett övergripande ansvar för att driva utvecklingen på energiområdet framåt är en möjlighet.

Också i motion 2001/02:N371 (kd) framhålls att den svenska energiförsörjningen skall tryggas genom en långsiktig och medveten energipolitik med fasta spelregler, där inhemska förnybara energikällor och bränslen utgör en växande bas. Vidare anför att det krävs stora satsningar på energiforskning och energiteknisk utveckling för att kunna nå målet om ett ekologiskt uthålligt energisystem utan drastiska prisförändringar, elbrist eller andra betydande påfrestningar på välfärden och sysselsättningen.

Vidare sägs i motionen att EU:s medlemsländer på en gemensam energimarknad tillsammans bör främja övergången till förnybar energiproduktion. Det kan ske t.ex. genom att existerande lagstiftningshinder undanröjs, genom att förnybar energiproduktion ges ett särskilt undantag från alla konsumtionsavgifter och energi- eller klimatskatter inom hela EU och genom stimulansåtgärder som uppmuntrar till investeringar i effektivare kraftverk.

I motion 2001/02:U268 (c) begärs ett tillkännagivande om att samarbetet inom den nordliga dimensionens ram om ny energiteknik, förnyelsebara energikällor och effektivare energianvändning är viktigt. Detta samarbete krävs inte minst med hänsyn till att klimatförhållanden, naturresurser och näringslivsstruktur innebär att regionen kommer att förbli såväl en stor konsument som en stor exportör av energi, sägs det i motionen.

I motion 2001/02:N56 framhäver Folkpartiet att den politiska styrningen av energiproduktionen måste förändras. Motionärerna menar att valet av produktionsform inte skall träffas genom politiska beslut, utan att energipolitiken bäst främjas genom en fri produktion. Statsmakternas roll skall vara dels att fastställa krav beträffande hälsa, säkerhet och miljö samt att kontrollera att kraven följs, dels att främja forskning och utveckling på området. Däremot skall statsmakterna inte förbjuda någon specifik produktionsteknik om den uppfyller ställda miljö- och säkerhetskrav, anför det i motionen. Alla typer av produktionsanläggningar för energi skall således tillåtas förutsatt att de uppfyller generella krav på hälsa, miljö och säkerhet.

Motionärerna delar inte regeringens bedömning beträffande kärnkraftens avveckling, utan anser att kärnkraften bör utnyttjas under hela den tekniska och ekonomiska livslängd som är möjlig. Vidare motsätter sig motionärerna en stängning av Barsebäcks andra reaktor. I sammanhanget framhålls att det saknas en redovisning från regeringen av kostnaderna för en stängning av denna reaktor. En förtida avveckling av kärnkraften skulle leda dels till allvarliga konsekvenser för miljön genom en ökad användning av fossila bränslen, dels till en mindre trygg elförsörjning.

Motionärerna understryker att de inte vill utesluta en framtida utbyggnad av kärnkraften. Beträffande den modell regeringen redovisar i propositionen för hur övriga kärnkraftsreaktorer skall avvecklas sägs det i motionen att modellen inte kan betraktas som en brukbar valmöjlighet då Sverige i dag saknar realistiska alternativ till kärnkraften. Samtidigt påpekas att det finns vissa oklarheter kring modellen, bl.a. om vem som har ansvaret för att nödvändiga investeringar kan göras fram till tidpunkten för avstängningen.

I motionen påpekas även att det s.k. omställningsprogram som ingick i 1997 års energipolitiska uppgörelse är att betrakta som ett misslyckande. Enligt motionärerna har de medel som programmet innefattar i huvudsak använts till avstängningen av en reaktor i Barsebäck samtidigt som Sverige tvingas importera fossilproducerad el från andra länder. Vidare framhålls i motionen att de koldioxidutsläpp som genereras vid elproduktion i utländska kolkraftverk och importeras till Sverige osynliggörs i statistiken. Därför bör regeringen tillse att beräkningsmetoderna ändras så att även dessa utsläpp synliggörs.

Den målformulering som presenteras i propositionen har enligt vad Miljöpartiet anför i motion 2001/02:N58 en alltför kortsiktig och snäv utgångspunkt. Energipolitikens mål bör i stället vara att inom ramen för en ekologiskt bärkraftig utveckling på kort och lång sikt skapa förutsättningar för att förse landet med förnybar energi på ett sätt som bl.a. medför att näringslivet ges

konkurrenskraftiga villkor och hushållen får rimliga totalkostnader. I motionen betonas att det är viktigt att energiförbrukningen anpassas till de livsuppehållande ekosystemens förutsättningar. Vidare anføres att varje energislag långsiktigt skall bära sina egna samhällskostnader, även risk- och miljökostnader. Endast genom att anpassa energisystemet till vad som är långsiktigt ekologiskt hållbart skapas förutsättningar i Sverige för såväl en robust ekonomisk utveckling som en god social utveckling, enligt motionärerna.

I motionen framhålls även behovet av en tidtabell för avvecklingen av kärnkraften i Sverige. För att skapa en trovärdig och verkningfull energipolitik behövs konkreta mål och tidtabeller. Motionärerna menar därför att år 2010 skall återinföras som slutår för kärnkraftsavvecklingen samtidigt som en tidtabell för avställningen skall upprättas. Folkomröstningens resultat måste respekteras och i avsaknad av ett slutår för kärnkraften ökar osäkerheten bland olika aktörer, sägs det i motionen. Motionärerna menar även att målen för Statens energimyndighet bör tydliggöras beträffande att myndigheten skall verka för en kärnkraftsavveckling. I motionen anføres att regeringen bör återkomma med förslag med innebörden att en huvuduppgift för Energimyndigheten är att verka för en avveckling av kärnkraft till år 2010.

Den modell för kärnkraftens avveckling som regeringen redovisar i propositionen anser motionärerna är otydlig. Dessutom framhålls att den överenskommelse som träffats i Tyskland har allvarliga brister. Det gäller bl.a. livslängden för reaktorerna, möjligheten att sälja produktionsrättigheter och att överenskommelsen inte är bindande. Därtill kan överenskommelsen försvåra för regeringen att skärpa säkerhetskraven, höja försäkringskraven eller kräva att kärnkraften bär en större del av sina miljökostnader.

Motionärernas bedömning är att kärnkraften i princip avvecklar sig själv om kärnkraftsproducenterna åläggs att betala fulla risk- och miljökostnader, vilket det nuvarande systemet inte innebär.

För den fortsatta avvecklingen skall ekonomiska styrmedel användas. Detta skall ske genom förändringar i atomansvarighetslagen och en successiv ökning av ansvarighetsgränsen så att riskkostnaderna överförs på reaktorägarna. Syftet är att kärnkraften fullt ut skall bära kostnaderna för de risker en kärnkraftsolycka kan medföra. Därtill skall produktionskatten på kärnkraftsel höjas. Syftet med en sådan höjning är att internalisera de miljöeffekter och risker som finns i olika delar av produktionskedjan.

I motionen framläggs vidare förslag på hur skadeståndsansvaret vid en reaktorolycka stegvis bör utformas. För det första bör ett obegränsat och strikt skadeståndsansvar för skador på tredje man vid en reaktorolycka införas i producentledet. För det andra bör en lagändring genomföras som innebär att kärnkraftsföretagen i Sverige ömsesidigt svarar för varandras olyckor. För det tredje bör regeringen ta initiativ till bilaterala avtal om riskdelning.

Beträffande Barsebäcks andra reaktor anføres i motionen att den uppgörelse som träffades år 1997 är otydlig. Den osäkerhet som råder hämmar såväl effektiviseringen av elförbrukning som nyproduktion av förnybar el. Motionärerna menar därför att villkoren behöver förtydligas, och de förespråkar att

riksdagen bör tydliggöra att Barsebäcks andra reaktor skall stängas under innevarande år.

En förutsättning för effektiva energimarknader är enligt vad som anförs i motionen att olika energislag bär sina fulla risk- och miljökostnader. Då det finns brister i miljökostnadstäckningen motiverar det kompenserande åtgärder från samhällets sida. Därtill finns olika hinder som orsakats av marknadens aktörer, t.ex. olika sorters produktion och nätverksamhet, vilka uppstått på grund av att elmarknaden domineras av ett fåtal aktörer som är verksamma inom olika led i värdekedjan. Dessa hinder har enligt motionärerna uppmärksamrats för lite och det behövs kraftiga motåtgärder för att reducera dem. Vidare anförs att det finns en oroande koncentration av elproduktionen inom EU.

I motionen betonas även vikten av konkreta mål och tydliga tidtabeller för energipolitiken. Motionärerna menar att ett mål bör fastställas för Sveriges energiförbrukning. Det går inte bara att följa energiförbrukningens utveckling utan man bör påverka den genom olika åtgärder och strategier för att uppnå förbrukningsmålen, sägs det i motionen.

I motion 2001/02:U348 (mp) framhävs att energiförsörjningen och övergången till förnybara bränslen är en viktig fråga där EU måste få enskilda medlemsländer att minska sitt beroende av både fossila bränslen och kärnkraft. Motionärerna betonar att EU bör försöka få de länder som vill bygga ut kärnkraften att ändra inställning.

Vissa kompletterande uppgifter

Energi är inget gemensamt politikområde i EU, och EG-fördraget har inte något specifikt avsnitt som behandlar energi. De gemensamma åtgärder som finns på energiområdet har framför allt utvecklats inom ramen för den inre marknaden och som en del av gemenskapens miljöpolitik.

Utifrån dessa rättsliga grunder har ett stort antal lagstiftningsförslag som syftar till en ökad integration och gemensamma spelregler inom den europeiska energimarknaden processats och antagits inom gemenskapen. EG-kommissionen har i två vitböcker satt upp långsiktiga mål för EU:s energipolitik: Vitbok om energipolitik inom den europeiska unionen (KOM/95/682) och Meddelande om en energi för framtiden: förnybara energikällor – vitbok för en gemenskapsstrategi och handlingsplan (KOM/1997/599). En grönbok om en europeisk strategi för trygg energiförsörjning (KOM/2000/709) har även lagts fram av kommissionen liksom en handlingsplan för ökad energieffektivitet (KOM/2000/247).

År 1996 antogs ett direktiv (96/92/EG) om en inre marknad för el. Direktivet innehåller gemensamma regler för investeringar och handel med el. Ett direktiv (98/30/EG) om en inre marknad för naturgas antogs i maj 1998. I september 2001 togs beslut om ett direktiv (2001/77/EG) om främjande av el från förnybara energikällor på den inre marknaden för el. I direktivet anges det indikativa målet att elproduktionen från förnybara energikällor i gemenskapen som helhet skall uppgå till 22 % år 2010. Under år 2002 väntas vidare

antagande av ett förslag till direktiv rörande byggnaders energiprestanda (KOM/2001/226).

Som nämns i propositionen framlade EG-kommissionen i oktober 2001 ett förslag till direktiv (KOM/2001/581) om handel med utsläppsrätter för växthusgaser inom EU. I förslaget ställs krav på att energiintensiv industri och kraft- och värmeproducenter från och med år 2005 skall inneha tillstånd för att släppa ut växthusgaser.

Inom EU har även ett arbete bedrivits under närmare tio års tid i syfte att få till stånd gemensamma bestämmelser på energiskatteområdet. År 1992 lade EG-kommissionen fram ett förslag om en gemensam energi- och koldioxidskatt, vilket dock inte antagits. Inför förverkligandet av den inre marknaden lyckades medlemsstaterna enas om ett direktiv som reglerar beskattningen av mineraloljor. För övriga energislag, dvs. främst el, kol och naturgas, finns dock ingen gemensam reglering. Kommissionen föreslog år 1997 ett nytt energiskattedirektiv som täcker samtliga energiprodukter. Förslaget har därefter diskuterats inom EU, utan att enighet har kunnat nås.

Den svenska regeringens ståndpunkt är att det inom det nuvarande fördraget finns en god grund för ökat samarbete på energiområdet. Bland annat har framhållits att ett ökat samarbete bör syfta till en samsyn på hur varje medlemsstat skall bidra till att uppnå målen för energipolitiken i gemenskapen, dvs. försörjningstryggheten, konkurrenskraften och skyddet för miljön. Sverige har dock avvisat att energiområdet blir ett särskilt politikområde, eftersom detta kännetecknas av nationella politiska beslut och intressen.

Sveriges arbete inom den nordliga dimensionen på energiområdet tar sig främst uttryck genom energisamarbetet inom ramen för Nordiska ministerrådet. Hösten 1999 hölls i Helsingfors det andra gemensamma mötet mellan Östersjöländernas energiministrar där även EG-kommissionen deltog. Vid mötet formaliserades ett energisamarbete runt Östersjön, BASREC (Baltic Sea Region Energy Co-operation) genom att en särskild arbetsgrupp tillsattes och ett sekretariat etablerades som en del av Östersjöstaternas rådssekretariat i Stockholm. Många aktiviteter som finns i handlingsplanen för energi i den nordliga dimensionen genomförs inom ramen för BASREC. Bland annat har fyra ad hoc-grupper inrättats på områdena energieffektivisering, klimat, el och gas. Därtill har under år 2002 en särskild arbetsgrupp inrättats för att analysera vilka projekt av regionalt intresse som bör prioriteras på bioenergiområdet. Vid den energiministerkonferens som planeras till november 2002 kommer riktlinjer för det fortsatta samarbetet att antas.

Beträffande energibeskattningen kan nämnas att Nordiska ministerrådet år 2000, i samband med behandlingen av en rekommendation från Nordiska rådet angående genomförande av nordiska miljöräkenskaper för energi och harmoniserade miljöskatter på el (36/1998/nord), uttryckte sin uppfattning att harmoniserade miljöskatter på elproduktion inte är realistiska som en ensidig nordisk åtgärd utan att frågan bör lösas på ett europeiskt plan.

I mars 2002 beslöt riksdagen att godkänna regeringens förslag om att Sverige tillsammans med EU:s övriga medlemsländer skall ratificera Kyotopro-

tokollet (prop. 2001/02:55, bet. 2001/02:MJU10). Den bedömning som regeringen redovisade i den aktuella propositionen var att energipolitiken, med utgångspunkt från 1997 års energipolitiska beslut, skall bidra till att delmålet för perioden 2008–2012 uppnås och att en god grund läggs för att det långsiktiga klimatmålet år 2050 kan uppnås samt möjliggöra att detta kan ske parallellt med den fortsatta omställningen av energisystemet.

Miljö- och jordbruksutskottet tillstyrkte i nämnda betänkande även vad regeringen förordade om mål för den svenska klimatpolitiken. Regeringens förslag innebar att de svenska utsläppen av växthusgaser som ett medelvärde för perioden 2008–2012 skall vara minst 4 % lägre än utsläppen år 1990. Utsläppen skall räknas som koldioxidekvivalenter och omfatta de sex växthusgaserna enligt Kyotoprotokollets och IPPC:s (Intergovernmental Panel of Climate Change) definition.

Beträffande den svenska utsläppsstatistiken kan nämnas att den bygger på den internationellt vedertagna princip som återspeglas i bl.a. klimatkonventionen och Kyotoprotokollet. IPCC:s riktlinjer för växthusgasstatistik antogs av klimatkonventionens tredje partsmöte. Den underliggande principen i dessa riktlinjer är att utsläppen av växthusgaser skall fördelas till den part där utsläppen uppstår. I princip samtliga parter i klimatkonventionen redovisar med jämna mellanrum i sina klimatrappporter till konventionen de utsläpp av växthusgaser som uppstår inom det egna landets gränser.

Regeringen tillsatte i juli 2001 en delegation (dir. 2001:56) med parlamentarisk sammansättning i syfte att utarbeta ett förslag till ett svenskt system och ett regelverk för Kyotoprotokollets flexibla mekanismer, dvs. handel med utsläppsrätter samt de två projektbaserade mekanismerna om gemensamt genomförande och om ren utveckling. En lägesbeskrivning av arbetet i syfte att ge underlag för regeringens arbete och ställningstaganden lämnades i december 2001. Regelverket skall tas fram med sikte på att kvotplikt skall träda i kraft tidigast år 2003 och senast år 2005. Förslaget skall lämnas till regeringen senast den 31 december 2002.

I propositionen om ändringar i atomansvarighetslagen (prop. 2000/01:43) uttalade regeringen att det ekonomiska ansvaret för atomskador i första hand bör bäras av kärnkraftsindustrin och att anläggningsinnehavare borde åläggas ett obegränsat ansvar. Propositionen behandlades av lagutskottet (bet. 2001/02:LU7). Ett obegränsat ansvar är emellertid inte förenligt med Sveriges åtaganden enligt 1960 års Pariskonvention om skadeståndsansvar på atome-nergins område. Konventionen är dock föremål för revidering, vilken kommer att resultera i att det blir möjligt för konventionsstaterna att införa ett obegränsat ansvar. Regeringen meddelade i nämnda proposition sin avsikt att ge en särskild utredare i uppdrag att föreslå hur ett obegränsat ansvar bör genomföras i atomansvarighetslagen och att kartlägga såväl vilka försäkringslösningar som vilka säkerheter eller garantier som finns att tillgå, t.ex. riskdelning, bankgarantier och riskobligationer. Enligt inhämtade uppgifter kommer direktiv för den särskilda utredningen att kunna bli antagna tidigast under andra halvåret 2002.

I budgetpropositionen för år 2002 (prop. 2001/02:1, volym 1, s. 201) aviserades en skattestrategi för alternativa drivmedel. Strategin innefattar att skattelättnader ges i form av dels en energi- och koldioxidskattebefrielse för pilotprojektdispenser i enskilda fall, dels en generell koldioxidskattebefrielse för koldioxidneutrala drivmedel med stöd av ett s.k. 8.4-beslut. Strategin skall börja tillämpas år 2003. Arbeta med notifiering och anmälan till EU av åtgärderna pågår för närvarande.

EG-kommissionen beslöt i november 2001 om ett förslag till direktiv om främjandet av användningen av biodrivmedel för transporter som bl.a. innebär att den totala andelen biodrivmedel skall utgöra 5,75 % av försålda drivmedel år 2010. Beredningen av dessa förslag pågår.

I den tidigare nämnda propositionen om Sveriges klimatstrategi (prop. 2001/02:55) anges att regeringen, med beaktande av kommande beslut inom EU avseende biodrivmedel, avser återkomma med förslag till nationellt mål för vidare introduktion av alternativa drivmedel. Enligt regeringens bedömning är en viktig åtgärd för att begränsa trafiksektorns klimatpåverkan en politik som främjar introduktion och ökad användning av alternativa drivmedel. Vid behandlingen av propositionen i februari 2002 anslöt sig miljö- och jordbruksutskottet (bet. 2001/02:MJU10) till regeringens bedömning.

Finska riksdagen (Eduskunta) har i dagarna godkänt ett principbeslut som ansvarigt statsråd fattade i januari 2002 om ett femte kärnkraftverk. I Finland är fyra kärnkraftverk i drift. Beslutet innebär att den projektansvarige, Industrins Kraft AB (TVO), kan fortgå med förberedelserna inför byggandet av en kärnkraftsanläggning. Principbeslutet gäller i fem år och om TVO under denna tid inte lämnat in en ansökan i enlighet med kärnenergilagen om tillstånd att få uppföra en anläggning, förfaller beslutet.

I energipropositionen (prop. 2001/02:143 s. 18) påpekas att frågan om den långsiktiga försörjningstryggheten i energitillförseln och behovet av diversifiering av tillförseln bör belysas inför framtida ställningstaganden till den fortsatta omställningen. Enligt uppgifter som utskottet inhämtat pågår beredningen av direktiv för en sådan översyn inom Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill redan inledningsvis framhålla sitt stöd för den överenskommelse beträffande energipolitiken som träffats mellan företrädare för Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Centerpartiet och som redogörs för i propositionen. Denna överenskommelse innebär enligt utskottets mening ett ytterligare steg framåt i arbetet för en trygg, effektiv och miljövänlig svensk energiförsörjning och är en bekräftelse på att de energipolitiska riktlinjerna i 1997 års uppgörelse ligger fast. Det sagda innebär även att utskottet inte delar de uppfattningar som framförs i motionerna 2001/02:N53 (m), 2001/02:N55 (kd), 2001/02:N56 (fp) och 2001/02:N58 (mp) beträffande energipolitikens riktlinjer och mål.

Som anges i propositionen bör den svenska energipolitikens mål även fortsatt vara att på kort och lång sikt trygga tillgången på el och annan energi på

villkor som är konkurrenskraftiga med dem som gäller i omvärlden i övrigt. Energipolitiken skall skapa villkoren för en effektiv och hållbar energianvändning och en kostnadseffektiv svensk energiförsörjning med låg negativ påverkan på hälsa, miljö och klimat samt underlätta omställningen till ett ekologiskt samhälle. Därtill skall energipolitiken bidra till att skapa stabila förutsättningar för ett konkurrenskraftigt näringsliv och en förnyelse och utveckling av den svenska industrin. Energipolitiken skall även främja ett breddat energi-, miljö- och klimatsamarbete i Östersjöregionen.

Landets elförsörjning skall tryggas genom ett energisystem som grundas på varaktiga, helst inhemska och förnybara, energikällor samt en effektiv energianvändning. Kärnkraften skall ersättas med effektivisering av elanvändningen, konvertering till förnybara energislag samt miljömässigt acceptabel elproduktionsteknik. I ökande utsträckning skall energiförsörjningen baseras på förnybara energikällor. Användningen av fossila bränslen skall hållas på en låg nivå.

I likhet med regeringen och i enlighet med tidigare riksdagsbeslut menar utskottet att Barsebäck 2 skall stängas, men först när riksdagens villkor är uppfyllda. Det innebär bl.a. att bortfallet av elproduktion skall kompenseras genom tillförsel av ny elproduktion och minskad användning av el. Vid riksdagens senaste prövning i frågan instämde utskottet (bet. 2001/02:NU3) i regeringens bedömning att villkoren för en stängning då inte var tillgodosedda men att detta blir fallet senast före utgången av år 2003. Samtidigt vill utskottet åter erinra om att det är riksdagen som skall pröva om villkoren är tillgodosedda inför ett beslut att stänga Barsebäcks andra reaktor.

När det gäller den fortsatta avställningen anser regeringen som nämnts att Sverige bör, i likhet med vad som gjorts i Tyskland, pröva möjligheten att genom avtal med kraftindustrin reglera den fortsatta kärnkraftsavvecklingen. Regeringen menar därför att en dialog med industrin bör initieras. Det är utskottets uppfattning att omställningen av det svenska energisystemet måste ske på ett ansvarsfullt och kontrollerat sätt. Utskottet är därför positivt till regeringens inriktning. Genom att kraftindustrin involveras i processen kan en långsiktighet och trovärdighet skapas som är till gagn för den fortsatta omställningen av energisystemet. I sammanhanget vill utskottet understryka att ett initiativ med den inriktning som regeringen framlagt inte innebär något avsteg från bedömningen att Barsebäck 2 stängs före utgången av år 2003.

I motioner från Moderata samlingspartiet, Kristdemokraterna, Folkpartiet och Miljöpartiet har kritik framförts mot det förda omställningsarbetet och vad som förordas i propositionen beträffande kärnkraftens avveckling. Utskottet vill mot detta påminna om att utskottet tidigare framhållit (bet. 2000/01:NU3) att samtidigt som det är av vikt att avvecklingen av kärnkraften inleds är det betydelsefullt att omställningen och utvecklingen av energisystemet sker under tillräckligt lång tid så att inte problem uppstår för sysselsättning, välfärd, konkurrenskraft och miljö. Utskottet vill erinra om att år 2010, i enlighet med 1997 års energipolitiska överenskommelse, inte längre gäller som s.k. slutår för kärnkraften. Att, som förordas i motion 2001/02:N58

(mp), återinföra år 2010 som slutår är enligt utskottets mening inte aktuellt. Utskottet finner därav heller inget skäl för ett förtydligande beträffande Statens energimyndighets roll i enlighet med vad som begärs i nyssnämnda motion. Även den marknadsekonomiska lösning för kärnkraftens avveckling som Miljöpartiet förespråkar har tidigare avvisats av utskottet (bet. 2001/02:NU3) med motiveringen att den med stor sannolikhet skulle medföra svåra kostnadsproblem för den svenska industrin och nästintill utslagning av den elintensiva industrin.

I flera motioner har det argumenterats för hur Sverige skall agera när det gäller samarbetet inom EU. Utskottet är av den uppfattningen, vilken regeringen även gett uttryck för i propositionen, att Sverige skall ha en positiv inställning till olika internationella initiativ som t.ex. EG-kommissionens förslag till direktiv om handel med utsläppsätter inom EU och ett försöksområde med flexibla mekanismer i Östersjöregionen. Sverige driver även aktivt frågan om en gemensam energibeskattnings inom EU. Det är utskottets uppfattning att det i det nuvarande fördraget finns en god grund för att utöka samarbetet inom EU på energiområdet. Ett ökat samarbete bör syfta till en samsyn på hur varje medlemsstat skall bidra till att uppnå målen för energipolitiken i gemenskapen, dvs. försörjningstrygghet, konkurrenskraft och skyddet för miljön. Samtidigt bör framhållas att energiområdet inte bör bli ett gemensamt politikområde då det kännetecknas av känsliga nationella politiska beslut och intressen. Även inom ramen för den nordliga dimensionen arbetar Sverige, som tidigare redovisats, aktivt.

När det gäller vad som anförs i motion 2001/02:N56 (fp) om redovisning av utsläppen av koldioxid vill utskottet påpeka att den svenska utsläppsstatistiken, som tidigare redovisats, bygger på internationellt vedertagna principer, och utskottet ser inget skäl till att detta skulle frångås.

I motion 2001/02:N53 (m) framhålls behovet av att utforma energipolitiken så att det blir intressant att investera i en ökad elproduktion. Enligt utskottets mening kommer bl.a. vad i propositionen sägs om kraftvärmebeskattnings och införandet av elcertifikaten att bidra till detta. Utskottet kommer senare i betänkandet att redogöra för sin syn på dessa punkter.

Att regeringen även anlagt ett genusperspektiv på energifrågorna är en viktig förutsättning för att bl.a. bryta den könsmissiga obalansen inom branschen.

Vad utskottet anfört ligger delvis i linje med vad som i aktuella delar tagits upp i motionerna 2001/02:N296 (s) och 2001/02:U268 (c). Något skäl för ett riksdagsuttalande anser utskottet dock inte föreligger. Med hänvisning till det ovan anförda tillstyrker utskottet propositionen i denna del och avstyrker samtliga här behandlade motioner i berörda delar.

Indikatorer över energiförsörjningen

Propositionen

Regeringen gör bedömningen att olika indikatorer för energiområdet bör tas fram. Indikatorerna skall kunna fungera som underlag för uppföljning av de energipolitiska målen.

I dag finns det ingen systematisk uppsättning indikatorer för uppföljning av Sveriges energipolitiska mål. I propositionen påpekas att behovet av indikatorer bl.a. har påtalats av näringsutskottet (bet. 2001/02:NU3). Regeringen har därför uppdragit åt Energimyndigheten att ta fram indikatorer på energiområdet som kan tjäna som underlag för uppföljning av de energipolitiska målen. Enligt vad som nämns i propositionen skulle myndigheten redovisa ett första förslag till indikatorer i mars 2002. Vidare skall en rapport med tidsserier för ett antal indikatorer lämnas i oktober 2002. Arbetet bedrivs i samarbete med Statistiska centralbyrån.

I propositionen redogör regeringen även för vissa överväganden beträffande indikatorer för effektiva energimarknader (elmarknaden, naturgasmarknaden och värmemarknaden), förnybara energikällor, effektiv energianvändning, miljö och industrins energianvändning. Därtill anmäls att det finns fler mål där indikatorer eventuellt kan aktualiseras, t.ex. försörjningstrygghet.

Utskottets bedömning

Som påpekas i propositionen har utskottet tidigare understrukit vikten av en ökad konkretion och av specifika, uppföljningsbara mål för det långsiktiga energipolitiska programmet. Utskottet har även betonat betydelsen av att de resultatindikatorer som regeringen använder sig av vidareutvecklas.

Oavsett inställning till den förda energipolitiken vill utskottet framhålla sin positiva syn på det fortsatta arbetet med att vidareutveckla resultatindikatorer för energiområdet i enlighet med vad som redovisas i propositionen.

Kärntekniklagen

Säkerhetsnivån vid kärnkraftverken

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå ett motionsyrkande om att kärntekniklagen skall preciseras och skärpas när det gäller säkerhetsnivån vid kärnkraftverken. Utskottet erinrar om de komplikationer som ansetts vara förknippande med att i lagen ange specifika säkerhetsnivåer.

Jämför reservation 5 (mp)

Motionen

Miljöpartiet begär i motion 2001/02:N58 ett riksdagsuttalande om att säkerhetskraven på kärnkraftverken skall preciseras och skärpas. Motionärernas mening är att den formulering som i dag finns i 3 § kärntekniklagen – att

kärnteknisk verksamhet skall bedrivas på ett sådant sätt att kraven på säkerhet tillgodoses – delegerar hela säkerhetsarbetet till regeringen och till de tekniska myndigheterna på området. Enligt motionärerna bör det i lagen mer i detalj ges uttryck för vilken säkerhetsnivå som skall krävas av de svenska kärnkraftverken. I motionen anförs att frågan om kärnkraftens säkerhet inte bara är en teknisk fråga utan även en fråga om värderingar, vilka bör komma till uttryck genom politiska beslut.

Vissa kompletterande uppgifter

Enligt 3 § lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet (den s.k. kärntekniklagen) skall kärnteknisk verksamhet bedrivas på ett sådant sätt att kraven på säkerhet tillgodoses och de förpliktelser uppfylls som följer av Sveriges överenskommelser i syfte att förhindra spridning av kärnvapen och obehörig befattning med kärnämne och sådant kärnavfall som utgörs av använt kärnbränsle. Vidare sägs att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela de föreskrifter som behövs för att sådana förpliktelser skall uppfyllas.

När utskottet hösten 1997 behandlade frågan om säkerhetskrav i kärntekniklagen (bet. 1997/98:NU2) redovisades följande kompletterande uppgifter.

I kärntekniklagen läggs allt ansvar för säkerheten på den som har tillstånd att bedriva kärnteknisk verksamhet. I lagen anges vilka säkerhetsåtgärder som skall vidtas. Villkoren för det enskilda tillståndet bygger på säkerhetskrav, och verksamheten som omfattas av tillståndet står under fortlöpande kontroll och tillsyn av berörda myndigheter. För att uppnå kravet på säkerhet och strålskydd krävs en sammanhållen bedömning – ett systemtänkande – av verksamheten. Säkerheten bestäms inte bara av utformningen av tekniska system m.m. utan även av organisatoriska, administrativa och personella faktorer. Avsikten är att en avvägning skall göras av samtliga ingående komponenter i verksamhetskedjan i syfte att uppnå en optimal säkerhetsnivå. Även om kunskaperna om de risker som är förbundna med användningen av kärnenergi har fördjupats och utvecklats anses det inte möjligt att enkelt och i kvantitativa termer ange en godtagbar säkerhetsnivå som kan infogas i lagstiftningen. Bestämmelserna om säkerhetskrav har mot den bakgrunden getts en mera allmän formulering i kärntekniklagen som tar hänsyn till utvecklingen i säkerhetstänkande och säkerhetskrav.

De då aktuella motionsyrkandena föranledde inte någon åtgärd från riksdagens sida.

Regeringen tillsatte i februari 2002 en utredning (dir. 2002:33) som skall analysera förutsättningarna för kärnsäkerheten och strålskyddet vid svenska kärnkraftverk. Utredaren skall studera situationen för kärnkraftsföretagen och tillsynsmyndigheterna (Statens kärnkraftinspektion och Statens strålskyddsinstitut) samt belysa omvärldsförändringar som direkt eller indirekt påverkar säkerhets- och strålskyddsarbetet vid kärnkraftverken. I uppdraget ingår även att överväga behov av ökad samordning eller ändrade arbetsformer mellan

tillsynsmyndigheterna samt eventuella organisatoriska förändringar. Uppdraget skall redovisas till regeringen i oktober 2003.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill med hänvisning till den nyss lämnade redogörelsen och till vad utskottet anförde i nämnda betänkande (bet. 1997/98:NU2) beträffande uppbyggnaden av kärntekniklagen erinra om de komplikationer som ansetts vara förknippade med att i lagen ange specifika säkerhetsnivåer. Vidare har regeringen som tidigare nämnts nyligen tillsatt en utredare med uppgift att se över kärnsäkerheten och strålskyddet vid de svenska kärnkraftverken.

Med det sagda som bakgrund avstyrker utskottet motion 2001/02:N58 (mp) i berörd del.

Förbudet mot uppförande av kärnreaktorer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motioner vari begärs att regeringen skall återkomma med ett förslag om upphävande av förbudet mot uppförande av kärnreaktorer. Enligt utskottet är det naturligt att statsmakterna markerar att uppförande av nya kärnkraftsreaktorer inte är aktuellt. *Jämför reservation 6 (m, fp).*

Motionerna

I Moderata samlingspartiets motion 2001/02:N213 begärs att riksdagen beslutar att upphäva förbudet (5 a §) i kärntekniklagen mot uppförande av kärnreaktorer. Motionärerna menar att de politiska hindren för en fortsatt och utvecklad användning av kärnenergi måste tas bort. Genom att upphäva nämnda paragraf avvecklas de politiska hindren för att bygga nya kärnreaktorer. Även om det i dagsläget inte finns några intressenter som är intresserade av att bygga nya reaktorer i Sverige bör inte lagstiftningen utesluta sådana planer, sägs det i motionen.

Även i Moderata samlingspartiets motion 2001/02:N53 framhålls vikten av att möjliggöra för en fortsatt och utvecklad användning av kärnkraftsenergi, och att riksdagen genom ett beslut bör avskaffa 5 a § kärntekniklagen.

Krav om att riksdagen beslutar att upphäva förbudet mot uppförande av kärnreaktorer i kärntekniklagen framförs även i motion 2001/02:N51 (m). Enligt motionären bör kärnkraften byggas ut då en säker och stabil tillgång till elenergi är en förutsättning för att medborgarna skall kunna leva ett bra liv samt för att industrin i Sverige skall kunna verka på goda villkor.

Folkpartiet påpekar i motion 2001/02:N56, dock utan något särskilt yrkande, att partiet inte vill utesluta en framtida utbyggnad av kärnkraften.

Vissa kompletterande uppgifter

I den nu aktuella bestämmelsen i kärntekniklagen (5 a §) stipuleras att det inte får meddelas tillstånd att uppföra en kärnkraftsreaktor. Vidare är det förbjudet att i Sverige utan särskilt tillstånd slutförvara använt kärnbränsle eller kärnavfall från en kärnteknisk anläggning eller en annan kärnteknisk verksamhet i ett annat land. Detta gäller även sådan lagring som sker i avvaktan på slutförvaring (s.k. mellanlagring).

Beslutet om ett förbud mot att uppföra en kärnkraftsreaktor togs av riksdagen år 1986 (bet. 1986/87:NU13). Beslutet innebar i praktiken ett förbud för regeringen att använda den rätt att ge tillstånd till nya kärnkraftsreaktorer som regeringen innan införandet av denna bestämmelse formellt hade enligt lagen. Utskottet påpekade i detta sammanhang att det var väl befogat att riksdagen bringar kärntekniklagens bestämmelser om möjlighet att erhålla tillstånd till kärnteknisk verksamhet i överensstämmelse med riktlinjerna för den långsiktiga energipolitiken. Vidare anfördes att det var naturligt att statsmakterna tydligt markerar att nya kärnkraftsreaktorer är ett avslutat stadium i den svenska energipolitiken. I reservationer (m; fp) argumenterades mot att bestämmelsen skulle införas.

Senast utskottet behandlade förbudet mot att uppföra kärnkraftsreaktorer var hösten 2000 med anledning av motioner från allmänna motionstiden (bet. 2000/01:NU3). I detta sammanhang behandlades även kärntekniklagens bestämmelse (6 §) om kärnteknisk forskning. Utskottet framhöll i detta sammanhang sin ståndpunkt att bestämmelsen om förbud mot uppförande av ytterligare kärnreaktorer inte skulle upphävas. I en reservation (m, kd, fp) påtalades att regeringen borde anmodas att återkomma till riksdagen med förslag om upphävande av de aktuella bestämmelserna i kärntekniklagen.

Utskottets ställningstagande

Som tidigare nämnts är förbudet i kärntekniklagen (5 a §) mot att uppföra nya kärnkraftsreaktorer riktat mot regeringen. Vid införandet av bestämmelsen framhöll utskottet bl.a. att det var naturligt att statsmakterna tydligt markerar att uppförandet av nya kärnkraftsreaktorer inte är aktuellt. Utskottet menar att detta i allra högsta grad fortfarande är giltigt. Följaktligen ser utskottet inget skäl för riksdagen att tillmötesgå de här aktuella motionsyrkandena. De avstyrks alltså.

Förbudet mot kärnteknisk forskning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om att den s.k. tankeförbudsparagrafen i kärntekniklagen skall upphävas. Utskottet menar att möjligheten till forskning och energitekniskt utvecklingsarbete inte begränsas av den aktuella paragrafen. *Jämför reservation 7 (m, kd, fp).*

Motionerna

Moderata samlingspartiet framhåver i motion 2001/02:N213 att riksdagen bör besluta att upphäva bestämmelsen (6 §) i kärntekniklagen – den s.k. tankeförbudsparagrafen – som förbjuder vissa typer av kärnteknisk forskning. Motionärerna menar att de politiska hindren för en fortsatt och utvecklad användning av kärnenergi bör tas bort. Genom forskning och utveckling kan ny energiteknik tas fram, sägs det i motionen.

Även i Moderata samlingspartiets motion 2001/02:N53 anförs att riksdagen bör upphäva den s.k. tankeförbudsparagrafen, dvs. 6 § i kärntekniklagen.

Att riksdagen bör besluta att upphäva 6 § i kärntekniklagen om kärnteknisk forskning anförs också i motion 2001/02:N5 (m). Motionären menar att en säker och stabil tillgång till elenergi är en förutsättning för att medborgarna skall kunna leva ett gott liv samt för att industrin i Sverige skall kunna verka på goda villkor.

I motion 2001/02:N371 (kd) anförs att det s.k. tankeförbudet har en hämmande effekt på den akademiska friheten och att det till och med kan ifrågasättas om det över huvud taget är möjligt att utan lagbrott presentera genomarbetade och kostnadsberäknade alternativ till prövning i den energipolitiska debatten. Tankeförbudet har resulterat i att forskningen i princip har avstannat i Sverige och kunniga forskare flyr landet, sägs det i motionen. Motionärerna menar därför att riksdagen bör besluta om ett upphävande av den aktuella paragrafen i kärntekniklagen.

Även i motion 2001/02:N248 (kd) begärs att riksdagen beslutar att upphäva 6 § kärntekniklagen. Det finns i dag ingen känd teknik förutom kärnkraften som på ett miljömässigt försvarbart sätt i stor skala kan producera tillräckligt med elektrisk energi, sägs det i motionen. Motionärerna menar att svenska forskare, konstruktörer och tekniker skall ha möjlighet att delta i arbetet för att behålla kompetens, bygga tillverkningskapacitet och trygga arbetsplatser i Sverige. Därtill måste forskare och tekniker ges en chans att lösa problemet med det högaktiva avfallet på ett annat sätt än att gräva ner det.

Vissa kompletterande uppgifter

Enligt 6 § kärntekniklagen får ingen utarbeta konstruktionsritningar, beräkna kostnader, beställa utrustning eller vidta andra sådana förberedande åtgärder i syfte att inom landet uppföra en kärnkraftsreaktor. Detta förbud mot vissa förberedande åtgärder tillkom år 1986 samtidigt som det i kärntekniklagen infördes en bestämmelse om att tillstånd att uppföra en kärnkraftsreaktor inte får meddelas (prop. 1986/87:13, bet. 1986/87:NU13).

Vid behandlingen av förslaget om nämnda förbud framhöll utskottet att förbudets funktion skulle vara att motverka att personer i en åsyftad begränsad krets – ansvariga för kraftföretag vilka är tänkbara som reaktorinnehavare – vidtar något slags resurskrävande, förberedande åtgärder med avsikt att uppföra en viss kärnkraftsreaktor. Ett enigt utskott underströk att ett sådant

förbud inte skulle förhindra personer i nämnda krets att t.ex. muntligen eller skriftligen plädера för fortsatt och ökad kärnkraftsanvändning, inklusive uppförande av ytterligare kärnkraftsaggregat. Det skulle inte heller, betonade utskottet, inkräkta på möjligheterna till forskning och utvecklingsarbete på det kärntekniska området och till svenskt deltagande i internationellt samarbete inom detta område. Därefter tog utskottet ställning till frågan om införande av förbudet. Med vissa redaktionella ändringar tillstyrkte utskottet att förbudet skulle införas, medan en motsatt uppfattning fördes fram i en reservation (m, fp).

I utredningen om översyn av lagstiftningen på kärnenergiområdet (SOU 1991:95) föreslogs att paragrafen om förbud mot vissa förberedande åtgärder skulle avskaffas. Enligt utredningen kunde bestämmelsen inte anses vara motiverad av säkerhetsskäl och borde därför inte höra hemma i nämnda lag, vilken är att betrakta som en säkerhetslag. Utredningens förslag beträffande 6 § berördes dock inte i den därpå följande propositionen (prop. 1992/93:98).

Riksdagen har tidigare vid flera tillfällen behandlat och avslagit motioner med krav på avskaffande av förbudet. I samband med 1997 års energipolitiska överenskommelse avstyrkte utskottet en motion vari begärdes att den aktuella bestämmelsen i kärntekniklagen skulle avskaffas (bet. 1996/97:NU12). Även vid det senaste tillfället som utskottet behandlade frågan (bet. 2000/01:NU3), med anledning av då väckta motioner, påpekades att utskottet vidhåller sin uppfattning att det saknas skäl för riksdagen att ompröva förbudet och hänvisade till vad utskottet anfört i det energipolitiska betänkandet våren 2000 (bet. 1999/2000:NU15). Samtidigt betonade utskottet sin uppfattning att bestämmelsen inte inkräktar vare sig på det tekniska utvecklingsarbetet och forskningsverksamheten eller på möjligheterna till fri opinionsbildning. I en reservation (m, kd, fp) framhölls att riksdagen borde upphäva den aktuella bestämmelsen.

Utskottets ställningstagande

Frågan om bestämmelsen i kärntekniklagen (6 §) med förbud mot vissa förberedande åtgärder har, som tidigare redovisats, behandlats av utskottet vid ett flertal tillfällen. I samband med 1997 års energipolitiska beslut påpekade utskottet att bestämmelsen inte inkräktar vare sig på det tekniska utvecklingsarbetet eller på möjligheterna för fri opinionsbildning. Förbudet skall ses som ett komplement till bestämmelsen i kärntekniklagen (5 a §) om att tillstånd att uppföra nya kärnkraftsreaktorer inte får lämnas.

Utskottet vidhåller sin uppfattning att det saknas skäl för riksdagen att ompröva det här aktuella förbudet i kärntekniklagen mot vissa förberedande åtgärder. Bestämmelsens funktion är att motverka att personer i en åsyftad begränsad krets vidtar något slags förberedande åtgärd med avsikt att inom landet uppföra en kärnkraftsreaktor. Som påpekades i samband med bestämmelsens införande bör det krävas att konkreta åtgärder vidtas i direkt syfte att uppföra en reaktor. Möjligheten till forskningsverksamhet och energitekniskt utvecklingsarbete, inklusive fusionsforskning, inom kärnkrafts- och kärntek-

nikområdet begränsas således inte av den aktuella paragrafen i kärntekniklagen.

Med det sagda avstyrker utskottet motionerna 2001/02:N51 (m), 2001/02:N53 (m), 2001/02:N213 (m), 2001/02:N248 (kd) och 2001/02:N371 (kd) i berörda delar.

Vattenfall AB:s verksamhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden som gäller Vattenfall AB:s verksamhet, bland annat med hänvisning till bolagets roll i omställningen av energisystemet. *Jämför reservationerna 8 (m, kd, fp) och 9 (mp).*

Motionerna

I motion 2001/02:N4 (kd) framhålls att Vattenfall AB:s framtida kapitalbehov under inga omständigheter kan eller skall täckas genom ägartillskott. I stället bör en del- eller helprivatisering av bolaget övervägas. Enligt motionärerna har den avreglerade elmarknaden och stängningen av Barsebäcks första reaktor försatt Vattenfall i en ny situation. Företaget har expanderat kraftigt, främst i Norden, Polen och Tyskland. Samtidigt har avyttringar av anläggningar både utomlands och i Sverige skett. Målet är att bli ett ledande europeiskt energiföretag.

Att Vattenfall AB skall kompensera de näringsidkare runt Väneren som drabbades av olika kostnader till följd av översvämningarna år 2001 anför i motion 2001/02:N239 (kd). Särskilt de problem som fiske- och jordbruksnäringarna drabbats av lyfts fram i motionen. Vidare påpekas att näringsidkare fått avslag i de rättsliga prövningar som skett med hänvisning till att regleringen av vattennivån skötts i enlighet med de föreskrifter som finns. Motionären menar dock att staten som ägare av Vattenfall borde agera på moraliska grunder och tillse att en del av bolagets vinst kommer de drabbade näringsidkarna till godo.

Miljöpartiet föreslår i motion 2001/02:N58 att riksdagen tillsätter en oberoende kommission för att granska Vattenfall AB:s verksamhet och roll i omställningen av det svenska energisystemet. Skäl för en sådan granskning menar motionärerna är dels att företaget tydligt avvikit från kraven i 1997 års energipolitiska beslut om att främja förnybara energislag, dels risken för konkurrensbegränsande aktiviteter. Kommissionen som tillsätts bör enligt vad som anför i motionen bl.a. få till uppgift att närmare klarlägga på vilket sätt Vattenfalls agerande påverkar omställningen av energisystemet från fossila bränslen och kärnkraft. Vidare bör kommissionen få i uppgift att föreslå hur Vattenfall mer aktivt kan bidra till omställningen av det svenska energisystemet.

Vissa kompletterande uppgifter

I 1997 års proposition om en uthållig energiförsörjning (prop. 1996/97:84) framlades förslag till riktlinjer för Vattenfall AB:s verksamhet. Bland annat sades att Vattenfall är en viktig resurs i omställningsarbetet och att bolaget, inom ramen för kravet på affärsmässighet, skall ägna särskild uppmärksamhet åt utvecklingen av ny elproduktionsteknik och därmed bidra till en svensk elförsörjning som är ekologiskt och ekonomiskt uthållig. Vidare anfördes att Vattenfall AB skall förbli i statlig ägo. Utskottet tillstyrkte (bet. 1996/97:NU12) de i propositionen föreslagna riktlinjerna för Vattenfalls verksamhet och betonade i detta sammanhang bolagets strategiska roll i omställningsarbetet. I en reservation (kd, fp) påpekades att regeringens förslag att Vattenfall både skall medverka på affärsmässig basis i energiomställningen och ges en från statlig utgångspunkt strategisk roll i omställningsarbetet innebär dubbla budskap till bolaget. Vidare framhölls att en breddning av ägandet på sikt borde eftersträvas. I en annan reservation (mp) tillstyrktes regeringens förslag samtidigt som det framhövdes att en strävan på sikt borde vara att bolagets vattenkraftstillgångar skall föras över till respektive region.

Utskottet har därefter, vid upprepade tillfällen, behandlat frågan om en privatisering av Vattenfall. Hösten 2001 (bet. 2001/02:NU3) avstyrkte utskottet en motion vari pläderades för att Vattenfall AB skall börsintroduceras och privatiseras. Utskottet betonade att Vattenfall är en viktig nationell resurs på energiområdet – inte minst i arbetet med omställningen av energisystemet – och har en ekonomisk styrka som är av stort värde, bl.a. för den svenska industrin som får tillgång till elektricitet till rimliga priser. Dessa skäl talar enligt utskottets uppfattning för att Vattenfall skall förbli i statlig ägo och vara ett verktyg i energiomställningen. I en reservation (m, fp) yrkades på bifall till motionen. Även i en annan reservation (kd) framhölls att Vattenfall AB, helt eller delvis, bör privatiseras.

Försvarsutskottet avstyrkte i mars 2002 (bet. 2001/02:FöU5) motioner beträffande ekonomisk kompensation m.m. till drabbade i samband med naturkatastrofer med hänvisning till pågående beredningsarbete inom Regeringskansliet. Bland annat åberopades den pågående beredningen av slutbetänkandet (SOU 2002:10) som utredningen om översyn av räddningstjänstlagen överlämnade i januari 2002.

Utskottets ställningstagande

I samband med 1997 års energipolitiska överenskommelse fastslog riksdagen (bet. 1996/97:NU12) riktlinjerna för Vattenfall AB:s verksamhet. Utskottet framhöll i detta sammanhang bolagets roll i omställningen av det svenska energisystemet och påpekade att Vattenfall bör förbli i statlig ägo. Vid upprepade tillfällen därefter har utskottet med anledning av motionsförslag avstyrkt förslag om en privatisering av bolaget. Utskottet vill ånyo upprepa att Vattenfall är en viktig nationell resurs på energiområdet, inte minst vad gäller arbetet med omställningen av energisystemet. Bolagets ekonomiska styrka bidrar bl.a. till att säkerställa att den svenska industrin får tillgång till el till rimliga

priser. Det är således utskottets uppfattning att Vattenfall skall förbli i statlig ägo och även fortsättningsvis vara ett verktyg i energiomställningsarbetet.

Utskottet finner ej heller några skäl att tillmötesgå kravet på att en oberoende kommission skall tillsättas för att granska Vattenfalls verksamhet eller yrkandet om att Vattenfalls vinst skall användas för att kompensera de näringsidkare runt Väneren som drabbats av kostnader beroende på översvämningar.

Med hänvisning till vad som anförts avstyrks samtliga här behandlade motioner i berörda delar.

Effektiva energimarknader

Konkurrensfrågor och konsumentinformation

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om konkurrensfrågor och konsumentinformation med hänvisning till pågående arbete. *Jämför reservationerna 10 (kd, fp) och 11 (mp).*

Propositionen

Inledning

Regeringen redogör i propositionen för olika överväganden som rör konkurrensfrågor och konsumentinformation. Vidare redovisar regeringen vissa bedömningar beträffande effektbalansen.

Sanktionssystem riktat mot nätägare

I propositionen gör regeringen bedömningen att om ett system för sanktioner mot nätägarna införs bör det vara administrativt lätthanterligt samt inbegripa automatiska mottagningsbevis som entydigt visar om orsaken till en försening av ett leverantörsbyte ligger hos nätägaren.

Riksdagen uppmanade våren 2001 (bet. 2000/01:NU8) regeringen att utreda förutsättningarna och formerna för ett sanktionssystem mot nätbolag som inte uppfyller de regler som gäller vid byte av elleverantör. Regeringen har låtit Linklaters Lagerlöf Advokatbyrå utreda förutsättningarna för att införa ett sanktionssystem. Utredningen redovisades till Näringsdepartementet i september 2001. Samtidigt tillsatte regeringen Elkonkurrensutredningen med uppdrag att se över konkurrensen på elmarknaden (dir. 2001:69). I uppdraget ingick bl.a. att utreda betydelsen av olika hinder för kundernas rörlighet på marknaden, varvid det betonades att leverantörsbytesprocessen har fungerat bristfälligt och att detta kan tänkas ha haft en negativ inverkan på kundernas rörlighet och därmed på konkurrensen på elmarknaden. Rapporten från Linklaters Lagerlöf Advokatbyrå överlämnades till utredningen som underlag för dess ställningstagande i denna fråga.

Elkonkurrensutredningen avlämnade i november 2001 en delrapport (Vissa frågor kring kunders rörlighet, m.m.) vari framför allt problem med leverantörsbyten och hinder mot hushållskundernas rörlighet på marknaden behandlades. Utredningen föreslår i rapporten att ett sanktionssystem riktat mot nätföretagen införs. Utgångspunkten för detta system, sägs det, måste vara att den enskilde kunden alltid skall hållas skadeståndslös så länge han gjort vad som krävs av honom. Om kunden på ett korrekt sätt meddelat den information som är nödvändig för leverantörsbytet men bytet ändå inte kommer till stånd vid avsett datum bör någon form av kompensation utgå till kunden. Vidare betonas i rapporten betydelsen av att det i systemet för utbyte av information i samband med leverantörsbyte finns inbyggt automatiska mottagningsbevis.

Enligt regeringen förutsätter ett väl fungerande sanktionssystem att krav kan ställas på såväl elhandlare som nätföretag bl.a. om tillgång till IT-system som kan frambringa automatiska mottagningsbevis. Därför bör införandet av ett sanktionssystem samordnas med införandet av krav med denna inriktning, menar regeringen. Möjligheten att på frivillig eller annan väg se till att kunden får en skäligen ersättning för den olägenhet som det uteblivna leverantörsbytet orsakat bör utredas närmare, sägs det i propositionen. Regeringens avsikt är att återkomma till riksdagen med ett samlat förslag under riksmötet 2002/03 med den inriktning som redovisats i propositionen.

Regeringen betonar samtidigt att ett steg för att underlätta leverantörsbyten nyligen tagits av Energimyndigheten genom den föreskriftsändring som trädde i kraft i februari 2002. Ändringen innebär att nätföretag vid rapporteringen av mätarinställningar till elanvändaren tydligt skall ange anläggningsidentitet och identitet för schablonberäkningsområde och endast använda sig av dessa beteckningar.

Omsättningskoncession för elhandel

För att underlätta byte av elleverantör menar regeringen att specifika krav bör kunna ställas på såväl elhandlare som nätföretag när det gäller tillgång till IT-system för informationsutbyte mellan nätägare, elhandelsföretag och Svenska kraftnät, bl.a. beträffande automatiska mottagningsbevis. Regeringen anser även att ökade insatser för att underlätta för konsumenterna på marknaden är nödvändiga och betonar i sammanhanget tillgången till en transparent prisinformation som en nyckelfråga. Därför bör det införas en skyldighet för elhandelsföretagen att offentliggöra vissa elprisuppgifter, sägs det i propositionen. Hur sådana specifika krav på elhandelsföretagen skall utformas bör enligt regeringen utredas vidare.

Energimyndighetens roll

Enligt regeringen bör en samlad myndighetsfunktion inrättas för elmarknaden i syfte att förbättra elmarknadens funktion. Regeringen anser att denna roll bör tilldelas Energimyndigheten som därigenom även får en uttalad roll som expertmyndighet för elhandelsfrågor. Energimyndigheten har i dag till uppgift

att vara nätmyndighet och bedriver i den rollen tillsyn över nätverksamheten. Däremot utövar Energimyndigheten inte någon tillsyn över elhandelsverksamheten. Regeringen meddelar i propositionen sin avsikt att i budgetpropositionen för år 2003 återkomma till riksdagen med förslag dels till omfattningen och inriktningen på denna roll, dels beträffande resursbehovet.

Konkurrensupphandling av anvisad elleverantör

Enligt ellagen (1997:857) skall en elanvändare som saknar elleverantör anvisa en leverantör av berörd innehavare av nätkoncessionen. En sådan situation kan exempelvis uppkomma vid ny- och återanslutning eller återkoppling av en anläggning samt vid nyinflyttning. Regelverket syftar till att skydda de elanvändare som av någon anledning saknar en elleverantör. I bestämmelserna finns dock ingen skyldighet för nätkoncessionshavaren att teckna kontrakt med elleverantörer som erbjuder kunderna lägsta möjliga pris eller andra speciella villkor. Ett sätt för att stärka konsumenternas ställning i denna situation kan vara att ställa krav på att tjänsten som anvisad elleverantör upphandlas i konkurrens. Enligt regeringens bedömning bör därför förutsättningarna för att komplettera de nuvarande reglerna om anvisning av elleverantör med bestämmelser om konkurrensupphandling av anvisad elleverantör närmare utredas.

Utökad konsumentinformation

I propositionen påpekas att det på den svenska elmarknaden tills helt nyligen saknats en oberoende konsumentfunktion som tar hand om klagomål och svarar för rådgivning till kunder. I februari 2002 bildades en sådan organisation, Konsumenternas Elbyrå, genom ett initiativ från branschorganisationen Svensk Energi och i samarbete med Energimyndigheten och Konsumentverket. För att stärka elkonsumenternas ställning och för att underlätta introduktionen av elcertifikatsystemet anser regeringen att utökade resurser bör avsättas till Konsumenternas Elbyrås verksamhet under en övergångsperiod. Regeringen menar att Konsumenternas Elbyrå fyller en viktig uppgift och utgör ett värdefullt komplement till den lokala konsumentvägledningen. Beträffande anslagsfrågan avser regeringen att återkomma i budgetpropositionen för år 2003.

Effektbalansen

I propositionen anförs att effektbalansen vid kylig väderlek med höga belastningstoppar är ansträngd. Enligt regeringen är en förutsättning för en kostnadseffektiv hantering av problemet med effektbalansen att åtgärder kan utföras på såväl produktions- som användningssidan. Regeringen anser därför att marknadsmässiga lösningar bör utvecklas som ger elkunder ekonomiska incitament och praktiska möjligheter att reducera sin elförbrukning. En viktig förutsättning för detta är att prissystem och tekniska hjälpmedel är utformade

på ett sätt som möjliggör för kunden att minska sina kostnader genom att styra sin elförbrukning då risk för effektbrist föreligger.

I propositionen redogör regeringen för att den uppdragit åt Svenska kraftnät att, i samråd med Energimyndigheten, utforma ett system för effekthantering som kan introduceras senast vintern 2003/04. Arbetet skall ske i samverkan med företrädare för branschen. Uppdraget skall redovisas till regeringen senast i oktober 2002.

Regeringen har även uppdragit åt Energimyndigheten att, i samråd med Konsumentverket och företrädare för branschen, närmare utreda förutsättningarna för att införa ett system med debitering efter faktisk elförbrukning i kombination med tätare mätaravläsningar. En delredovisning av uppdraget lämnades till regeringen i oktober 2001. I rapporten skissas på en ordning som innebär att elmätare hos kunder med en förbrukning över 8 000 kWh per år skall avläsas en gång per kvartal med ikraftträdande i januari 2006. De samhällsekonomiska effekterna av förslaget kommer att redovisas i en slutrapport i juni 2002.

Regeringens åsikt är att förslag till åtgärder bör anstå tills Energimyndigheten och Svenska kraftnät har redovisat sina nu pågående uppdrag.

Motionerna

I Folkpartiets motion 2001/02:N56 påpekas att riksdagen vid tidigare tillfällen uppmanat regeringen att verka för att ett sanktionssystem mot elnätsägare som fördröjer leverantörsbyten införs. Dessvärre kommer regeringen inte med något förslag i propositionen, sägs det i motionen. Motionärerna menar därför att riksdagen ånyo bör uppdra åt regeringen att utforma ett sanktionssystem.

Vidare anføres i motionen att det nuvarande systemet med preliminärdebiteringar och manuella avläsningar av elmätarna är både otidsenligt och ekonomiskt. Konsumenterna, konkurrensen och miljön skulle gynnas av att fjärravlästa elmätare som regelbundet rapporterar elförbrukningen införs, sägs det i motionen. Därigenom kan elräkningarna baseras på verklig förbrukning, vilket ger kunderna incitament att spara energi. Fjärravlästa elmätare skulle dessutom bidra till förenklade rutiner vid elleverantörsbyten. Ett införande av fjärravlästa elmätare bör enligt motionärerna ske etappvis, och de föreslår att en moderniserad elmätning senast år 2006 bör finnas hos förbrukare av 8 000 kWh per år eller mer.

Miljöpartiet framhåller i motion 2001/02:N58 att det är angeläget att åtgärder snarast vidtas för att underlätta för elleverantörsbyten. För att motverka fördröjningar vid byte av elleverantör förespråkar motionärerna dels införandet av en förseningsavgift för de nätbolag som inte uppfyller regelverkets krav, dels att krav skall ställas på att nätfakturan skall innehålla den information som krävs för att genomföra ett byte av elleverantör, det sistnämnda i kombination med möjlighet till ett vitesföreläggande.

Beträffande omsättningskoncession för elhandel påpekar motionärerna att de är tveksamma till att detaljregler förhållandena mellan näringsidkarna i enlighet med vad som presenteras i propositionen. Kraven bör i stället formu-

leras i termer av funktion, anförs det i motionen. När det gäller konkurrensupphandling av anvisad elleverantör menar motionärerna att en tydligare renodling av nätverksamheten, så att den helt avskiljs från annan verksamhet, är att föredra framför vad regeringen redovisar om konkurrensupphandling. Enligt motionärerna bör en sådan frånskiljning vara huvudalternativet i den av regeringen aviserade utredningen på området.

Vidare betonar motionärerna vikten av aktiva, kritiska och välinformerade konsumenter. Det bör således ställas högre krav på den information som elhandelsföretagen lämnar till konsumenterna. I motionen anförs att elräkningarna skall innehålla en deklaration över vilka energislag som använts för att producera elen. Även en allmän databas för konsumentinformation bör upprättas.

I motionen framhålls även vikten av timmätning. En bättre mätning av elförbrukningen, med omedelbara och korrekta priser på timnivå, skulle vara fördelaktigt både för konsumenterna och miljön. Elanvändarna skulle därmed få underlag att analysera och påverka den egna förbrukningen. Ökade krav på timmätning skulle enligt motionärerna även på sikt främja leverantörsbyten.

Motionärerna betonar också att det inte är tillräckligt att skärpa tillsynen för att komma till rätta med de problem som finns bl.a. beträffande korssubventionering. Monopolverksamhet måste skiljas funktionellt och organisatoriskt från konkurrensutsatt verksamhet, sägs det i motionen.

I motionen redogörs även för en alternativ avregleringsmodell för elmarknaden, och motionärerna menar att en avregleringsmodell med den inriktning de presenterar närmare bör utredas. Avregleringen måste utformas så att näten inte kan utnyttjas i konkurrensbegränsande syfte, sägs det. Den modell som förespråkas i motionen bygger på att nätbolagen beställer el till konsumenterna från spotmarknaden. Om elen måste beställas och levereras till samma pris, dvs. spotpriset, kan inte näten utnyttjas i konkurrensbegränsade syfte, framhålls det. Med denna modell får nätbolagen ett samlat ansvar för leveransen av fysisk el till konsumenterna. Detta leder enligt motionärerna till väsentliga förenklingar av strukturen och den administrativa hanteringen på elmarknaden. För att säkerställa fasta intäkter kan de som investerar sälja prisförsäkringar som skyddar konsumenter mot höga spotpriser.

Vissa kompletterande uppgifter

Hösten 1995 beslöt riksdagen (prop. 1994/95:222, bet. 1995/96:NU1) om en ny ellagstiftning. Lagstiftningen, vilken trädde i kraft den 1 januari 1996, innebär att konkurrens införts i handeln med el. Omregleringen syftade till att skapa en ökad pris- och kostnadspress på elmarknaden, ökad valfrihet och lägre elkostnader för konsumenterna. En huvudprincip i den nya ellagstiftningen är att det skall vara en klar boskillnad mellan å ena sidan produktion och försäljning av el och å andra sidan överföring av el (nätverksamhet). Skäligheten i nätavgifter och andra överföringsvillkor kan granskas av nätmyndigheten vid Statens energimyndighet.

Riksdagen beslöt hösten 1997 (prop. 1996/97:136, bet. 1997/98:NU3) att införa en ny ellag, vilken trädde i kraft den 1 januari 1998. Med den nya ellagen (1997:857) infördes bl.a. bestämmelser som syftar till att skapa bättre förutsättningar för en effektivare tillsyn.

För att även de små elkonsumenterna skall kunna dra nytta av omregleringen genom sänkta elkostnader beslöt riksdagen hösten 1999 (prop. 1998/99:137, bet. 1999/2000:NU4) – efter tidigare initiativ av näringsutskottet – att fr.o.m. den 1 november 1999 avskaffa kravet på timvis mätning. I stället infördes en schablonbaserad beräkning på elmarknaden.

Som tidigare nämnts beslöt riksdagen våren 2001, på förslag från ett enhälligt utskott, att anmoda regeringen att skyndsamt utreda förutsättningarna och formerna för införandet av ett effektivt sanktionssystem mot de nätbolag som inte uppfyller regelverkets krav vid byte av elleverantör eller gällande föreskrifter om angivande av anläggningsidentitet vid mätrapportering. I detta sammanhang anförde utskottet (bet. 2000/01:NU8) att det är av synnerlig vikt för elkonsumenterna och för schablonreformens och elmarknadens trovärdighet att rutinerna kring leverantörsbyten snabbt förbättras. Enligt utskottet borde regeringen snarast lägga fram erforderliga förslag till de lagändringar som krävs för ett snabbt genomförande.

Frågan om leverantörsbyte togs ånyo upp av utskottet i februari 2002 i samband med behandlingen av propositionen om energimarknader i utveckling (prop. 2001/02:56). Utskottet påpekade i detta sammanhang (bet. 2001/02:NU9) att regeringen inte hade hanterat frågan på ett tillfredsställande sätt och att det i propositionen borde ha framlagts ett förslag till sanktionssystem. Med anledning därav förordade utskottet att riksdagen skulle anmoda regeringen att utan ytterligare tidsspillan lämna ett av riksdagen tidigare begärt förslag om införande av ett sanktionssystem vid leverantörsbyte. I en reservation (s, v) angavs att regeringen borde återkomma till riksdagen under nästa riksmöte så att bestämmelser kan träda i kraft så fort som möjligt.

Elkonkurrensutredningen avlämnade i januari 2002 sitt betänkande om konkurrensen på elmarknaden (SOU 2002:7). I betänkandet, vilket för närvarande är föremål för remissbehandling, sammanfattas slutsatserna enligt följande:

Utredningen har inte funnit några fundamentala funktionsfel hos den avreglerade elmarknaden. Utredningen har haft kontakter med ett stort antal av elmarknadens intressenter. Dessa har överlag ansett att en konkurrensutsatt elmarknad i grunden är bra. Ingen har sagt sig vilja gå tillbaka till den före år 1996 existerande elmarknaden. Givet de institutionella och andra grundläggande förutsättningar som råder bedömer utredningen att prisbildningen och konkurrensen på elmarknaden fungerar förhållandevis väl. Utredningen har dock identifierat vissa behov av kompletterande åtgärder för att en väl fungerande konkurrens med lika villkor för marknadens aktörer skall kunna upprätthållas. Inom ramen för den korta utredningstiden har emellertid inte funnits möjlighet att uttömmande analysera samtliga dessa frågor. För att få fram ett bredare beslutsunderlag föreslår utredningen därför att regeringen initierar följande, fortsatta utredningsuppdrag:

- Statsmakterna bör vara vaksamma på de utvecklingstendenser som innebär att antalet aktörer minskar både i produktion och elhandel och mer aktivt bevaka utvecklingen. Utredningen föreslår därför att Energimyndigheten ges i uppdrag att kontinuerligt följa utvecklingen av prisbildning och konkurrens på elmarknaden och lämna en årlig lägesredovisning till regeringen.
- Enligt utredningen är det väsentligt att anlägga ett helhetsperspektiv på frågan om effekter på konkurrensen av en eventuell annan prisområdesindelning. Energimyndigheten bör därför ges i uppdrag att samlat värdera effekterna på konkurrensen såväl av de nordiska systemoperatörernas arbete kring eventuell annan prisområdesindelning som deras försök med motköp på nordisk basis. Uppdraget bör bedrivas skyndsamt och ske i samråd och i samarbete med företrädare för berörda parter.
- Svenska kraftnät bör ges i uppdrag att analysera om det med hänsyn till konkurrens- och marknadsaspekter finns skäl att förändra balansavräkningens utformning. En ambition bör därvid vara att finna en modell som förbättrar förutsättningarna för stora förbrukare (processindustrier o.d.) att ta eget balansansvar. Uppdraget bör bedrivas skyndsamt och ske i samråd och i samarbete med företrädare för berörda parter.

Utskottets ställningstagande

Som tidigare nämnts har riksdagen vid två tillfällen uttalat sig om att regeringen bör utreda och framlägga ett förslag om sanktionssystem mot de nätbolag som inte uppfyller regelverkets krav vid leverantörsbyten. I propositionen meddelar regeringen sin avsikt att återkomma till riksdagen med ett förslag under nästa riksmöte med den inriktning som presenteras i propositionen. Mot den bakgrunden finner utskottet att ytterligare ett riksdagsuttalande i frågan kan undvaras. Utskottet vill dock framhålla att detta i sak inte förändrar något i förhållande till vad riksdagen tidigare uttalat. Därmed anser utskottet att motionerna 2001/02:N56 (fp) och 2001/02:N58 (mp) i denna del blir tillgodosedda.

När det gäller vad i motion 2001/02:N56 (fp) anförs om moderniserad elmätning noterar utskottet att motionärernas synpunkter motsvarar vad Energimyndigheten på regeringens uppdrag redovisat. Ett riksdagsuttalande i denna del vore enligt utskottet att föregripa nu pågående beredningsarbete. Dessutom vill utskottet framhålla att uppdraget ännu inte är slutredovisat, bl.a. när det gäller de samhällsekonomiska effekterna av förslaget, vilket ytterligare motsäger skälen för ett uttalande.

När det gäller den alternativa avregleringsmodell som Miljöpartiet förordar i motion 2001/02:N58 vill utskottet anföra följande. Utskottet har noterat att Elkonkurrensutredningen i slutbetänkandet om konkurrens på elmarknaden (SOU 2002:7) bl.a. påtalat att det finns oroande tendenser till ägarkoncentration på den svenska elmarknaden och att utvecklingen därför noga bör följas. Utskottet delar denna uppfattning. Behovet av specifika åtgärder liksom inriktningen på en eventuell utvärdering och översyn av elmarknadsreformen bör enligt utskottet emellertid anstå remissbehandlingen av Elkonkurrensutredningens förslag.

Med hänvisning till det ovan sagda avstyrker utskottet motionerna 2001/02: N56 (fp) och 2001/02:N58 (mp) i samtliga här aktuella delar.

Kraftvärmebeskattningen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden beträffande kraftvärmebeskattningen med hänvisning till vidtagna åtgärder och pågående arbete. *Jämför reservation 12 (mp).*

Propositionen

Enligt regeringen bör möjligheterna undersökas att införa ändringar i energibeskattningen för kraftvärmeanläggningar i fjärrvärmesystem som innebär att skattereglerna likställs med dem som gäller för industriellt mottryck.

Om kraftvärme likställs med industriellt mottryck i skattehänseende skulle konkurrenssituationen förbättras generellt för kraftvärme, sägs det i propositionen. Enligt regeringen skulle den skisserade förändringen i beskattningen av kraftvärme sannolikt leda till högre elproduktion i befintliga kraftvärmeverk och även till en förbättring av förutsättningarna för investeringar i ny kraftvärme. I befintliga gaseldade kraftvärmeverk i södra Sverige kan elproduktionen komma att öka med ca 1 TWh, bedöms det. Därtill kommer en ökning med 1,5 TWh om det planerade gaskraftvärmeverket i Göteborg byggs. Den ökade inhemska elproduktionen skulle leda till minskad elimport med minskade koldioxidutsläpp som följd.

Reglerna för nedsättning av energiskatter är för närvarande föremål för översyn av Skattenedsettningskommittén. Kommittén skall redovisa sitt arbete i december 2002. I avvaktan på kommitténs förslag har regeringen för avsikt att undersöka möjligheterna till en temporär ändring i energibeskattningen för kraftvärme i fjärrvärmesystem. Enligt regeringen fordras dock en prövning av EG-kommissionen huruvida en eventuell skatteförändring är tillåtlig enligt reglerna om statsstöd. Regeringen avser att återkomma i frågan till riksdagen i budgetpropositionen för år 2003.

Motionerna

I motion 2001/02:N285 (s) anføres att kraftvärmebeskattningen bör ses över i syfte att stärka den resurseffektiva kraftvärmens konkurrenskraft i energisystemet. Motionärerna menar att vissa kraftvärmeanläggningar inte utnyttjas fullt ut i dag på grund av bristande lönsamhet, vilken delvis beror på systemet för beskattning. Att öka andelen kraftvärme i energisystemet innebär en rad fördelar, t.ex. minskat beroende av elimport, minskade utsläpp genom effektivare resursanvändning och en ökad försörjningstrygghet genom lokal elproduktion, sägs det i motionen. Regeringen bör därför noga följa utvecklingen av kraftvärmebeskattningen samt verka för att kraftvärme ges förutsättningar att kunna konkurrera med övrig elproduktion på lika villkor.

Dagens utformning av beskattning av kraftvärme förvärrar miljöproblemen och äventyrar elförsörjningen, sägs det i Folkpartiets motion 2001/02:N56. Att öka andelen kraftvärme i energisystemet är därför ett allmänt intresse.

Enligt motionärerna behöver kraftvärmebeskattningen ses över i syfte att stärka den resurseffektiva kraftvärmens konkurrenskraft i energisystemet. Det finns i dag kraftvärmeanläggningar som står outnyttjade på grund av bristande lönsamhet till följd av beskattningen. Dessutom motverkar det nyinvesteringar i kraftvärme. Motionärerna är därför positiva till eventuella förslag som upphäver effekten av den nuvarande kraftvärmebeskattningen.

Även i motion 2001/02:N269 (fp) framhålls att den nuvarande utformningen av beskattning av kraftvärme förvärrar miljöproblemen och äventyrar elförsörjningen, varför beskattningen bör ses över. Motionären menar att en ökad andel kraftvärme i energisystemet har en rad fördelar, som t.ex. minskat beroende av elimport, minskade utsläpp genom en effektivare resursanvändning och en ökad försörjningstrygghet genom lokal produktion. Det krävs därför att beskattningen förändras så att kraftvärme kan konkurrera på likvärdiga villkor med övrig elproduktion. Genom att exempelvis likställa kraftvärme med industrisektorn i skattehänseende skulle det kunna uppnås utan onödigt dröjsmål, sägs det i motionen.

Miljöpartiet påpekar i motion 2001/02:N58 att villkoren för kraftvärmeproduktionen bör förbättras. I motionen anförts att energiskatten vid värmeproduktion bör förflyttas till förbrukarledet och att samtliga fossila bränslen i såväl el- som värmeproduktion skall beskattas med full koldioxidskatt. En full koldioxidbeskattning i elproduktionen kommer enligt motionärerna i de flesta fall sannolikt att innebära att fossilbaserad elproduktion i kraftvärmeverk och kondenskraftverk inte längre blir lönsam. Med de nya incitament som elcertifikatsystemet innebär förväntas effekten bli att fossila bränslen ersätts av biobränslen i kraftvärmeverk, sägs det i motionen. I vissa fall kan detta ske direkt, i andra fall krävs större eller mindre ombyggnader av verken.

Vissa kompletterande uppgifter

Energibeskattningen består i dag i huvudsak av energiskatt, koldioxidskatt och svavelskatt samt en särskild skatt på kärnkraft. Energi- och koldioxidskatt utgår inte för biobränslen, avfall och torv. Däremot tas svavelskatt ut på torv. Råtallolja belastas med energiskatt. Industrin och areella näringar undantas från energiskatten och delar av koldioxidskatten. Därutöver finns speciella nedsättningsregler för energiintensiv verksamhet.

Ett kraftvärmeverk är en anläggning där det framställs el samtidigt som värme. Biobränsleeldade kraftvärmeanläggningar får visst investeringsstöd mot en utfästelse att endast använda biobränslen. Det utgår ingen energiskatt eller koldioxidskatt för bränslen som används för att producera el, men för den del av bränslet som förbrukas för framställning av värme tas 50 % av energiskatten ut medan koldioxidskatten betalas fullt ut.

Så kallat industriellt mottryck avser produktion av kraftvärme som sker inom tillverkningsindustrin. Här tillämpas samma skatteregler som i övrigt gäller för industrin, dvs. 0 kr i energiskatt och en koldioxidskattenivå på 30 % av vad som annars gäller för hushålls- och servicesektorn. Ytterligare nedsättning av koldioxidskatten kan ske med stöd av den s.k. 0,8-procentsregeln

(om den koldioxidskatt som belastar ett företag överstiger 0,8 % av försäljningsvärdet sätts skatten ned så att den överskjutande skattebelastningen inte överstiger 24 % av det överskjutande skattebeloppet för bränslet). För fjärrvärmeleveranser till industrin från en extern leverantör gäller motsvarande regler. För den del av det industriella mottrycket som hänför sig till elproduktion gäller dock samma regler som för övrig elproduktion, dvs. varken energi- eller koldioxidskatt betalas för denna del av bränsleinsatsen.

Skattenedsättningskommittén (dir. 2001:29) skall utreda förutsättningarna för en annan avgränsning för energiskattenedsättning för de konkurrensutsatta sektorerna än som gäller i dag samt de för- och nackdelar som olika avgränsningar bedöms medföra på gränssytorna mot andra sektorer, t.ex. tjänstesektor samt el- och värmeproduktion. Kommittén skall, som tidigare nämnts, redovisa resultatet av sitt arbete senast den 31 december 2002.

Skatteutskottet har under våren 2002 behandlat (bet. 2001/02:SkU17) motioner från allmänna motionstiden om bl.a. beskattningen av elproduktion och beskattningen av naturgaseldad och annan kraftvärme. Motionerna avstyrktes bl.a. med hänvisning till de överväganden som pågår rörande dessa frågor.

Näringsutskottet har berett skatteutskottet tillfälle att yttra sig över den nu aktuella delen av propositionen såvitt gäller frågan om kraftvärmebeskattningen jämte motioner. Skatteutskottet beslutade emellertid (prot. 2001/02:16) att inte lämna något yttrande till näringsutskottet.

Utskottets ställningstagande

Som framgått redovisar regeringen i propositionen sin avsikt att undersöka möjligheterna att likställa reglerna för kraftvärmebeskattningen med dem som gäller för industriellt mottryck. Utskottet ser flera fördelar med att öka andelen kraftvärme i energisystemet. Samtidigt konstaterar utskottet att regeringen i propositionen inte begär något godkännande eller annan likvärdig åtgärd av riksdagen. Utskottet har i nuläget inte något att erinra mot vad regeringen anför men menar att ett ställningstagande till frågan om kraftvärmebeskattningen bör anstå till dess att ett konkret förslag med tillhörande redovisning av de energipolitiska och statsfinansiella konsekvenserna förelagts riksdagen. Dessutom skall EG-kommissionen pröva förslagens förenlighet med reglerna om statsstöd. Enligt utskottets uppfattning ligger regeringens arbete beträffande den aktuella frågan väl i linje med vad som förordas i motionerna 2001/02:N56 (fp), 2001/02:N269 (fp) och 2001/02:N285 (s).

Med det anförda finner utskottet de nyssnämnda motionsyrkandena tillgodosedda, varför de avstyrks. Motion 2001/02:N58 (mp) avstyrks i här aktuell del.

Vissa ändringar i ellagen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör anta regeringens förslag till ändrade bestämmelser i ellagen avseende elanvändares skyldighet att betala för den el han förbrukar under den tid han saknar avtal med en elleverantör. *Jämför reservation 13 (mp).*

Riksdagen bör även anta regeringens övriga aktuella förslag till ändringar i ellagen, dock med ändrat datum för ikraftträdandet till den 1 augusti 2002.

Propositionen

Inledning

Regeringen föreslår i propositionen vissa ändringar i ellagen (1997:857). De föreslagna ändringarna rör i huvudsak tariffsättningen för regionledningar, anvisning av balansansvarig och anvisning av elleverantör samt icke koncessionspliktiga nät. Enligt regeringens förslag skall ikraftträdandet äga rum den 1 juli 2002. Förslaget innefattar även vissa övergångsbestämmelser.

Tariffer för överföring på regionledningar

I propositionen föreslår regeringen en ny reglering av den samlade bedömningen av nättariffer för regionledningar. Förändringen innebär i huvudsak att bestämmelserna i den aktuella paragrafen (4 kap. 8 §) anpassas till den nya huvudregel i 4 kap. 1 § om utformningen av nättariffer som riksdagen tidigare beslutat (bet. 2001/02:NU9). Den ändring som då föreslogs innebär att nättariffer skall bedömas utifrån nätföretagets prestation i stället för som tidigare utifrån företagets kostnader. Enligt det nu framlagda förslaget skall de beräknade kostnaderna för den prestation som nätföretaget har att utföra och företagets sätt att utföra prestationen bedömas samlat inom varje normalt spänningsintervall för nätföretagets samtliga regionledningar i hela landet. För de beräknade kostnaderna för den del av prestationen som utgörs av betalning för överföring på stamnätet och andra eventuella regionledningar skall den samlade bedömningen endast avse samtliga regionledningar inom en och samma region i stället för i hela landet.

I ellagen finns även en bestämmelse (4 kap. 5 § första stycket) om utformningen av nättariffer för regionledningar. Denna bestämmelse innebär att avgörande för vilken nättariff en uttagskund skall omfattas av är den spänningsnivå på vilken denne tar ut sin el. Det är emellertid inte ovanligt att stora elanvändare tar ut sin el direkt från en transformator längs regionledningen varvid s.k. stationstariff tillämpas, påpekas det i propositionen. Detta förfarande är emellertid inte reglerat i det nuvarande regelverket. Regeringen föreslår därför att en bestämmelse införs i ellagen som reglerar utformningen av nättariffer vid uttag direkt från en transformator. Förslaget innebär att nättariffen för en uttagskund som tar ut el direkt från en transformator på en

regionledning skall utformas med utgångspunkt i nättariffen för spänningsnivån omedelbart före transformatorn med ett skäligt tillägg för nedtransformeringen. Den nya bestämmelsen, vilken skall införas som ett nytt stycke i 4 kap. 5 §, är tillämplig både på elanvändare och andra nätkoncessionshavare som tar ut el direkt från en transformator.

Anvisning av balansansvariga

Enligt gällande regelverk får en elleverantör bara leverera el till en elanvändare om någon har åtagit sig balansansvaret för dennes leveranser. Med balansansvar åsyftas det ekonomiska ansvar en aktör har för att det nationella elsystemet tillförs lika mycket el som elleverantörens kunder tar ut från systemet. Det kan dock uppstå situationer som gör att en elleverantör står utan någon balansansvarig, sägs det i propositionen. Det kan bero på att Affärsverket svenska kraftnät säger upp avtalet med den balansansvarige, vilket kan vara elleverantören själv eller någon annan som åtagit sig balansansvaret. Det kan även bero på att en elleverantör har ingått ett avtal med någon annan att denne skall åta sig balansansvaret och att detta avtal av någon anledning upphör att gälla. Regeringen föreslår därför införandet av en bestämmelse som reglerar de fall då en elleverantör står utan en balansansvarig. Den föreslagna lösningen blir tillämplig i samtliga de fall då en elleverantör kan stå utan balansansvarig. Enligt regeringens förslag skall, om en elleverantör saknar balansansvarig, Svenska kraftnät anvisa denne en balansansvarig.

Anvisning av elleverantör

I ellagen finns en bestämmelse (8 kap. 8 §) som reglerar de fall då en elanvändare saknar elleverantör. Om en sådan situation föreligger skall berörd nätkoncessionshavare anvisa elanvändaren en elleverantör. Vidare skall den anvisade elleverantören omedelbart underrätta elanvändaren om de villkor för leverans som denne avser tillämpa och om den dag då leveransen kommer att påbörjas. Frågan om debitering för elanvändarens förbrukning från det att denne börjar ta ut el i uttagspunkten tills han blir bunden av de erbjudna villkoren från den nya elleverantören är för närvarande oreglerad i ellagen. Under denna tid tar elanvändaren således ut el från elsystemet utan att ha en elleverantör som debiterar denne. Regeringen föreslår därför att det i nämnda paragraf även införs en bestämmelse om att en elanvändare, för den förbrukning som denne tar ut utan att ha en elleverantör, skall betala till den anvisade elleverantören enligt de villkor som denne tillämpar.

Undantag från kravet om nätkoncession

Enligt ellagen får en elektrisk starkströmsledning inte byggas eller användas utan tillstånd (nätkoncession). Regeringen får dock föreskriva om undantag från detta krav. Föreskrifter som sådana undantag har av regeringen meddelats genom förordningen (1957:601) om elektriska starkströmsledningar.

Dessa undantag avser i huvudsak interna nät, som i praktiken således är undantagna från kravet på nätkoncession. I propositionen anförs att ett problem med de nuvarande föreskrifterna är att de inte är anpassade till det faktum att verksamheten inom vissa områden inskränkts eller helt lagts ned och ersatts med nya verksamheter som har inbegripit andra företag och personer än innehavaren av det interna nätet. Av detta följer att innehavaren av nätet inte längre överför el uteslutande för egen räkning utan att överföringen även sker för annans räkning. Det medför att det interna nätet inte längre enbart är en anläggning för användning av el utan även en anläggning för överföring av el. Frågan uppstår då om ett sådant nät alljämt skall omfattas av undantaget från kravet på nätkoncession, sägs det i propositionen. Det enda sättet för närvarande att få ett bindande besked i denna fråga är att ansöka hos nätmyndigheten om nätkoncession för nätet. En koncessionsansökan kräver dock ett ganska omfattande arbete och är enligt regeringen därför inte ett lämpligt sätt att klarlägga huruvida nätkoncession krävs eller ej. Regeringen föreslår därför att en bestämmelse införs i ellagen (2 kap. 4 §) som möjliggör att i det enskilda fallet får ett bindande besked huruvida en eller flera elektriska starkströmsledningar omfattas av föreskrifter om undantag från kravet på nätkoncession meddelas.

Motionen

Miljöpartiet påpekar i motion 2001/02:N58 att det inte delar regeringens mening beträffande förslaget som rör elanvändarens skyldighet att betala för den el han förbrukar under den tid han saknar avtal med en elleverantör. Motionärerna framhåller att de stöder de synpunkter som Konkurrensverket framfört i ärendet. I motionen föreslås därför att elanvändaren av nätkoncessionshavaren skall bli upplyst om att denne måste träffa avtal med en elleverantör inom viss tid. Underrättelsen skall innehålla en neutral och icke-diskriminerande information om alternativa elleverantörer, sägs det. Vidare anförs att denna information även bör inkludera uppgift om hur elen producerats.

Vissa kompletterande uppgifter

Som nämns i motionen har bl.a. Konkurrensverket avstyrkt förslaget beträffande elanvändares skyldighet att betala för den el han förbrukar under den tid han saknar en elleverantör (8 kap. 8 §). Enligt Konkurrensverket måste ställningen stärkas för de fristående elleverantörerna, dvs. företag utan anknytning till nät och produktionsbolag, för att ett effektivt konkurrenstryck skall uppnås på elmarknaden. Enligt Konkurrensverket motverkas detta av förslaget. I stället föreslår verket att elanvändare skall bli upplysta av nätkoncessionshaverna om att de måste träffa avtal med en elleverantör inom viss tid. Vidare sägs att underrättelsen skall innehålla neutral och icke-diskriminerande information om alternativa elleverantörer.

Tidsplanen för föreliggande betänkande innebär att riksdagen debatterar ärendet den 11 juni 2002. Regeringen skall därefter vid ett regeringssamman-

träde fatta beslut om författningarna och dessa skall tryckas. Sammantaget innebär detta att författningarna kan komma från trycket och bli allmänt tillgängliga omkring den 24 juni 2002, dvs. en vecka innan lagändringen skall träda i kraft. Konstitutionsutskottet har emellertid tidigare påpekat för regeringen att en lagändring bör ha kommit till allmän kännedom genom publicering i svensk författningssamling (SFS) cirka fyra veckor innan lagändringen skall träda i kraft.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottet tar först ställning till förslaget om elanvändares skyldighet att betala för den el han förbrukar under den tid han saknar elleverantör och därefter till lagförslaget i övrigt.

Anvisning av elleverantör

Beträffande elanvändares skyldighet att betala för den el han förbrukar under den tid han saknar avtal med en elleverantör förordas i motion 2001/02:N58 (mp) en annan lösning än den av regeringen föreslagna. Enligt motionärerna skall den felande elanvändaren, inom viss tid från det att denne blev anvisad en elleverantör, få möjlighet att ingå avtal med en annan elleverantör. I propositionen (s. 73) redovisas emellertid olika omständigheter som talar emot den lösning som motionärerna förespråkar. Utskottet delar regeringens bedömning och tillstyrker förslaget till ändring i ellagen i denna del. Motionsyrkandet avstyrks alltså av utskottet.

Lagförslaget i övrigt

När det gäller regeringens förslag beträffande tariffer för överföring på regionledningar, anvisning av balansansvariga och undantag från kravet om nätkoncession konstaterar utskottet att det inte finns några mot dessa förslag stående motionsyrkanden. Utskottet har heller inget att erinra mot de lagförslag som förelagts riksdagen.

Utskottet anser dock att riksdagen av tidsskäl bör besluta, med hänvisning till vad som tidigare redovisats, att lagförslaget skall träda i kraft den 1 augusti 2002 i stället för den 1 juli 2002, som regeringen föreslagit. Detta bör även gälla den övergångsbestämmelse (nr 2) som återfinns i lagförslaget som enligt utskottet skall gälla med avseende fr.o.m. det räkenskapsår som börjar den 1 augusti 2002 eller närmast därefter.

Naturgas

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör bifalla regeringens förslag om ändring i naturgaslagen beträffande öppningen av naturgasmarknaden och avslå samtliga här aktuella motionsyrkanden rörande naturgas. *Jämför reservation 14 (m, kd, fp).*

Propositionen

I EU:s strategi för att skapa en inre energimarknad ingår naturgas och el som de viktigaste elementen. Det s.k. gasmarknadsdirektivet (98/30/EG) antogs inom EU år 1998. Gasmarknadsdirektivet införlivades i svensk lagstiftning i augusti 2000. I artikel 18 i gasmarknadsdirektivet finns bestämmelser om en fortsatt gradvis öppning av naturgasmarknaden efter den initiala öppningen. Enligt direktivet skall fem år efter dess ikraftträdande (dvs. 10 augusti 2003) miniminivån för att anses som en s.k. berättigad kund sänkas från en förbrukning om 25 miljoner till en förbrukning om 15 miljoner kubikmeter naturgas per år och förbrukningsställe. Den samlade förbrukningen hos samtliga berättigade kunder måste därvid motsvara minst 28 %, mot för närvarande 20 %, av den totala årliga gasförbrukningen på den nationella gasmarknaden. Den sista marknadsöppningen skall enligt gasmarknadsdirektivet vara genomförd tio år efter det att direktivet har trätt i kraft (dvs. 10 augusti 2008). Då skall alla slutförbrukare som förbrukar mer än 5 miljoner kubikmeter naturgas per år och förbrukningsställe anses som berättigade kunder.

I propositionen föreslås därför en ändring i naturgaslagen (2000:599) som innebär att berättigade kunder skall, utöver kunder som har naturgaseldad kraftproduktion, vara slutförbrukare som förbrukar mer än 15 miljoner kubikmeter naturgas per år på minst ett förbrukningsställe. Ändringen innebär alltså att förbrukningströskeln för att anses som en berättigad kund sänks från 25 till 15 miljoner kubikmeter naturgas per år på minst ett förbrukningsställe. Förslaget i propositionen bygger dels på direktivet, dels på de bedömningar som Statens energimyndighet presenterat i en rapport om utvecklingen på naturgasmarknaden. Regeringen föreslår att lagen skall träda i kraft den 1 augusti 2003.

Motionerna

I motion 2001/02:N271 (s) framhålls att det finns flera olika fördelar med naturgas. Emellertid finns det problem med distributionen, inte minst till Mellansverige, sägs det. Utbudet av energialternativ i Mellansverige skulle breddas om naturgasnätet byggdes ut. Motionärerna menar därför att naturgasnätet bör byggas ut till samtliga industri- och befolkningstäta regioner för att därigenom säkra en långsiktigt hållbar energiförsörjning, förstärka konkurrenskraften för den svenska industrin och skapa en bättre miljö.

Att naturgas kan bidra till att ersätta användningen av kolbaserad energiutvinning anförs i motion 2001/02:N360 (s). En satsning på naturgas innebär i

flera avseenden även en satsning på förnybar energi, sägs det i motionen. De system och den infrastruktur som används för naturgas kan även användas för biogas. Motionärerna menar att riksdagen bör markera att det är angeläget att naturgasnätet byggs ut till städer och industriregioner som ännu inte har möjlighet att använda naturgas. Vidare bör en förnyad utredning även övervägas; dels eftersom energiområdet är snabbt föränderligt, dels eftersom gasens utveckling till stor del beror på de eventuella åtgärder som kan stimulera en snabbare utbyggnadstakt.

Moderata samlingspartiet anför i motion 2001/02:N53 att regeringen har en för låg ambition när det gäller att öppna naturgasmarknaden för fri konkurrens. Motionärerna menar att öppningen av naturgasmarknaden måste gå snabbare och föreslår därför att alla kunder med en större förbrukning än 5 miljoner kubikmeter naturgas per år fritt skall kunna välja gasleverantör.

I motion 2001/02:N329 (m) påpekas den svenska petrokemiska industrins konkurrensnackdelar i förhållande till övriga världen. De traditionella råvarorna inom petrokemin är olja och naturgaskondensat. På många håll i världen har den petrokemiska industrin möjlighet att växla mellan dessa råvaror, vilket minskar risken för störningar och prishöjningar, sägs det i motionen. Den svenska petrokemiska industrin saknar emellertid tillgång till naturgas, eftersom ledningsnätet inte är tillräckligt utbyggt. Motionären menar därför att naturgasens speciella förutsättningar och skatteläge måste bli föremål för en översyn så att goda förutsättningar och trygga villkor kan ge den petrokemiska industrin möjlighet att efterfråga naturgas och därmed stimulera utbyggnaden av naturgasnätet.

Naturgasens egenskaper gör den till ett attraktivt energislag inom flera olika sektorer, sägs det i motion 2001/02:N210 (m). Motionärerna menar att naturgasen, med rätt skattevillkor, är tillräckligt kostnadseffektiv för att trycka tillbaka kolkraften. Det är därför viktigt att energiskatterna ses över för att ren energiproduktion i Sverige inte skall missgynnas till förmån för import av elkraft från anläggningar och energislag med dåliga miljöegenskaper. Vidare anföras olika skäl som motionärerna menar talar för att Sverige bör ompröva inställningen till naturgas. I motionen påpekas även att det är önskvärt att Mellansverige ges tillgång till naturgas och att det därför är viktigt att statsmakterna sänder tydliga signaler om att en sådan utbyggnad är angelägen.

Kristdemokraterna motsätter sig, enligt vad som anföras i motion 2001/02:N55, en omställning av energisystemet som innebär att kärnkraft ersätts med fossilt bränsle. Att ersätta en stor del av kärnkraftsbortfallet med el producerad av fossil naturgas innebär enligt motionärerna ett allvarligt hot mot både miljön och klimatet. Vidare hänvisas till att Energimyndigheten har varnat för att ett naturgasföretag som agerar på den konkurrensutsatta delen av marknaden där kan pressa sitt pris, och till och med underprissätta sina gasleveranser, och därefter kompensera sig för detta på den monopoliserade delen av marknaden. Motionärerna menar därför att naturgaslagen behöver tydliggöras så att all form av korssubventionering motverkas.

I motion 2001/02:N35 (kd) påpekas att regeringens framtidsbedömningar på ett tydligare sätt borde klargöra naturgasens roll – på nuvarande eller på en utökad användningsnivå.

Sedan naturgasmarknaden öppnades under år 2000 är Energimyndigheten ansvarig tillsynsmyndighet. I motion 2001/02:N371 (kd) framhålls att det är angeläget att verksamheten fungerar tillfredsställande. Motionärerna menar därför att Energimyndigheten bör intensifiera sitt arbete med att utveckla tillsynsmetoder och uppfylla sitt ansvar.

I motion 2001/02:N238 (kd) påpekas att det finns goda erfarenheter från integration av biogas och naturgasnäten, vilket lett till en ökad användning av biogas. Genom att utnyttja det naturgasnät som redan fanns utbyggt för distribution av biogas kunde förutsättningarna för biogasanvändning ökas. Motionärerna menar därför att biogasanvändningen måste ges ökade möjligheter att utnyttja en utbyggnad av naturgasnätet.

Miljöpartiet anför i motion 2001/02:N58, dock utan något särskilt yrkande, att de anser att naturgasen ("fossilgasen") inte bör ha någon större framtid i den svenska energitillförseln. Motionärerna framhåller att de har för avsikt att motsätta sig alla förslag som direkt eller indirekt syftar till att bygga ut det svenska naturgasnätet eller dra internationella naturgasledningar genom Sverige.

Vissa kompletterande uppgifter

Våren 1986 antog riksdagen de av regeringen föreslagna riktlinjerna för naturgasverksamheten (prop. 1985/86:91, bet. 1985/86:NU18) med innebörd bl.a. att verksamheten skall bedrivas på kommersiell grund. I samband med riksdagens energipolitiska beslut våren 1988 (prop. 1987/88:90, bet. 1987/88:NU40), liksom i det energipolitiska betänkandet våren 1989 (bet. 1988/89:NU25), framhöll utskottet att naturgas kan bli ett intressant alternativ inom svensk energiförsörjning. Vidare underströk utskottet att inköp av gas skall verkställas enligt strikt kommersiella principer.

Våren 2000 behandlade riksdagen regeringens förslag till en ny naturgaslag (prop. 1999/2000:72, bet. 1999/2000:NU12). Utskottet upprepade i detta sammanhang sitt tidigare ställningstagande från våren 1999 (bet. 1998/99:NU8) att det inte är aktuellt med en storskalig introduktion av naturgas eller en ny naturgasledning genom Sverige även om naturgasen är det minst miljöförstörande fossila bränslet.

Beträffande den nya lagstiftningen framhöll utskottet att huvudmotivet är att förutsättningar skall skapas för en effektiv konkurrens på naturgasmarknaden. Ett flertal naturgasföretag som i dag fungerar som distributörer på den svenska marknaden är bundna av traditionella och långsiktiga leveransavtal, s.k. take or pay-kontrakt. Dessa kontrakt innebär att de svenska distributörerna är skyldiga att köpa en viss mängd naturgas eller åtminstone betala för gasen under kontraktstiden. Berörda kontrakt löper ut under åren 2001–2005. En marknadsöppning skulle, enligt den bedömning som utskottet gjorde vid detta tillfälle, kunna leda till problem för de företag som fortfarande är

bundna av kontrakten. Utskottet ansåg att marknaden skall öppnas för samtliga kunder senast den 1 januari 2006. I en reservation (m, kd, fp) anfördes att en förtida avveckling av kärnkraften innebär ökade risker för att Sverige ånyo tvingas in i nya storskaliga energisystem som i sin tur skapar ett tryck på introduktion av naturgas i stor skala. I en annan reservation (mp) hävdades att användningen av naturgas kommer att leda till ökade koldioxidutsläpp och en risk för att naturgas kommer att ersätta biobränslen.

Naturgasen svarar i Sverige för drygt 1 % av den totala energianvändningen. Motsvarande andel i Norden är 15 %, och i EU:s medlemsländer och i övriga världen som helhet står naturgasen för drygt 20 % av energiförsörjningen. Sedan naturgasen introducerades i Sverige år 1985 har användningen gradvis ökat, men har sedan år 1992 stabiliserats. Den svenska importen av naturgas uppgick år 2000 till 835 miljoner kubikmeter. Importen av naturgas till Sverige sker i dag uteslutande från de danska naturgasfälten i Nordsjön. Rörledningarna går via det danska fastlandet, under Öresund till Klagshamn utanför Malmö. Naturgasnätet sträcker sig från Trelleborg till Göteborg och inkluderar grenledningar längs vägen, bl.a. till Småland. Naturgasen distribueras för närvarande till 26 kommuner. Nova Naturgas (tidigare Vattenfall Naturgas) äger och förvaltar stamledningen samt importerar och transporterar gas åt andra bolag. Sydgas AB ansvarar för grenledningarna i södra Sverige.

Energimyndigheten redogör i rapporten Utvecklingen på naturgasmarknaden (2001) för marknadsstrukturen beträffande naturgas. För närvarande är tre slutförbrukare kvalificerade som berättigade kunder. Tillsammans med kraftvärmeproducenterna, som också är berättigade kunder, svarar de för 47 % av förbrukningen på den svenska naturgasmarknaden. Om förbrukningsgränsen för att anses som berättigad kund sänks från 25 till 15 miljoner kubikmeter naturgas per år och förbrukningsställe tillkommer fyra slutförbrukare som blir berättigade kunder. Dessa fyra slutförbrukare svarar tillsammans för 3 % av förbrukningen på naturgasmarknaden. Om gränsen sänks till 5 miljoner kubikmeter naturgas per år och förbrukningsställe tillkommer ytterligare 13 slutförbrukare med en samlad förbrukning som motsvarar 9 % av förbrukningen på naturgasmarknaden. I rapporten redovisar Energimyndigheten även sin syn på eventuella för- och nackdelar med en snabbare öppning av naturgasmarknaden än vad gasmarknadsdirektivet stipulerar.

Energimyndighetens uppgifter inom naturgasområdet anges i naturgaslagen. Beträffande tillsynen anges i regleringsbrev för år 2002 att myndigheten bl.a. till regeringen skall avrapportera ärendena, handläggningstider, förelägganden som meddelats och överklaganden. Därtill har Energimyndigheten i uppgift att följa och analysera utvecklingen på naturgasmarknaden, särskilt beträffande bl.a. strukturförändringar inom gasanvändningen, gashandel och transportverksamhet samt prisutvecklingen på gas och transporttjänster.

Det finns i dag inga hinder i gällande lagstiftning för inmatning av uppgraderad biogas på naturgasnätet. Inom EU diskuteras möjligheten att reglera även tillträde för biogas på nätet. Detta är ännu dock på förslagsstadiet.

För närvarande bereds ett förslag till ändring av gasmarknadsdirektivet, vilket presenterades av EG-kommissionen i mars 2001. Förslaget innebär bl.a. att medlemsstaterna skall öppna marknaden för samtliga näringsidkare år 2004 och för hushållskunder år 2005. Förslaget innehåller även bestämmelser om en separation mellan försäljning respektive överföring/transport av naturgas. En sådan separation skulle motverka korssubventionering.

Utskottets ställningstagande

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om att slutförbrukare som förbrukar mer än 15 miljoner kubikmeter naturgas per år och förbrukningsställe skall anses vara berättigade kunder. Denna nivå överensstämmer med det i direktivet angivna kravet beträffande marknadsöppningen.

Utskottet menar, som vid tidigare tillfällen då denna fråga behandlats, att det är viktigt att naturgasmarknaden i Sverige öppnas för konkurrens så fort det är praktiskt möjligt med hänsyn till de avtalsbindningar som finns på naturgasmarknaden i Sverige. På sikt bör naturgasmarknaden vara öppen för alla aktörer. Det är emellertid angeläget att öppningstakten anpassas till de förhållanden som råder på marknaden. På dagens naturgasmarknad är många distributionsföretag bundna av långsiktiga take or pay-kontrakt, vilka tillkom under den period då naturgasmarknaden i princip var en monopolmarknad. En snabbare marknadsöppning av naturgasmarknaden än vad gasmarknadsdirektivet medger medför en konkurrensnackdel för de företag som är bundna av dessa kontrakt. Det skulle även innebära konkurrensnackdelar för svenska företag om Sverige öppnar sin gasmarknad tidigare än vad gasmarknadsdirektivet stipulerar om andra länder i vår närhet inte gör det.

I några motioner har en utbyggnad av det svenska naturgasnätet förespråkats. Det är utskottets mening, som tidigare redovisats, att den svenska elförsörjningen skall tryggas genom ett energisystem som grundas på varaktiga, helst inhemska och förnybara, energikällor samt på en effektiv energianvändning. Som även tidigare nämnts bör användningen av fossila bränslen hållas på en låg nivå.

Enligt utskottets uppfattning är det därför inte aktuellt, även om naturgasen är det minst miljöförstörande fossila bränslet, med en storskalig introduktion av naturgas eller en ny naturgasledning genom Sverige. Däremot kan det befintliga naturgasnätet utnyttjas effektivare. Utskottet står således fast vid sina tidigare ställningstaganden i denna fråga och menar att mot detta stående motionsyrkanden inte bör vinna riksdagens gillande.

Med det sagda avstyrker utskottet här aktuella motionsyrkanden.

Förnybara energikällor

Mål för el producerad med förnybar energi

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör bifalla regeringens förslag om mål för el producerad med förnybar energi. Utskottet menar att förslaget dels ligger i linje med att den svenska energiförsörjningen i ökande utsträckning skall baseras på förnybar energi, dels innebär ett tydliggörande på detta område. *Jämför reservationerna 15 (m, fp) och 16 (mp).*

Propositionen

Regeringen föreslår i propositionen att ett nytt mål för el producerad med förnybara energikällor införs. Enligt förslaget skall målet vara att användningen av el från förnybara energikällor skall öka med 10 TWh från 2002 års nivå till år 2010. Vidare sägs att det nationella målet för el producerad med förnybara energikällor skall utvärderas år 2004 i samband med den avstämning som då skall genomföras av klimatarbetet. Om det då finns förutsättningar för att ytterligare öka elproduktionen med förnybara energikällor bedömer regeringen att en lämplig ambitionsnivå skall vara att öka den förnybara elproduktionen med 15 TWh från 2002 års nivå till år 2012.

I Europaparlamentets och rådets direktiv (2001/77/EG) om främjande av elproduktion från förnybara energikällor på den inre marknaden för el, vilket trädde i kraft i oktober 2001, finns ett vägledande mål för hur mycket andelen el från förnybara energikällor skall öka inom unionen fram till år 2010. Medlemsstaterna är ålagda att senast ett år efter direktivets ikraftträdande anta och offentliggöra en rapport med nationella vägledande mål för den framtida användningen av el producerad med förnybara energikällor. Vid upprättandet av de nationella målen skall hänsyn tas till de referensvärden som anges i en bilaga till direktivet.

Regeringen betonar i propositionen att möjligheten att uppfylla ett mål för användningen av el producerad med förnybara energikällor beror på flera faktorer, inte minst väderförhållandena. För det referensvärde som anges i bilagan till direktivet som mål för Sverige beträffande el producerad med förnybara energikällor bygger bedömningen på elproduktionen år 1997. Detta år var ett s.k. våtår vilket bidrog till att elproduktionen från förnybara energikällor var högre än genomsnittet. Den bedömning regeringen gör är därför att en ökning av elproduktionen med förnybara energikällor med 10 TWh från 2002 års nivå till 2010 är ett väl avvägt mål, även bl.a. med hänsyn tagen till olika intressen och introduktions- och ledtider. Med vissa förutsättningar innebär en sådan sökning att andelen el från förnybara energikällor skulle uppgå till ca 51 % år 2010, att jämföra med ca 49 % år 1997.

Beträffande det nuvarande målet för förnybara energikällor som är kopplat till 1997 års energipolitiska program, dvs. att genom investeringsstöd öka den årliga produktionen av el från förnybara energikällor med totalt 1,5 TWh

under en femårsperiod, framhåller regeringen att de utvärderingar som gjorts visar att målet kommer att nås förutsatt att alla anläggningar som beviljats stöd byggs. Enligt regeringen är det de produktionsmål som har ställts upp för vindkraften och den biobränsleldade kraftvärmens som gör att målet kunnat uppnås, medan måluppfyllelsen inte är lika god för den småskaliga vattenkraften.

Motionerna

I Moderata samlingspartiets motion 2001/02:N53 ifrågasätts varför Sverige skall ha ett särskilt produktionsmål för hur mycket andelen el från förnybara energikällor skall öka. Redan i dag produceras ca 50 % av den totala elproduktionen i Sverige genom förnybara energikällor, framför allt vattenkraft, sägs det i motionen. Motionärerna påpekar att de visserligen delar uppfattningen att det är bra om andelen förnybar el kan öka ytterligare, men anser att det i så fall skall ske utan olika subventioner till olönsam teknik. Riksdagen bör därför avslå regeringens förslag om att uppställa ett särskilt mål för el producerad med förnybara energikällor, menar motionärerna.

Det föreslagna målet i propositionen är enligt vad som anförs i motion 2001/02:N57 (fp) för lågt satt. I motionen framhävs att målet bör höjas så att det motsvarar det av EU uppställda målet för Sverige, vilket är att årsproduktionen av el från förnybara energikällor skall öka med ca 25 TWh till år 2010.

Miljöpartiet anför i motion 2001/02:N58 att den av regeringen föreslagna kvotnivån är för låg. Också enligt dessa motionärer bör målet vara att användningen av el från förnybara energikällor skall öka med 25 TWh från 2002 års nivå till år 2010. I motionen erinras om att den föreslagna nivån ligger långt under den nivå om 25 TWh som är det av EU uppsatta målet för Sverige. Regeringens förslag innebär enligt motionärerna därför att EU:s övergripande mål ej kommer att uppnås, eller att andra länder får ta en större del av ansvaret. Om Sverige endast ställer upp så låga mål som regeringen föreslår, undergrävs EU:s gemensamma mål, sägs det i motionen.

Vissa kompletterande uppgifter

Regeringen meddelade i budgetpropositionen för år 2002 (prop. 2001/02:1 utg. omr. 21, s. 41) sin avsikt att återkomma till riksdagen med förslag till indikativt mål för andelen el från förnybara energikällor våren 2002 i samband med den energipolitiska propositionen.

Det mål för förnybara energikällor som funnits i Sverige har varit kopplat till det energipolitiska programmet som riksdagen antog våren 1997 (bet. 1996/97:NU12). I den del av 1997 års energipolitiska program som omfattar åtgärder på kort sikt, och som löper ut år 2002, anvisades 900 miljoner kronor för att genom investeringsstöd öka den årliga produktionen av el från förnybara energikällor med totalt 1,5 TWh under en femårsperiod (biobränslebase-rad kraftvärme 0,75 TWh, vindkraft 0,5 TWh och småskalig vattenkraft 0,25 TWh).

Enligt vad som redovisas i promemorian om effektivare energianvändning (Ds 2001:60) beräknas elproduktionen från de nya anläggningarna för biobränslebaserad kraftvärme som beviljats stöd uppgå till 0,88 TWh. Vidare har 314 vindkraftverk beviljats stöd, vilka beräknas ge 0,55 TWh. När det gäller småskalig vattenkraft har endast ett fåtal ansökningar inkommit och beviljats stöd, varför detta delmål inte bedöms komma att uppnås.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har redan tidigare i detta betänkande framhållit att den svenska elförsörjningen i ökande utsträckning skall baseras på förnybar energi. Fastställandet av ett mål för ökningen av el producerad med förnybara energikällor anser utskottet dels ligga i linje med vad som tidigare anförts, dels kan ses som ett tydliggörande av målet för den svenska energipolitiken. Att Sverige skall fastställa ett mål för el producerad med förnybara energikällor är även i enlighet med vad som fastlagts i EG:s direktiv om främjande av el från förnybara energikällor. Riksdagen bör enligt utskottets mening därför inte ge sitt bifall till avslagsyrkandet i motion 2001/02:N53 (m).

När det gäller nivån för målet har det i två motioner anförts att det bör fastställas till en högre nivå än vad regeringen föreslagit. Det i propositionen föreslagna målet – att användningen av el från förnybara energikällor skall öka med 10 TWh till år 2010 – är i paritet med den kommentar till det indikativa målet för Sverige som den svenska regeringen lämnat i samband med antagandet av tidigare nämnda EG-direktiv. Utskottets bedömning är att det förslag som regeringen nu förelagt riksdagen är väl avvägt med hänsyn taget till bl.a. miljömässiga, ekonomiska och tekniska intressen. Den ökningstakt som regeringen nu föreslår motsvarar genomsnittsnivån för ökning per capita enligt EG-direktivet. Samtidigt kan ambitionsnivån höjas, om det visar sig att det finns förutsättningar för att ytterligare öka elproduktionen med förnybara energikällor, i samband med den granskning som skall göras av klimatarbetet år 2004. Målet kan i detta fall sättas till 15 TWh fram till år 2012 i förhållande till 2002 års nivå.

Med det sagda tillstyrker utskottet regeringens förslag om mål för el producerad med förnybara energikällor. De mot förslaget stående motionsyrkandena avstyrks.

Handel med elcertifikat

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå här aktuella motionsyrkanden som rör handel med elcertifikat. Utskottets syn på införandet av ett nytt stödsystem för förnybar energi överensstämmer med de överväganden som regeringen redovisat i propositionen. Regeringen bör därför återkomma med ett förslag med den inriktning som redogjorts för. *Jämför reservationerna 17 (m, kd, fp) och 18 (mp).*

Propositionen

Regeringen redovisar i propositionen sina överväganden om införande av ett system för handel med elcertifikat i syfte att främja elproduktion från förnybara energikällor. Regeringens förslag bygger på betänkandet *Handel med elcertifikat* (SOU 2001:77) av Elcertifikatutredningen (särskild utredare: direktör Nils Andersson). I propositionen framhålls att systemet bör bygga på att producenter av el från förnybara energikällor tilldelas elcertifikat av staten och att det finns en kvotplikt. Den el som produceras med hjälp av vindkraft, solenergi, geotermisk energi, vattenkraft och vågenergi samt biobränsle är sådan som bör berättiga anläggningens innehavare till elcertifikat, sägs det i propositionen.

Kvotplikten innebär en skyldighet för elförbrukare och elleverantörer att till staten inlämna elcertifikat i förhållande till den mängd el de förbrukat eller sålt. Kvotperioden bör sammanfalla med kalenderåret. Vidare sägs att en elleverantör bör vara skyldig att särskilt redovisa det pris denne debiterar sin kund för elcertifikaten. Regeringen anser att den elintensiva industrin bör undantas från kvotplikten.

Om kvotplikten inte fullgörs, bör en sanktionsavgift betalas till staten. Sanktionsavgiften skall motivera de kvotpliktiga att fullgöra kvotplikten samtidigt som den får funktionen av ett pristak för certifikaten och därmed fungerar som ett konsumentskydd. Under ett inledande skede bör även ett skydd mot alltför låga certifikatpriser finnas i form av en prisgaranti.

Enligt regeringen kommer ett införande av certifikatsystemet att innebära delvis nya uppgifter för Statens energimyndighet och Svenska kraftnät. Enerгимyndigheten bör bl.a. ansvara för att godkänna anläggningar och följa upp att anläggningarna uppfyller de krav som ställs, registrera kvotpliktiga, fatta beslut om sanktionsavgifter och betala s.k. golvpriser. Svenska kraftnät bör bl.a. ansvara för avräkningen av elproduktionen från förnybara energikällor och tilldelning av certifikat för motsvarande elproduktion.

I propositionen påpekar regeringen även att handel med certifikat mellan olika länder är önskvärd och ser t.ex. inga hinder för att svenska certifikat säljs utomlands. Certifikatsystemet skall dock anmälas till EG-kommissionen, och regeringen avser därför att återkomma till riksdagen med bestämmelser om hur utländska certifikat skall få tillgodoräknas för uppfyllande av kvotplikten efter att diskussioner med kommissionen slutförts.

Enligt regeringen bör en lag om ett kvotbaserat elcertifikatsystem för att främja elproduktion från förnybara energikällor införas, och systemet bör träda i kraft den 1 januari 2003. Regeringen meddelar att den ämnar återkomma till riksdagen med ett lagförslag med den inriktning som redovisas i propositionen. Vidare redovisar regeringen sin bedömning att det behövs ett kompletterande stöd till vindkraften vid införandet av certifikatsystemet (se följande avsnitt).

Motionerna

Moderata samlingspartiet anför i motion 2001/02:N53 att riksdagen bör besluta att regeringen inte skall återkomma med ett lagförslag beträffande ett kvotbaserat elcertifikatsystem då ett sådant är behäftat med stora brister. Genom elcertifikatsystemet osynliggörs subventionerna till småskalig förnybar elproduktion då kostnaderna flyttas från statsbudgeten direkt till elkonsumenterna, framförs det. Samtidigt kommer vindkraften även fortsättningsvis att erhålla ett särskilt stöd. I motionen sägs även att Lagrådet påpekat att lagförslaget medför en komplicerad och tekniskt präglad reglering samt att den administration som kommer att behövas blir betydande. Motionärerna förespråkar i stället ett fortsatt användande av frivillig certifiering av miljövänlig elproduktion i syfte att öka elkundernas möjligheter att själva, på frivillig väg, välja att köpa sådan el.

Ett tillkännagivande om att förnybara energikällor måste klara sig på kommersiella villkor begärs i Moderata samlingspartiets motion 2001/02:N213. Motionärerna menar att såväl förnybara energikällor som andra energislag måste klara energimarknadens konkurrens utan subventioner.

Kristdemokraterna anför i motion 2001/02:N55 att riksdagen bör avslå regeringens förslag till certifikatsystem. Motionärerna menar sig inte kunna ge stöd till att ett certifikatsystem utformas i enlighet med vad som redovisas i propositionen. I motionen framhålls att det i dag redan finns ett frivilligt europeiskt system med gröna certifikat. Det är heller inte riktigt att finansieringen av produktionen av förnybar el läggs utanför budgeten och att elkonsumenterna under tvång står för kostnaderna i stället för staten. Vidare anføres att förslaget innebär en begränsning i den avreglerade handeln med el. Modellen är även komplicerad och ger inga långsiktiga ekonomiska spelregler, sägs det.

Det förslag om handel med elcertifikat som regeringen redovisar i propositionen är enligt vad som anføres i Folkpartiets motion 2001/02:N56 behäftat med en rad olika problem. I motionen sägs det att systemet är administrativt krångligt och kostnaderna höga. Vidare är certifikaten endast inriktade på att motverka koldioxidutsläpp, men inga andra miljöförstöringar. Systemet bygger även på tvång mot elkonsumenterna. Motionärerna menar sig därför vara ytterst tveksamma till att acceptera ett system i enlighet med vad som skisseras i propositionen.

I motion 2001/02:N57 (fp) begärs ett riksdagsuttalande om nivån på sanktionsavgiften. Motionären menar att det är nödvändigt med en högre sanktionsavgift för dem som inte fullgör kvotplikten än den som redovisas i propositionen. Enligt motionären borde en miniminivå vara 350 kr per ej ingivet certifikat, att jämföra med inledningsvis 200 kr enligt förslag av Elcertifikatutredningen.

Miljöpartiet framhåller i motion 2001/02:N58 att partiet är positivt till tanken på ett nytt stödsystem baserat på elcertifikat. Motionärerna menar dock att vissa ändringar i förhållande till vad regeringen redovisar måste göras. I motionen anføres bl.a. att el som produceras med ny vattenkraft inte bör ingå i

systemet. Däremot kan el som produceras genom effektivare användning av befintlig vattenkraft ingå, sägs det. Därtill bör en eventuell överkompensation av produktion som konverteras till biobränslen undvikas genom t.ex. differentierade kvoter av befintliga anläggningar. Motionärerna menar även att endast den elintensiva produktionen av den elintensiva industrin bör undantas från kvotplikten.

När det gäller sanktionsavgiften anförs att nivån måste vara sådan att det är lönsamt att bygga ut förnybar elproduktion, varför 200 kr per certifikat som inte ingivits är för lågt. Sanktionsavgiften bör enligt motionärerna vara åtminstone 350 kr per certifikat. Vidare anförs att arbetet med att utreda och utveckla andra möjligheter att stödja ny produktion av el från förnybara energikällor bör fortsätta parallellt med att systemet med elcertifikat utvecklas.

Vissa kompletterande uppgifter

Regeringen redovisade våren 2000 i en proposition om ekonomiska förutsättningar för elproduktion från förnybara energikällor (prop. 1999/2000:134) riktlinjer beträffande en ny och mer marknadsorienterad stödför form för elproduktion från förnybara energikällor. Riktlinjerna innebar att ett samlat system för att främja el från förnybara energikällor skulle tas fram och träda i kraft i januari 2003. Vidare skulle systemet bygga på handel med elcertifikat, kombinerad med en skyldighet att inkludera en viss andel förnybar el i elleverans eller elinköp.

Propositionen behandlades hösten 2000 av riksdagen. Utskottet (bet. 2000/01:NU3) ställde sig bakom regeringens förslag och framhöll bl.a. att det nya systemet kommer att skapa möjligheter för en fortsatt utbyggnad av elproduktion från förnybara energikällor, samtidigt som det kommer att stimulera en marknadynamik som främjar kostnadseffektivitet och teknikutveckling. I en reservation (m, kd, fp) uttryckte dessa partier sin ståndpunkt i frågan.

I Europa finns det flera länder som har infört certifikatsystem eller planerar att införa ett sådant system. Till dessa länder hör Belgien, Danmark, Nederländerna, Italien, Storbritannien och Österrike. Dessa länder har kommit olika långt i arbetet. Därtill finns det ett frivilligt initiativ från de europeiska kraftföretagen, det s.k. RECS-projektet (Renewable Energy Certificate System), inom vilket en handel med s.k. gröna certifikat redan sker. På nationell nivå finns det ett särskilt organ som svarar för utgivning, registrering och annullering av certifikaten och för tillsyn av systemet. I Sverige har Affärsverket svenska kraftnät denna roll. RECS tillhandahåller även ett system som möjliggör för medlemmar att handla med certifikat internationellt. En period med testhandel startade år 2001, och de första affärens genomfördes sommaren 2001. Andra länder inom EU såsom Tyskland, Frankrike och Spanien har valt att använda s.k. fastprissystem. Enligt dessa system garanteras elproducenter av el från förnybara energikällor genom lag ett fast pris för den el de producerar.

Elcertifikatutredningen föreslog (SOU 2001:77), som redan nämnts, ett sanktionstak på 200 kr per elcertifikat för perioden 2003–2008. Denna siffra

baseras på de förslag till kvot som utredningen lämnat för samma period och på de beräkningar av potential och produktionskostnad som gjorts. I den framlagda energipropositionen nämns dock inte uttryckligen nivån på sanktionsavgiften. I bilaga till propositionen, där lagrådsremissens lagförslag till lag om elcertifikat återfinns, anges (5 kap. 1 §) att för certifikat som skulle ingivits under åren 2004 och 2005 skall en sanktionsavgift med högst 200 kr per certifikat tas ut. I den remiss som regeringen överlämnade till Lagrådet i februari 2002 anges att regeringen inte anser att det finns några skäl att föreslå en annan nivå på sanktionstaket än utredningen gjort. Regeringen anser dock, med hänvisning till risken för att sanktionstaket blir styrande för prisbildningen på certifikaten, att sanktionstakets giltighetstid bör begränsas till de första två åren. Samtidigt påpekas att behovet av en förlängning och eventuell förändring av sanktionstakets storlek kommer att prövas år 2004.

Utskottets ställningstagande

För närvarande används olika former av investeringsstöd och driftsstöd för att främja investeringar i elproduktion med förnybara energikällor. Det nuvarande energipolitiska programmet omfattar bl.a. stöd till investeringar i vindkraft, småskalig vattenkraft och biobränslebaserad kraftvärmeproduktion. Flertalet av de gällande stödsystemen löper ut i december 2002. Riksdagen beslöt hösten 2000 att ett system baserat på elcertifikat skall införas i januari 2003. Som ovan nämnts påpekade utskottet i detta sammanhang att det nya systemet kommer att skapa möjligheter till en fortsatt utbyggnad av elproduktionen från förnybara energikällor samtidigt som det stimulerar en marknadynamik som främjar kostnadseffektivitet och teknikutveckling. Utskottet instämmer därför i regeringens bedömning att ett sådant certifikatsystem bör införas den 1 januari 2003 och noterar regeringens avsikt att återkomma till riksdagen under hösten 2002 med ett lagförslag i frågan. Enligt utskottets uppfattning finns det behov av en kraftfull satsning för att främja investeringar i elproduktion från förnybara energikällor. Det nya systemet måste ge långsiktiga och stabila förutsättningar så att investeringar i förnybar elproduktion genomförs. Teknikutveckling och kostnadseffektivitet kan, som utskottet tidigare anfört, genom ett mer marknadynamiskt system stimuleras. Samtidigt måste systemet baseras på en fungerande konkurrens mellan de olika förnybara energislagen för att därigenom stimulera och medverka till att produktionskostnaderna pressas ned.

Utskottet konstaterar därför, med stor tillfredsställelse, att den övergripande redogörelse som regeringen presenterar i propositionen beträffande införande av ett system för handel med elcertifikat överensstämmer med utskottets uppfattning i frågan. Med anledning därav anser utskottet att motionerna 2001/02:N53 (m), 2001/02:N55 (kd), 2001/02:N56 (fp), 2001/02:N58 (mp) och 2001/02:N213 (m) bör avslås i berörda delar av riksdagen.

I två motioner har påpekats att en sanktionsavgift om 200 kr per ej ingivet certifikat är för låg. Utskottet vill betona att den nu behandlade propositionen inte kräver ett riksdagsbeslut i denna del. I samband med att regeringen fram-

lägger det aviserade lagförslaget kommer riksdagen att behandla de enskilda detaljerna i förslaget. Utskottet ser därför, oavsett inställning till nivån på sanktionsavgiften, ingen nödvändighet med ett riksdagsuttalande i frågan.

Med det sagda avstyrker utskottet samtliga här behandlade motioner i berörda delar.

Särskilda åtgärder för vindkraften

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör bifalla regeringens förslag om särskilda åtgärder för vindkraften och avslå samtliga här aktuella motioner i berörda delar. Enligt utskottet ger ett kvantitativt planeringsmål för vindkraften större möjligheter att synliggöra vindkraften i den fysiska planeringen och vid prövningen av tillstånd. Vidare anser utskottet det befogat med särskilda insatser för att påskynda kommersialiseringen i havs- och fjällområdena. *Jämför reservationerna 19 (m, fp), 20 (kd) och 21 (mp).*

Propositionen

Inledning

Regeringen föreslår dels att ett stöd för teknikutveckling och marknadsintroduktion för storskaliga vindkraftstillämpningar införs, dels att ett nationellt planeringsmål fastställs för vindkraften. Vidare redogör regeringen för sin bedömning att det behövs ett kompletterande övergångsstöd till vindkraften då ett certifikatsystem införs.

Teknikutveckling och marknadsintroduktion

Regeringen föreslår i propositionen att särskilda utvecklingsinsatser skall genomföras i samverkan med näringslivet för att på sikt minska kostnaderna för nyetablering av vindkraft i havs- och fjällområden. I propositionen betonas att Sverige skall vara ett föregångsland i omställningen till hållbar utveckling. Enligt regeringens bedömning är dock de resurser som finns inom den långsiktiga delen av 1997 års energipolitiska program, genom kommande elcertifikatsystem och aviserad övergångslösning för vindkraften, otillräckliga för att åstadkomma en snabb kommersialisering i dessa områden. För samverkansprojekt gällande teknikutveckling och marknadsintroduktion av storskaliga vindkraftstillämpningar beräknas resursbehovet till 350 miljoner kronor under en femårsperiod. Regeringen avser att återkomma till anslagsfrågan i budgetpropositionen för år 2003.

Planeringsmål för vindkraften

Enligt regeringen ger ett kvantitativt planeringsmål för vindkraften bättre möjligheter att synliggöra vindkraftsintresset i den fysiska planeringen och

vid tillståndsprövningen. I propositionen föreslås därför att ett nationellt planeringsmål för vindkraften införs. Det nationella planeringsmålet bör enligt förslaget fastställas till en årlig produktionskapacitet på 10 TWh år 2015. Regeringen betonar i sammanhanget att planeringsmålet skall ses som ett uttryck för ambitionsnivån när det gäller att skapa förutsättningar för en framtida vindkraftsutbyggnad, men att det inte skall betraktas som ett utbyggnadsmål eller som en del av målet för utvecklingen av den förnybara elproduktionen.

Regeringen påpekar även att det finns ett stort antal områden med goda vindförhållanden i Sverige men att det samtidigt finns flera faktorer som begränsar möjligheten till utbyggnad. I propositionen sägs att avvägningar måste ske, förutom mot de ekonomiska och fysiska krav som verksamheten ställer, mot t.ex. natur- och kulturintressen, annan mark- och vattenanvändning och andra verksamheter som påverkas av en etablering.

Inom Regeringskansliet har en särskild arbetsgrupp (AgVIND) genomfört en studie beträffande övergripande förutsättningar för lokalisering av vindkraftverk till havs och i fjällområdena. Utifrån de förslag som arbetsgruppen redovisat har regeringen givit ett antal myndigheter i uppdrag att redovisa de övergripande förutsättningarna för en storskalig utbyggnad av vindkraften i havs- och fjällområdena. Regeringen meddelar i propositionen sin avsikt att vid behov återkomma till riksdagen i denna fråga då dessa uppdrag redovisats.

Övergångsstöd till vindkraften

Enligt regeringens bedömning kommer det att behövas ett kompletterande stöd till vindkraften när ett certifikatsystem införs. Regeringen anser därför att den s.k. miljöbonusen (för närvarande 18,1 öre per kWh) bör behållas under en övergångsperiod av sju år samtidigt som en avtrappning sker. Enligt regeringen är syftet med sådana övergångsregler att säkerställa produktionen från de befintliga vindkraftverk som erhållit investerings- och driftsstöd enligt de regler som gäller till och med utgången av år 2002. Vidare påpekas att det är viktigt att övergången till det nya stödsystemet inte innebär att utvecklingen mot en ökad användning av förnybar elproduktion motverkas på grund av den osäkerhet som investerare och finansiärer kan uppleva under ett introduktionsskede.

I propositionen redogör regeringen även närmare för hur avtrappningen av miljöbonusen bör ske.

Motionerna

I motion 2001/02:N283 (s) framhålls behovet av att finna former för att bättre ta till vara vindkraftens fördelar. Motionärerna ser det som viktigt att pröva alla möjligheter att fullt ut ta till vara vindkraftens potential för svensk energiförsörjning. Vindkraften är ett värdefullt komplement och bör få bättre stöd än i dag, sägs det i motionen.

Två tillkännagivanden beträffande ett informationscentrum för vindkraft begärs i motion 2001/02:N338 (s). För det första gäller det att överväga behovet av ett informationscentrum för vindkraft. Motionären menar att det finns ett stort behov av att dels ta fram ny kunskap om vindkraft, dels sprida denna kunskap. Verksamheten bör bestå av allmän information och rådgivning, erfarenhetsåterföring, utredningar och forskning samt att skapa och driva en kunskapsbank. För det andra bör ett informationscentrum för vindkraft knytas till högskolan på Gotland. I motionen anförs att högskolan på Gotland har unika förutsättningar och unik kompetens inom området.

Moderata samlingspartiet framhåller i motion 2001/02:N53 att riksdagen bör avslå vad regeringen förordar beträffande särskilda åtgärder för vindkraften. Statsmakterna ger i dag omfattande stöd till vindkraftverk trots att det inte handlar om att utveckla ny teknik, sägs det i motionen. Enligt motionärerna är det väsentligt att vindkraften, liksom all annan elproduktion, skall bära sina egna kostnader. Vidare sägs att det inte finns några skäl att sätta upp ett särskilt planeringsmål för vindkraften, varför detta förslag bör avslås av riksdagen.

Enligt vad som anförs i motion 2001/02:N54 (m) bör en utbyggnad av vindkraften anstå till dess att olika oklarheter utretts. Motionärerna menar att många frågor är obesvarade kring uppförandet av vindkraftverk och att dessa kräver en närmare granskning. Det gäller bl.a. närboendes rättigheter, minimiregler för avstånd och bullernivåer samt att det finns olika regler i olika delar av landet. I motionen framhålls det därför som angeläget att ta fram ett vetenskapligt underlag över vindkraftens påverkan på människor, natur och djurliv innan en större utbyggnad av vindkraften genomförs.

Behovet av en saklig informationsbank för vindkraftsinformation är mycket stort, sägs det i motion 2001/02:N55 (kd). Kristdemokraterna förordar därför att regeringen skall överväga att ge stöd till ett centrum för vindkraftsinformation på Gotland. Genom sin koppling till högskolan kan detta centrum bli ett värdefullt kunskapscentrum för vindkraft, menar motionärerna.

I motion 2001/02:N268 (kd) begärs ett tillkännagivande om att utbyggnaden av vindkraften bör påskyndas. Motionärerna förordar en utbyggnad av vindkraften i och utmed dammanläggningar i fjällområdet. Eftersom naturen redan är så skövad kring dammanläggningarna och då rennäringen inte kan nyttja dessa marker som tidigare, utgör byggandet av ett antal vindkraftverk i och utmed dessa vattenmagasin inte på något sätt någon olägenhet vare sig för rennäringen eller utseendemässigt i landskapsbilden, enligt motionärerna.

Även i motion 2001/02:N318 (c) förordas en utbyggnad av vindkraften i Sverige. Enligt motionärerna skulle en snabb och kraftfull satsning på vindkraften i Sverige dels minska risken för energibrist, dels öka möjligheterna att nå EU:s koldioxidmål. Samtidigt skulle en utbyggnad ge många nya arbetstillfällen, sägs det i motionen.

I motion 2001/02:N324 (c) anförs att energisystemet måste ställas om mot en mer uthållig elproduktion och att koldioxidutsläppen måste minska. För detta är vindkraften viktig, sägs det i motionen. Enligt motionären krävs

emellertid olika åtgärder för att åstadkomma den nödvändiga utvecklingen för vindkraften i Sverige. Följande nämns i motionen:

- Vindkraftverk skall ses som maskiner och bör därför inte omfattas av fastighetsskatt.

- Bygglagshandlingen bör ändras, då den i dag är orimligt lång och ohanterlig. Bland annat bör regelverket ändras så att vindkraft inte klassas som miljöfarlig verksamhet.

- En vindkraftslag bör utarbetas. Av lagen bör framgå att vindkraft är en miljövänlig och önskvärd verksamhet.

- De miljöskatter och miljöskadeförsäkringar som vindkraften i dag omgärdas av bör ses över och anpassas.

- Den förstärkning av överföringskapaciteten från norra till södra Sverige som pågår måste intensifieras för att möjliggöra för vindkraftsetableringar i fjällvärlden.

- De begränsningar som i dag finns i vissa militära områden beträffande vindkraftverkens höjd, på grund av signalspaning, bör ses över.

- Regeringen bör tillsammans med Energimyndigheten initiera en kampanj med budskapet att el från förnybara energikällor skonar naturen, hälsan och miljön.

Omställningen av energisystemet till förnybar energiproduktion utgör ett av de viktigaste leden i miljö- och klimatpolitiken enligt vad som anförs i motion 2001/02:N57 (fp). Det krävs enligt motionären bl.a. att politiska och ekonomiska förutsättningar skapas som ger den förnybara energin utrymme att växa. I motionen framhålls att det kompletterande stöd för vindkraften som regeringen redovisar i propositionen inte torde vara tillräckligt. För att en övergångslösning skall kunna stimulera till nyinvesteringar måste den ge långsiktiga och stabila förutsättningar under åtminstone 10–15 år för de investeringar som görs i dag, sägs det.

Miljöpartiet framhåller i motion 2001/02:N58 att partiet är positivt till ett planeringsmål för vindkraften, men menar att målet skall fastställas till en årlig produktionskapacitet på 12 TWh. Vidare påpekas att det finns problem beträffande tillståndsprövningen av vindkraftverk. Bland annat utförs ett dubbelarbete då vindkraftverket skall prövas dels enligt miljöbalken, dels enligt plan- och bygglagen, sägs det i motionen. Regeringen bör därför skyndsamt utreda de förslag som Vindkraftsutredningen (SOU 1999:75) presenterade i syfte att förenkla handläggningen och återkomma till riksdagen med ett förslag om hur tillståndsprövningen av vindkraftverk kan samordnas och förenklas. Motionärerna menar även att ett tillfälligt gemensamt kompetenscentrum för vindkraft bör inrättas. Centrumet bör tillhandahålla fackkompetens inom plan-, bygg-, energi-, miljö-, naturvårds- och kulturminnesvårdsområdena. I motionen anförs också att stödet till samverkansprojekt rörande teknikutveckling och marknadsintroduktion av vindkraften bör riktas till de projekt där stödet kan ge störst effekt, oavsett anläggningens storlek.

Beträffande övergångsstöd till vindkraften påpekas det i motionen att det krävs en lösning som ger betydligt större långsiktighet än vad övergångsstö-

det som föreslås i propositionen gör. Motionärerna menar att det är nödvändigt att finna en övergångslösning som ger långsiktigt stabila villkor för de investeringar som görs under de närmaste åren. I motionen redogörs även för olika alternativa övergångslösningar. För att investeringar i vindkraft skall komma till stånd måste regeringen skyndsamt ta fram ett nytt förslag till kompletterande stöd för vindkraften som ger tillräcklig långsiktighet, sägs det.

Vissa kompletterande uppgifter

Med anledning av en interpellation (ip. 2001/02:312) av Inga Berggren (m), vari miljön för närboende till vindkraftverk behandlades, betonade miljöminister Kjell Larsson i april 2002 att han inte avsåg att ta något initiativ till ett vindkraftsmoratorium. Miljöministern framhöll i sitt svar de bestämmelser till skydd för människors hälsa och miljön som finns i plan- och bygglagen och miljöbalken. Vidare påpekades att vad som är ett lämpligt respektavstånd för ett vindkraftverk inte kan anges generellt. Buller, visuella effekter och andra former av störningar är bl.a. beroende av terrängförhållandena. Miljöministern hänvisade även till Boverkets allmänna råd där bl.a. buller och säkerhetsavstånd behandlas och det pågående arbetet med att se över dessa råd. Några ytterligare initiativ menade miljöministern inte var erforderliga i nuläget.

Vindkraftverk taxeras som elproduktionsenhet. Vid 2000 års allmänna fastighetstaxering rekommenderade Riksskatteverket att vindkraftverk värderas till 6 400 kr per installerad kW. Skatteutskottet avstyrkte i mars 2002 (bet. 2001/02: SkU16) motioner om dels en översyn av reglerna som rör beskattning av vindkraftverk, dels att vindkraftverken skattemässigt bör betraktas som inventarier och därmed inte belastas med fastighetsskatt. Frågan om taxering av s.k. skräddarsydda byggnader har behandlats av Fastighetstaxeringsutredningen (SOU 2000:10). I sitt ställningstagande hänvisade skatteutskottet till att frågan för närvarande bereds inom Regeringskansliet och att resultatet av regeringens övervägande bör beaktas. Finansminister Bosse Ringholm svarade våren 2001 på en fråga (fr. 2000/01:509) av Ester Lindstedt-Staaf (kd) om klassificeringen av vindkraftverk i skattehänseende. Enligt finansministern rådde det ingen oklarhet kring hur vindkraftverken skall bedömas varför han inte fann någon anledning att vidta någon åtgärd.

Näringsminister Björn Rosengren besvarade i mars 2002 en fråga (fr. 2001/02:903) av Lilian Virgin (s) om att inrätta ett nationellt centrum för vindkraftsinformation på Gotland. I sitt svar framhöll näringsministern olika satsningar som regeringen gör och avser att göra för vindkraften, däribland förslagen i den energipolitiska propositionen. Han påpekade samtidigt att han för närvarande inte hade möjlighet att ta ställning till om inrättandet av ett nationellt centrum för vindkraftsinformation var aktuellt. Enligt de uppgifter som inhämtats bereds frågan om inrättande av ett nationellt centrum för vindkraftsinformation för närvarande inom Regeringskansliet.

Beträffande vad i motion 2001/02:N58 (mp) anförs om bättre samordning av olika prövningar av vindkraften kan erinras om ett utredningsuppdrag som för närvarande övervägs inom Regeringskansliet. Enligt de uppgifter som inhämtats skall en del av uppdraget vara att utreda och analysera de justeringar och tillägg som behöver göras för att EG:s direktiv om förnybara energikällor (2001/77/EG) skall implementeras i den svenska lagstiftningen. En del av EG-direktivet är en översyn av nuvarande lagar och förordningar i syfte att minska lagstiftningshinder och andra hinder för en ökning av produktionen av el från förnybara energikällor.

Därtill kan nämnas att Energimyndigheten nyligen beviljat 69 miljoner kronor till forskning om vindkraft under perioden 2002–2004. Totalt omfattar programmet, vilket benämns Vindforsk, 90 miljoner kronor, varav 21 miljoner kronor skall finansieras genom andra intressenter, företrädesvis näringslivet. Programmet genomförs i samverkan med Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI). Det övergripande målet med forskningen på området är att bidra till att el som produceras i vindkraftverk blir billigare. Av stödet avser 54 miljoner kronor stöd till grundläggande forskning och 36 miljoner kronor stöd till tillämpad forskning och utveckling.

De bestämmelser som är av störst betydelse för prövningen av lokalisering och drift av vindkraftverk finns i plan- och bygglagen (1987:10) och miljöbalken. Vindkraftsutredningen lämnade i sitt slutbetänkande (SOU 1999:75) förslag till olika förenklingar och samordning av lagstiftningen, bl.a. beträffande befrielse från kravet på samråd och miljökonsekvensbeskrivningar i vissa fall vid prövning enligt miljöbalken då frågor om lokalisering av vindkraftverk är väl utredda i en kommunal plan. Vidare föreslogs en möjlighet för länsstyrelsen att besluta om delegering till kommunen beträffande länsstyrelsens prövning av vindkraftverk enligt miljöbalken. Utredningen har även pekat på att särskilda prövningsregler gäller för vindkraftsetablering på land och till havs och att reglerna bör harmoniseras. Betänkandet innehåller dock inga författningsförslag utan de synpunkter som framlagt utreds för närvarande inom Regeringskansliet.

I februari 2000 inledde Energimyndigheten tillsammans med Naturvårdsverket, Boverket och Riksantikvarieämbetet ett metodutvecklingsarbete för hur planeringen av vindkraft kan förbättras i den kommunala översiktsplaneringen. Bakgrunden till detta projekt var bl.a. uppfattningen att kunskapen om vindkraft i län och kommuner är måttlig och varierande. Boverket har även fått i uppdrag av regeringen att, i samråd med Naturvårdsverket och Energimyndigheten, utarbeta en handbok om lokaliseringen av vindkraft. Som en del i detta arbete har myndigheterna sammanställt information från länsstyrelserna bl.a. om hur vindkraften behandlas i länsstyrelsernas regionala planeringsunderlag eller om en särskild vindkraftspolicy har tagits fram. Uppdraget redovisades till regeringen i mars 2002.

När det gäller överföringskapaciteten har regeringen gett i uppdrag åt Svenska kraftnät (N2000/1669/ESB) att se över bl.a. behov av och kostnader

för förstärkning av överföringskapaciteten samt ge förslag på hur sådana förstärkningar skall finansieras. Uppdraget skall redovisas i augusti 2002.

Den interdepartementala arbetsgruppen AgVIND konstaterade i sin delrapport (Redovisning från den interdepartementala arbetsgruppen AgVIND) i februari 2001 att kunskapsläget är mycket varierande för de olika frågor som behöver studeras i kartläggningsarbetet. Regeringen uppdrog av denna anledning, i mars 2002, åt Försvarsmakten att utreda hur en storskalig vindkraftsutbyggnad skulle påverka den militära signalspaningen. Därtill skall Försvarsmakten belysa effekterna på olika slag av militära övervaknings- och kommunikationssystem av en eventuell storskalig utbyggnad av vindkraftsanläggningar till havs och i fjällområden. Lägesredovisningar skall lämnas i augusti 2002 och mars 2003, och en slutredovisning skall ske i augusti 2003. I direktivet nämns att regeringen bedömer att det saknas tillräckligt underlag för att bedöma hur möjligheterna till en storskalig utbyggnad av vindkraftsanläggningar till havs och i fjällområdena påverkas av de krav som olika slags militära övervaknings- och kommunikationssystem ställer.

Utskottets ställningstagande

I propositionen framläggs förslag dels om att införa ett stöd för teknikutveckling och marknadsintroduktion, dels om ett nationellt planeringsmål för vindkraften. Regeringen gör även bedömningen att det behövs ett kompletterande övergångsstöd till vindkraften då ett certifikatsystem införs.

Utskottet vill redan inledningsvis uttala sitt stöd för de av regeringen framlagda förslagen. Det innebär att utskottet inte delar de synpunkter som framförs i motionerna 2001/02:N53 (m) och 2001/02:N54 (m). Utskottet menar att Sverige skall vara ett föregångsland i omställningen till hållbar utveckling. Ett kvantitativt planeringsmål för vindkraften ger större möjligheter att synliggöra vindkraften i den fysiska planeringen och vid prövningen av tillstånd. När det gäller nivån för det nationella målet har Miljöpartiet i en motion framhävt att det bör vara en årlig produktionskapacitet på 12 TWh. Utskottet anser dock att planeringsmålet om en årlig produktionskapacitet på 10 TWh år 2015 är väl avvägt, varför motion 2001/02:N58 (mp) inte bör vinna riksdagens godkännande i denna del. Vidare anser utskottet – i likhet med regeringen – att det, för att på sikt minska kostnaderna för nyetablering av vindkraft i havs- och fjällområdena, är befogat med särskilda insatser för teknikutveckling och marknadsintroduktion för att påskynda kommersialiseringen i dessa områden.

Enligt utskottets mening kan motionerna 2001/02:N283 (s) och 2001/02:N318 (c) därmed anses tillgodosedda. Utskottet anser även att motion 2001/02:N268 (kd) i en inte ringa grad kan anses tillgodosedd.

Utskottet delar också regeringens bedömning att det är rimligt med ett övergångsstöd för vindkraften då ett system för handel med elcertifikat införs. När det gäller utformningen av övergångsstödet för vindkraften finner utskottet i nuläget ingen grund för att göra någon annan bedömning än den som

regeringen redovisat. Med anledning därav avstyrker utskottet motion 2001/02:N57 (fp) i denna del.

I flera motioner har inrättande av ett informationscentrum för vindkraften förespråkats. Utskottet ser flera fördelar med att ett sådant informationscentrum grundas och delar många av de i motionerna framförda synpunkterna. Utan att ta ställning i frågan anser utskottet att Gotland är en av de platser som bör övervägas när lokaliseringen av ett eventuellt informationscentrum diskuteras. Genom att knyta ett informationscentrum till en högskola kan befintlig kompetens tillvaratas på ett effektivt sätt. Vid Gotlands högskola finns kompetens på området som skulle vara värdefull i detta sammanhang. Då frågan om inrättande av ett vindkraftscentrum för närvarande bereds inom Regeringskansliet menar emellertid utskottet att ett riksdagsuttalande kan undvaras.

Med det sagda tillstyrker utskottet regeringsförslaget och avstyrker samtliga i detta avsnitt behandlade motioner i berörda delar.

Nedsättning av nätavgift för småskalig elproduktion

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motioner som rör frågan om nedsättning av nätavgift för småskalig elproduktion. Utskottet menar att regeringens aviserade granskning i ärendet bör avvaktas. *Jämför reservation 22 (kd, fp).*

Propositionen

I ellagen (1997:857) finns en bestämmelse (4 kap. 10 §) enligt vilken småskaliga elproduktionsanläggningar (dvs. anläggningar som har en installerad kapacitet på 1500 kW eller mindre) endast skall betala för den del av nätavgiften som motsvarar den årliga kostnaden för mätning, beräkning och rapportering på nätkoncessionshavarens nät. Elproducenten behöver således inte betala för drift och underhåll av nätet. Bestämmelsen har resulterat i att de nätföretag som inom sitt koncessionsområde har särskilt gynnsamma förhållanden för småskalig elproduktion har fått betydande kostnadsökningar, som i sin tur har fördelats på de övriga kunderna i området.

Regeringen menar att bestämmelsen får effekter som inte är önskvärda och påpekar att den instämmer i de bedömningar som bl.a. Elnätsutredningen och Elcertifikatutredningen gjort.

Det är emellertid regeringens uppfattning att det för närvarande inte finns tillräckligt underlag för att ta bort denna bestämmelse. Regeringen menar därför att en närmare utredning av konsekvenserna och framtagande av förslag till ersättningsnivåer bör genomföras innan ett förslag till ändring eller borttagande av bestämmelsen föreläggs riksdagen.

Motionerna

I motion 2001/02:N52 (s) framhålls att det är angeläget med ett snabbt beslut i frågan om nedsättning av nätavgiften för småskalig elproduktion. Motionären menar att det inte är rimligt med en bestämmelse som innebär att kunder i ett visst område får stå för subventionen till förnybar elproduktion. Det sägs därför i motionen att det är angeläget att en analys av konsekvenserna sker skyndsamt så att ett ändringsförslag med inriktningen att kunder i ett visst område inte skall stå för subventionen till förnybar elproduktion snarast framläggs.

Även i motion 2001/02:N53 (m) begärs ett riksdagsuttalande med innebörden att regeringen snarast bör återkomma med ett förslag som medför att de extra kostnader som en etablering av en småskalig elproduktionsanläggning innebär inte skall drabba nätföretagen och i förlängningen nätföretagens kunder. I motionen påpekas att de subventioner som i dag finns för vindkraften särskilt drabbar de människor som är bosatta i vindkraftverkens närområden, bl.a. eftersom de närboende via nätavgiften får betala för de merkostnader vindkraften ger för det lokala nätföretaget.

Vissa kompletterande uppgifter

Den aktuella regleringen i ellagen (som alltså innebär att anläggningar för småskalig kraftproduktion endast skall betala en årlig avgift för mätning, beräkning och rapportering) infördes i ellagstiftningen i januari 1996 (prop. 1994/95:222, bet. 1995/96:NU1). Begreppet beräkning infördes dock i samband med schablonberäkningsreformen (prop. 1998/99:137, bet. 1999/2000:NU4). Bestämmelsen innebär att dessa anläggningar inte betalar någon årlig avgift för själva överföringen av el.

Elnätsutredningen pekade i sitt delbetänkande om elnätsföretagen (SOU 2000:90) på att bestämmelsen borde ses över. Bland annat sades att nuvarande reglering medför höga och växande nättariffer för kunder i vissa nätområden och att den på sikt kommer att verka hindrande för utvecklingen av miljövänliga elproduktionsanläggningar. Elcertifikatutredningen föreslog i sitt slutbetänkande (SOU 2001:77) att bestämmelsen skall upphöra att gälla i samband med att ett elcertifikatsystem införs i januari 2003. Ett borttagande av denna bestämmelse innebär att den småskaliga kraftproduktionen kommer att likställas med övriga produktionsanläggningar anslutna till lokalnäten.

Utskottet har tidigare under våren 2002 (bet. 2001/02:NU9), i samband med riksdagens behandling av en proposition om energimarknader i omvandling (prop. 2001/02:56), avstyrkt två motioner vari efterlystes en översyn av den nuvarande lagstiftningen om avgiftsbefrielse för småskalig vindkraftsproduktion med inriktning att skapa rättvisa regler för fördelningen av nätkostnaderna mellan producenter och konsumenter. I sammanhanget hänvisade utskottet till att regeringen i den energipolitiska propositionen senare under våren skulle återkomma beträffande de framtida verksamhetsförutsättningarna för vindkraften, varför utskottet inte fann någon anledning att då ta ställning. Även i en reservation (m, kd, fp) avstyrkes dessa motioner. Reservanterna gav

dock samtidigt sitt stöd till motionärernas synpunkter, dvs. att det inte är rimligt att de elkonsumenterna som råkar bo i områden där det finns eller planeras många vindkraftverk skall drabbas av högre nätkostnader än de skulle ha gjort om vindkraften inte hade funnits i de berörda områdena.

Utskottets ställningstagande

Den berörda bestämmelsen i ellagen har, som redovisas i propositionen, medfört vissa ej önskvärda effekter. Som påtalats kan regleringen medföra högre nättariffer för elkunder i vissa områden samt utgöra ett hinder för den fortsatta utvecklingen av miljövänliga elproduktionsanläggningar.

Utskottet menar att det inte är tillfredsställande att en bestämmelse som från början var avsedd att främja småskalig elproduktion kan få den motsatta effekten. Av denna anledning välkomnar utskottet den av regeringen aviserade utredningen av konsekvenserna av ett borttagande alternativt en ändring av den aktuella bestämmelsen. Enligt utskottets uppfattning ligger detta väl i linje med vad som anförs i motionerna 2001/02:N52 (s) och 2001/02:N53 (m), vilka därmed i en inte ringa grad kan anses tillgodosedda.

Med hänvisning till vad som anförts avstyrker utskottet här behandlade motionsyrkanden.

Stöd till solvärme

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör bifalla regeringens förslag om fortsatt stöd till solvärme. *Jämför reservation 23 (m, fp).*

Propositionen

Enligt regeringen har det nuvarande investeringsstödet till solvärme som infördes år 2000 bidragit till att öka intresset för denna uppvärmningsform. Bland annat har kostnaderna för solvärmeanläggningar sjunkit, sägs det i propositionen. Det nuvarande investeringsstödet har dock varit i kraft under kort tid, varför inga säkra slutsatser kan göras beträffande stödets inverkan på kostnadsutvecklingen. Samtidigt är marknadsvolymerna fortfarande små. Regeringen föreslår därför att det statliga stödet till investeringar i solvärmeteknik bör fortsätta under ytterligare två år med början den 1 januari 2003. Enligt regeringen kan ett förlängt investeringsstöd bidra till ett fortsatt intresse och en gynnsam prisutveckling genom en ökande efterfrågan. Beträffande anslagsfrågan avser regeringen att återkomma i budgetpropositionen för år 2003.

Motionen

Riksdagen bör avslå vad regeringen förordar om stöd till solvärme, anförs det i Moderata samlingspartiets motion 2001/02:N53. Motionärerna menar att staten visserligen har ett ansvar när det gäller grundläggande forskning och

stöd till utveckling av ny miljövänlig teknik. Det är däremot inte statens uppgift att ge stöd till redan etablerad teknik. Att erkänd teknik är olönsam och inte kan bära sina egna kostnader är inte ett argument för att ge statliga stöd utan snarare ett ytterligare argument för att staten inte skall ge sådana stöd, sägs det.

Vissa kompletterande uppgifter

Det nuvarande statliga stödet för investeringar i solvärme togs beslut om hösten 1999 (prop. 1999/2000:1 utg.omr. 21, bet. 1999/2000:NU3) och regleras genom förordningen (2000:287) om statligt bidrag till investeringar i solvärme, vilken trädde i kraft den 1 juni 2000. Stödet syftar dels till att främja användningen av solvärmeteknik för uppvärmning av bostäder, dels till att främja utvecklingen av mera kostnadseffektiv solvärmeteknik. Bidragets storlek bestäms på grundval av solfångarens beräknade årliga energiproduktion och uppgår till ett belopp som motsvarar 2,50 kr per kWh. Stödet administreras av Boverket och länsstyrelserna.

Utskottets ställningstagande

Trots att solfångare funnits en längre tid på marknaden är kostnaderna för solfångare med kringutrustning och installation fortfarande relativt höga, inte minst för mindre anläggningar. Staten lämnar för närvarande engångsbidrag till installation av solvärmearläggningar i småhus, flerbostadshus och vissa lokaler. Utskottet ser det som positivt att investeringsstödet bidragit till att öka intresset för denna uppvärmningsform. Då stödet endast funnits under en begränsad tid, dvs. för projekt som påbörjats fr.o.m. juni 2000, anser utskottet att detta investeringsstöd även fortsättningsvis bör kunna ges. Därigenom kan intresset för denna uppvärmningsform ytterligare stimuleras och bidra till en gynnsam prisutveckling. Utskottet delar således regeringens bedömning i detta avseende.

Med hänvisning till vad som anförts anser utskottet att riksdagen bör godkänna regeringens förslag om stöd till solvärme och avslå emot detta stående motionsyrkande.

Forskningsprogram för syntesgas

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om ett FoU-program för syntesgas. Enligt utskottet bör regeringens överväganden i denna fråga med anledning av myndighetsförslag avvaktas. *Jämför reservation 24 (mp).*

Motionerna

I motion 2001/02:N252 (m) begärs ett riksdagsuttalande om att ett nationellt FoU-program för produktion av syntesgas ur biomassa och olika typer av

restprodukter bör initieras. Motionären hävdar att produktion av syntesgas är en nyckelteknik som visar tecken på en stor framtidspotential.

Sverige har goda förutsättningar i form av stora arealer, gott om biomassa samt en industri inom skog och massa med mycket restprodukter, sägs det i motionen. I det sammanhanget är det intressant med en basteknik för att effektivt omvandla dessa råvaror till syntesgas, som i sin tur kan användas för vidareförädling till drivmedel och kemiska produkter. Dessa ersätter fossila produkter, vilket reducerar nettoutsläppen av koldioxid.

Teknik för syntesgasproduktion finns, men den är inte färdigutvecklad för biomassa och andra förnybara råvaror. Motionären menar därför att en nationell satsning på forskning och utveckling kring denna basteknik skulle öppna nya dörrar för en omställning till ett hållbarare samhälle. Dels behöver tekniken utvecklas och anpassas, dels behöver kompetens byggas upp hos både högskolorna och industrin.

Även i motion 2001/02:N339 (mp, v, c, fp) begärs ett tillkännagivande om att ett nationellt FoU-program för produktion av syntesgas ur biomassa och olika typer av restprodukter bör genomföras. Argumenten är liknande dem som framförs i tidigare nämnda motion.

Vissa kompletterande uppgifter

Syntesgas är en brännbar gasblandning som framställs i en teknisk process ur vattenånga och något kolrikt material. Biprodukter och föroreningar avskiljs så att syntesgasen endast innehåller vätgas och kolmonoxid.

Det finns i Sverige i dag inga kommersiella anläggningar för framställning av syntesgas från biomassa.

Statens energimyndighet, Vägverket och Verket för innovationssystem (Vinnova) lämnade i början av år 2002 en gemensam strategirapport (Introduktion av biodrivmedel på marknaden – Myndighetsgruppens rekommendationer) till Näringsdepartementet med rekommendationer om insatser på drivmedelsområdet. Bland de förslag som framlagts finns rekommendationer om en satsning på drivmedelsproduktion via syntesgas. Enligt vad som sägs i rapporten behöver nuvarande forskningsinsatser på alternativa drivmedel kompletteras bl.a. med en syntesgassatsning. Satsningen bör omfatta teknikutveckling, demonstration och fullskalanläggningar för förgasning av biomassa. I rapporten sägs bl.a. att framställningen av syntesgas, genom förgasning av biomassa, eller en koldioxidneutral råvara samt naturgas, har fördelen att flera olika bränslen kan framställas ur gasen – syntetdiesel, metanol och DME (dimetyleter).

Inom 1997 års energipolitiska program ryms forsknings- och utvecklingsinsatser bl.a. för produktion, distribution och användning av alternativa drivmedel. I programmet ingår även forsknings- och utvecklingsinsatser kring sådana drivmedel som baseras på förgasad biomassa.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar motionärens uppfattning att syntesgas kan ha en stor framtidspotential och att det finns behov av att utveckla och kommersialisera denna teknik. Tekniken finns redan i dag men den är ännu inte färdigutvecklad för biomassa och andra förnybara råvaror. Syntesgas har bl.a. fördelen att flera olika bränslen kan framställas ur gasen, vilket kan bidra till att reducera nettoutsläppen av koldioxid. Samtidigt har Sverige goda förutsättningar i form av god tillgång på biomassa och restprodukter från skogs- och massaindustrin. Som tidigare nämnts har nyligen framlagts ett förslag från Energimyndigheten, Vägverket och Vinnova till regeringen vari bl.a. en satsning på syntesgas lyfts fram. Utskottet vill inte föregripa regeringens behandling av detta ärende utan anser att resultatet av regeringens överväganden skall avväntas.

Med hänvisning till vad som anförts avstyrks motionerna 2001/02:N252 (m) och 2001/02:N339 (mp, v, c, fp).

Åtgärder för en effektivare energianvändning**Inledning**

I detta avsnitt behandlas förslag om effektivare energianvändning i olika avseenden. I propositionen framläggs ett antal förslag med denna inriktning. Sammantaget anser regeringen att 1 000 miljoner kronor bör avsättas för insatserna under en period av fem år.

Information, utbildning, provning m.m.**Utskottets förslag i korthet**

Riksdagen bör bifalla regeringens förslag om information, utbildning, provning m.m. för en effektivare energianvändning. Enligt utskottets mening är sammanställning och spridning av kunskap och information om energisystemet och energiteknik en angelägen uppgift. *Jämför reservationerna 25 (kd) och 26 (mp).*

Propositionen

Enligt regeringen är informationsbrist en av orsakerna till att aktörer på marknaden inte alltid genomför energieffektiva investeringar. Statliga insatser på området kan enligt regeringen motiveras med att information ofta har karaktären av kollektiv nyttighet. Om informationens tillgänglighet ökas minskar aktörernas sökkostnader för olika åtgärder, sägs det i propositionen. Regeringen föreslår därför olika insatser för informationsspridning genom bl.a. kunskapssammanställningar och utveckling och spridning av verktyg och metoder samt insatser för provning, märkning och certifiering av energikrävande utrustning och för utbildning. Avsikten med de åtgärder som föreslås

sågs i propositionen vara att påverka aktörer som hushåll, företag och offentlig sektor att välja energieffektiv teknik vid investeringar samt att underlätta för dem att identifiera kostnadseffektiva lösningar. Regeringen föreslår därtill att Konsumentverket ges i uppgift att även fortsättningsvis arbeta med energideklaration och miljömärkning av el- och energikrävande utrustning.

Resursbehovet för insatserna beräknas till 135 miljoner kronor under en femårsperiod. Verksamheten skall påbörjas år 2003, och regeringen avser att återkomma till anslagsfrågan i budgetpropositionen för år 2003.

Vidare redovisas i propositionen olika åtgärder för en effektivare energianvändning i bebyggelse. Regeringen erinrar i detta sammanhang om det av riksdagen (prop. 2000/01:130, bet. 2001/02:MJU3) angivna målet att miljöbelastningen från energianvändningen i bostäder och lokaler skall minska och vara lägre år 2010 än år 1995. I propositionen framhålls bygglagstiftningen i detta sammanhang som ett möjligt styrmedel. Enligt regeringen finns det också skäl att främja en effektivare drift av flerbostadshus och lokaler genom information och utbildning. I propositionen redovisas olika uppdrag som givits till bl.a. Konsumentverket och Statens energimyndighet. Regeringen har även givit Boverket i uppdrag att analysera konsekvenserna av ett förbud mot uppvärmning med direktel i nya byggnader fr.o.m. år 2005. Detta uppdrag skall redovisas i juni 2003. Vidare avser regeringen ge berörda myndigheter i uppdrag att uppdatera och komplettera kunskapsunderlaget avseende bebyggelsers energianvändning samt se över förutsättningarna för en databas för denna information.

För närvarande pågår arbetet med ett direktiv om byggnaders energianvändning inom EU. Förslaget innefattar bl.a. energicertifiering för byggnader och en integrerad metod för beräkning av energinormer. Regeringen har därför som avsikt att ge berörda myndigheter i uppdrag att analysera konsekvenserna av direktivet och hur det kan genomföras i Sverige. Därtill beslutade EU i november 2001 om ett gemenskapsprogram för energieffektivitetsmärkning av kontorsutrustning, det s.k. Energy Star-programmet. Med anledning av detta avser regeringen att återkomma i regleringsbrev för år 2003 i frågan om vilka myndigheter som skall ansvara för de uppgifter som förordningen ålägger medlemsstaterna, sågs det i propositionen.

Motionerna

Staten bör, i väntan på EU:s direktiv om byggnaders energianvändning, gå före genom att göra riksdagens och Regeringskansliets byggnader samt andra myndighetsbyggnader till goda exempel på energisnåla byggnader, anför det i Kristdemokraternas motion 2001/02:N55. Motionärerna framhåller att det ofta är de små insatserna som tillsammans ger effekt i form av minskad energiförbrukning.

Att satsningar på information och andra åtgärder för att spara energi inom ramen för energihushållningsprogrammen är vällovliga även om de ännu inte fått någon större omfattning påpekas i motion 2001/02:N371 (kd). För att få effekt måste kontraproduktiva lagar och bestämmelser elimineras, sågs det i

motionen. Motionärerna framhåller bl.a. att tilläggsisoleringens betydelse inte har fått tillräcklig uppmärksamhet i programmet och menar att stimulansåtgärder för tilläggsisolering bör inkluderas i programmet på motsvarande sätt som gäller för konvertering från elvärme till annan uppvärmning. Vidare framhävs fördelarna med värmepumpar. I t.ex. en villa med vattenburen elvärme är en värmepump ett mycket effektivt sätt att minska elförbrukningen, sägs det. Enligt motionärerna bör därför regeringen omfördela resurser inom energiomställningsprogrammet så att värmepumpar kan inkluderas.

Miljöpartiet påpekar i motion 2001/02:N58 att åtgärder bör vidtas – utöver vad regeringen föreslår beträffande information, utbildning, provning m.m. – mot att apparater i hushåll, kontor m.m. i onödan kontinuerligt drar ström när de inte används. Vidare anförs att krav på låg energianvändning bör övervägas inom bygglagstiftningen. Därtill bör stöd till alternativa uppvärmningsformer utredas som kan bidra till bostadsuppvärmningen på ett effektivare sätt än vad el eller fossila bränslen gör. I motionen nämns som exempel konvertering till lågtemperaturuppvärmning genom golvvärme från sol- och biobränslevärme, installation av fjärrvärme där endast returvatten kan utnyttjas, utrustning för utnyttjande av solfångare för uppvärmning, installation av biobränsleledad kamin, installation av biogaspanna samt inköp och installation av biobränslebaserad s.k. mikrokraftvärme.

Vissa kompletterande uppgifter

Som tidigare nämnts omfattar 1997 års energipolitiska program två delar, dels ett kortsiktigt program med fokus på ökad tillförsel av förnybar elproduktion och minskad elanvändning i ett kortare perspektiv, dels ett program av mer forskningsinriktad och långsiktig karaktär. Förutom olika former av investeringsstöd för minskad elanvändning och stöd för utbyggnad av produktionsanläggningar för förnybar energi innefattar det kortsiktiga programmet även åtgärder för att stimulera till hushållning med energi, som information, rådgivning, utbildning, teknikupphandling, provning och märkning av energikrävande utrustning samt kommunal energirådgivning.

För att stimulera till god energihushållning och till effektivisering av energianvändningen genom information och utbildning m.m. avsattes 60 miljoner kronor för perioden 1998–2002. Därtill avsattes 40 miljoner kronor under motsvarande period för att främja hushållningen med energi genom provning och testning av varor, utrustning och system.

För åtgärder med syfte att minska användningen av el för uppvärmning av bostäder och lokaler genom investeringsstöd för konvertering från elvärme till annan uppvärmningsform anvisades 1 650 miljoner kronor under fem år enligt 1997 års energipolitiska överenskommelse. Stödet för konvertering från elvärme till individuell bränsleledning som stoppades i april 1999 återinfördes i reviderad form i juni 2001. Enligt förordningen (1997:635) om statliga bidrag till vissa investeringar för att minska elanvändningen i bostäder och vissa lokaler medges konvertering från elvärme till värmepump. Regeringen anger dock i den nu aktuella propositionen att åtgärderna för minskad energi-

användning inte lett till avsett resultat. Skälet därtill är framför allt att kostnaden för konvertering av direktverkande el varit för höga trots bidraget, sägs det. I propositionen föreslås heller ingen fortsättning med denna typ av generella konverteringsstöd, med undantag av stöd till solvärmeteknik som föreslås fortgå i ytterligare två år.

I maj 2001 framlade EG-kommissionen ett förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om byggnaders energiprestanda (KOM/2001/226). Syftet med direktivet är att gynna kostnadseffektiva förbättringar av energiprestanda i byggnader inom EU och att se till att endast, så långt det är möjligt, sådana åtgärder vidtas som är de mest kostnadseffektiva. Förslaget innefattar fyra huvuddelar:

- Utarbetande av gemensamma metoder som skall ligga till grund för en beräkningsmetod för integrerade energiprestanda i byggnader.
- Tillämpning av minimistandarder för energiprestanda för nya byggnader och vissa befintliga byggnader vid renovering.
- Ett certifieringssystem för nya och befintliga byggnader.
- Särskilda kontroller och bedömningar av värme pannor och värme-/kylanläggningar.

Beträffande myndighetsbyggnader och allmänna institutioner sägs det i direktivet att i byggnader över 1 000 kvadratmeter skall energicertifikat placeras på en för besökare väl synlig plats. Direktivet är för närvarande föremål för slutförhandling. Bedömningen är att direktivet kommer att träda i kraft under hösten 2002. Avsikten är att medlemsländerna skall få tre år på sig att införa reglerna efter det att EU slutgiltigt fastställt direktivet.

Energy Star är ett system för märkning av energieffektiv kontorsutrustning. Systemet har tagits fram av Förenta staternas motsvarighet till Naturvårdsverket (Environmental Protection Agency, EPA). EPA:s märkning används bl.a. för kopiatorer, datorer, bildskärmar, skrivare och faxar. Svenska tillverkare kan ansluta sig till Energy Star. Det innebär att de ingår avtal med EPA och förbinder sig att följa de krav som tagits fram vad gäller energieffektivitet, kvalitet och användarvänlighet.

I januari 2002 trädde en EG-förordning (2422/2001) i kraft vari reglerna för Energy Star-programmet fastställs. Förordningen bygger på ett avtal mellan Förenta staterna och EU. Deltagande i programmet är frivilligt.

Utskottets ställningstagande

Sammanställning och spridning av kunskap och information både till allmänheten och till specifika användargrupper om energisystemet och effektiv energiteknik är, som framhålls i propositionen, en angelägen uppgift. Därigenom kan kunskapen hos dessa grupper ökas om ekonomiskt och miljömässigt motiverade åtgärder i syfte att skapa en mer effektiv energianvändning. Utskottet delar även regeringens bedömning att provning, märkning och certifiering av energikrävande utrustning är väsentligt för att åstadkomma en mer effektiv energianvändning. I en rad olika inköpsituationer görs val som för lång tid framöver påverkar energiåtgången i ett hushåll. I dessa fall är till-

gången till objektiv information viktig för att konsumenterna skall kunna göra relevanta jämförelser av marknadsutbudet. Utskottet konstaterar att det heller inte finns några motionsyrkanden som står mot denna uppfattning.

När det gäller vad i motion 2001/02:N58 (mp) anförs om energieffektivisering av kontorsutrustning vill utskottet framhålla arbetet inom Energy Star-programmet, som tidigare nämnts. I motionen efterlyses också insatser för effektivare energianvändning i bebyggelse. Även i motion 2001/02:N371 (kd) framhålls olika energisparåtgärder på detta område. Regeringen har i propositionen redovisat olika åtgärder den vidtagit och avser att vidta på området. Utskottet finner därför inget skäl för ett riksdagsuttalande. Då ett arbete skall igångsättas med att analysera konsekvenserna av EG:s direktiv om byggnaders energianvändning och hur direktivet skall implementeras ser utskottet ej heller något skäl för ett tillkännagivande i enlighet med vad som begärs i motion 2001/02:N55 (kd).

Med hänvisning till vad som anförts bör riksdagen bifalla regeringens förslag om information, utbildning, provning m.m. och avslå samtliga här behandlade motionsyrkanden.

Lokala och regionala initiativ

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör bifalla regeringens förslag om lokala och regionala initiativ för en effektivare energianvändning och avslå mot detta stående motionsyrkande. *Jämför reservation 27 (m).*

Propositionen

Kommunal energirådgivning finns i 285 av landets kommuner. Den kommunala energirådgivningens främsta uppgift är att ge oberoende råd till konsumenter i energifrågor. Därtill finns 13 regionala energikontor i Sverige, vilka även dessa bistår med information på energiområdet.

Regeringen anser att en god kännedom om lokala förhållanden är en viktig grund för att bedöma utvecklingen av lokala och regionala energisystem. Information och material måste i många fall användas med hänsyn till de lokala förutsättningarna. I propositionen föreslås därför att lokala och regionala initiativ skall främjas genom utökade resurser till de kommunala energirådgivarna samt genom stöd till de regionala energikontoren. Dessutom skall kommunerna ges möjlighet att få bidrag för att vidareutbilda den personal som direkt arbetar med energirådgivning vid kommunen för allmän kompetenshöjning och för mer kvalificerad energirådgivning.

Enligt regeringen finns det även behov av att bredda den kommunala energirådgivningen, både vad gäller syfte och målgrupp. Bland annat sägs det att rådgivningen också bör omfatta information till mindre företag och industrier. Vidare framhåller regeringen den samordningsroll som de regionala energikontoren i många fall har. Samordning och samarbete bör enligt regeringen på

olika sätt utökas. Bland annat menar regeringen att förutsättningarna för att skapa lokala centrum för hållbar utveckling bör utredas och att de regionala energikontorens roll som samordnare bör studeras.

Verksamheten skall påbörjas i januari 2003 och pågå under fem år. Resursbehovet beräknas till 540 miljoner kronor. Vad gäller anslagsfrågan avser regeringen att återkomma i budgetpropositionen för år 2003.

Motionen

I Moderata samlingspartiets motion 2001/02:N51 förordas, utan närmare kommentar, att riksdagen skall avslå regeringens förslag om lokala och regionala initiativ.

Vissa kompletterande uppgifter

Från och med budgetåret 1977/78 till januari 1986 utgick ett statligt stöd till kommunernas rådgivnings- och besiktningssverksamhet inom energihushållningsområdet. Under denna period bedrev nästintill samtliga av landets kommuner någon form av rådgivningsverksamhet riktad till fastighetsägare. Då stödet upphörde lade många kommuner ned sin verksamhet på området. Genom 1997 års energipolitiska överenskommelse (prop. 1996/97:84, bet. 1996/97:NU12) återupptogs stödet för kommunal energirådgivning. Anslaget för åren 1998–2002 uppgår till 250 miljoner kronor.

Utskottets ställningstagande

Inriktningen för den kommunala energirådgivningen är att ge bidrag till kommunerna för lokal rådgivning på energiområdet. Därigenom kan kommunerna ge en lokalt anpassad information och rådgivning till allmänheten och lokala organisationer på energiområdet. Utskottet delar regeringens åsikt att en fördel med de lokala rådgivarna är att de kan bryta ned generell information till den lokala nivån med hänsyn till de förhållanden som där råder. Undersökningar som genomförts visar att de flesta kommuner som fått bidrag anser att energirådgivningen fått ett bra gensvar och att den fyller en viktig funktion. Därtill har visats att cirka hälften av de konsumenter som erhållit rådgivning därefter har agerat genom att de gjort investeringar eller ändrat beteende. Samtidigt har påpekats att det inte gått att påvisa att informationsgivningen haft effekt på förbrukningen av hushållsel. Utskottet vill dock framhålla att denna typ av insats måste ses ur ett långsiktigt perspektiv. Vidare anser utskottet att kompetensen hos energirådgivarna är av avgörande betydelse och välkomnar därför regeringens förslag om bidrag för att vidareutbilda personalen. Även de regionala energikontoren spelar enligt utskottets uppfattning en viktig roll, och utskottet delar regeringens uppfattning att det finns vinster med att samordna olika kompetenser på lokal och regional nivå.

Med det sagda tillstyrker utskottet propositionen i berörd del. Motion 2001/02:N53 (m) avstyrks således i denna del.

Teknikupphandling och marknadsintroduktion

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör bifalla regeringens förslag om teknikupphandling och marknadsintroduktion för en effektivare energianvändning. Utskottet menar att stödet till teknikupphandling är ett sätt att driva teknikutvecklingen framåt och få fram mer energisnåla och miljövänliga produkter. *Jämför reservation 28 (mp).*

Propositionen

Verksamheten med stöd till upphandling av energieffektiv teknik startades år 1988 och har därefter förlängts genom flera riksdagsbeslut. I propositionen framhåller regeringen att den anser att verksamheten med stöd till teknikupphandling bör fortsätta. Det är regeringens mening att introduktion av ny energieffektiv teknik och användningen av befintlig energieffektiv teknik skall stimuleras. I propositionen föreslås därför fortsatt stöd till teknikupphandling och kompletterande stöd till marknadsintroduktion av energieffektiv teknik. Samtidigt meddelar regeringen sin avsikt att genomföra en översyn av arbetsformerna för teknikupphandlingen.

I propositionen påpekas att en energieffektiv teknik eller produkt i ett inledande skede kan ha svårt att komma in på marknaden. Enligt regeringen finns det därför behov av kompletterande stöd för marknadsintroduktion av energieffektiv teknik, och regeringen föreslår av den orsaken stöd för att främja användandet av sådana produkter ur ett systemperspektiv. Vidare sägs att bidrag inom s.k. lokala klimatinvesteringsprogram som riksdagen tidigare beslutat om (prop. 2001/02:1, bet. 2001/02:BoU1) bör kunna samordnas med de insatser som föreslås beträffande teknikupphandling och marknadsintroduktion.

Resursbehovet för stöd till teknikupphandling och marknadsintroduktion av energieffektiv teknik uppskattas till 325 miljoner kronor under fem år. Verksamheten skall påbörjas i januari 2003, och regeringen avser att återkomma till anslagsfrågan i budgetpropositionen för år 2003. I propositionen sägs det att Statens energimyndighet bör få i uppgift att ansvara för bidragssystemet.

Motionen

Miljöpartiet anser, enligt vad som anförs i motion 2001/02:N58, att stödet till teknikupphandling och marknadsintroduktion av energieffektiv teknik även bör omfatta teknik som är effektiv ur klimatsynpunkt. Vidare anförs att det i samband med den av regeringen aviserade översynen av arbetsformerna för stödet bör övervägas om Naturvårdsverket bör ansvara för bidragssystemet.

Vissa kompletterande uppgifter

Som redovisats infördes stöd för upphandling av energieffektiv teknik år 1988 (prop. 1987/88:90, bet. 1987/88:NU40). Syftet med stödet var att stimulera till teknikupphandling av eleffektiva och elersättande produkter, processer och system genom att reducera tekniska och kommersiella risker hos beställaren. Riksdagen beslöt år 1991 om en förlängning och utvidgning av programmet (prop. 1990/91:88, bet. 1990/91:NU40). Programmet utvidgades till att omfatta all slags energianvändning.

I 1997 års energipolitiska program anvisades 100 miljoner kronor till teknikupphandling för perioden 1998–2002 (prop. 1996/97:84, bet. 1996/97:NU12). Stödet har använts vid upphandling av sådana produkter eller system där utveckling av ny teknik anses nödvändig för att beställarens krav skall kunna tillgodoses. Det tekniska utvecklingsarbete som avses kan gälla framtagandet av nya produkter eller system med tillämpning av avancerad teknik men även mindre utvecklingssteg och produktmodifieringar.

Enligt Energimyndighetens årsredovisning uppgick teknikupphandling av energieffektiv teknik till 10,7 miljoner kronor år 2001.

Inom ramen för det långsiktiga programmet i 1997 års energipolitiska beslut kan stöd ges för introduktion av ny energiteknik för att stödja teknik som behöver utvecklas i full skala och demonstreras inför kommersiell användning. Stöd kan även lämnas till beprövad teknik som utnyttjas i nya tillämpningar. Stöd i nuvarande form utgår fram till utgången av år 2004.

Utskottets ställningstagande

Stödet till teknikupphandling har varit ett sätt att driva på teknikutvecklingen och få fram mer energisnåla och miljövänliga produkter. Tidigare teknikupphandlingar som genomförts har lett till bl.a. energisnåla industriportar, värmepumpar, kylskåp, tvättmaskiner och styrsystem för uppvärmning med direktel. Att genom teknikutveckling uppnå en effektivare energianvändning är angeläget, varför utskottet delar regeringens åsikt att stödet för teknikupphandling bör fortsätta. Utskottet är även positivt till det av regeringen föreslagna stödet för marknadsintroduktion av energieffektiv teknik. Som regeringen påpekat kan en energieffektiv teknik eller produkt i ett inledande skede få svårt att komma in på marknaden. Enligt utskottets uppfattning kan det föreslagna stödet motverka sådana problem.

Utskottet ser det även som tillfredsställande att regeringen, som aviseras i propositionen, ämnar att se över arbetsformerna för teknikupphandling. Där emot finner utskottet inget skäl för ett uttalande i enlighet med vad som anförs i motion 2001/02:N58 (mp).

Med det anförda tillstyrker utskottet regeringens förslag om stöd till teknikupphandling och marknadsintroduktion. Den nämnda motionen avstyrks samtidigt i berörd del.

Övrigt

Säkerhet vid dammanläggningar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå här aktuell motion med hänvisning till vidtagna åtgärder och pågående arbete.

Motionen

I motion 2001/02:N298 (s) begärs ett tillkännagivande med betydelsen att dammägare skall åläggas att upprätta färdiga organisationsplaner som innebär att större dammanläggningar kontinuerligt kan bemannas vid behov. Syftet är enligt motionärerna att skapa en bättre beredskap för eventuella översvämningar eller andra oförutsedda händelser längs landets älvar. Genom att ålägga dammägarna att upprätta bemanningsplaner minskas risken avsevärt för dammolyckor, sägs det i motionen.

Vissa kompletterande uppgifter

Den viktigaste regleringen för den förebyggande säkerheten i dammanläggningar finns i miljöbalken. I samband med tillståndsprövning enligt balken meddelas de bestämmelser som behövs beträffande bl.a. dammsäkerheten. Det gäller exempelvis dammens konstruktion och hållfasthet. Dammägaren har det formella och praktiska ansvaret för dammens drift, underhåll och tillförlitlighet. Den som är skyldig att underhålla en dammanläggning, dvs. dammägaren, är ansvarig för skador som orsakas vid ett damm haveri.

Av räddningstjänstlagen (1986:1102) framgår vidare att vid en anläggning, där verksamheten innebär fara för att en olyckshändelse skall orsaka allvarliga skador på människor eller i miljön, är anläggningens ägare eller innehavare skyldig att i skäligen omfattning hålla eller bekosta beredskap med personal och egendom och i övrigt vidta erforderliga åtgärder för att hindra eller begränsa sådana skador.

Affärsverket svenska kraftnät har enligt sin instruktion (1991:2013) till uppgift att bl.a. följa utvecklingen vad avser dammsäkerheten i landet och att verka för att höga flöden som kan orsaka skador begränsas vid driften av dammar.

Miljöbalkskommittén fick i april 2001 ett tilläggsuppdrag (dir. 2001:25) att gå igenom vattendomar som kan ha betydelse för riskerna för översvämningar i syfte att ta fram ett relevant underlag för en analys av miljöbalkens bestämmelser om prövning av gällande tillstånd för vattenanläggningar och vattenreglering. Bland annat skall kommittén bedöma om förutsättningarna för omprövning är tillräckliga för att förebygga och begränsa riskerna för översvämningar. Kommittén skall även analysera om ersättningsreglerna och bestämmelserna om rättegångskostnader lägger hinder i vägen för angelägna omprövningar som syftar till att förbättra t.ex. dammsäkerheten och minska

riskerna för skadeverkningar vid översvämningar. Vid behov skall förslag till ändringar i lagstiftningen föreslås. Ett principförslag om omprövning av tillstånd till vattenverksamhet skall redovisas senast i juli 2002. Det slutliga förslaget i denna del skall redovisas senast i december 2003.

Naturolyckor och dammsäkerhet behandlas i en proposition om samhällets säkerhet och beredskap (prop. 2001/02:158) som regeringen överlämnade till riksdagen i mars 2002. I propositionen sägs att länsstyrelserna har en naturlig roll som operativt ansvariga för dammsäkerheten. Det behövs dock ökade insatser inom dammsäkerhetsområdet, sägs det. Regeringen anser att det finns behov av expertstöd, vägledning och information till länsstyrelserna för deras tillsyn av dammsäkerheten. Därför avser regeringen att låta tillse att Affärsverket svenska kraftnät får utökade uppgifter enligt ett av Svenska kraftnät framtaget förslag till utvidgning och höjd ambitionsnivå när det gäller insatserna inom dammsäkerhetsområdet för den centrala tillsynsvägledande verksamheten. Insatserna omfattar bl.a. expertstöd, vägledning och information till länsstyrelserna för deras tillsyn av dammsäkerheten samt vidare utbildningar och seminarier för i första hand handläggare vid länsstyrelserna. Insatserna bör även omfatta säkerhetsarbete vid industri- och gruvdammar. Vid beredningen av propositionen hade försvarsutskottet (bet. 2001/02:FöU10 s. 81) inget att erinra mot vad regeringen anfört i propositionen beträffande naturolyckor och dammsäkerhet.

Utskottets ställningstagande

Att genom olika insatser förhindra dammolyckor och motverka översvämningar är en angelägen uppgift. Som tidigare nämnts pågår olika insatser för att förbättra säkerheten vid dammanläggningar, varför utskottet inte i nuläget finner skäl för ett riksdagsuttalande i frågan. Med det sagda avstyrker utskottet den här aktuella motionen.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Avslag på propositionen (punkt 1)

av Eva Flyborg (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

1. Riksdagen avslår proposition 2001/02:143. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:N56 yrkande 1.

Ställningstagande

Jag anser – i likhet med vad som anförs i Folkpartiets motion 2001/02:N55 – att riksdagen bör avslå regeringens proposition om en trygg, effektiv och miljövänlig energiförsörjning. Inriktningen på den av regeringen förda politiken menar jag är felaktig och har uppenbara negativa effekter för både svensk industri och miljö. Inriktningen är dessutom förödande för det svenska välståndet. Den proposition som nu förelagts riksdagen har dessutom uppenbara brister. Dessa brister består bl.a. i att propositionen på många ställen är otydlig samtidigt som den innehåller få konkreta förslag. Särskilt allvarsamt är den förtida avvecklingen av kärnkraften. Avvecklingen innebär en enorm kapitalförstörelse och kommer att medföra stora välfärdsförluster. Den förda politiken kommer att innebära att det blir svårare för företagen att utvecklas och därigenom skapa fler arbetstillfällen. Härutöver har avvecklingen allvarliga negativa effekter på miljön.

Med det sagda tillstyrks nämnda motion i berörd del.

2. Riktlinjer för energipolitiken (punkt 2)

av Per Westerberg (m), Karin Falkmer (m), Ola Karlsson (m), Ola Sundell (m) och Eva Flyborg (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 2. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2001/02:N51 yrkande 1, 2001/02:N53 yrkandena 1, 6, 7 och 10–16, 2001/02:56 yrkandena 2 och 4–6 och 2001/02:N315 yrkande 13, bifaller delvis motionerna 2001/02:K426 yrkande 27, 2001/02:N55 yrkandena 1–5, 10, 11 och 13 och 2001/02:N371

yrkandena 11, 12 och 20 och avslår proposition 2001/02:143 punkt 3 och motionerna 2001/02:U268 yrkande 2, 2001/02:U348 yrkande 15, 2001/02:N58 yrkandena 1–4, 6–8, 21 i denna del och 22, 2001/02:N296 och 2001/02:N328.

Ställningstagande

Vi anser att beslutet om en förtida avveckling av kärnkraften skall upphävas. Det är vår uppfattning att den förtida kärnkraftsavvecklingen leder till allvarliga negativa konsekvenser för den svenska samhällsekonomin, sysselsättningen och miljön. Stängningen av Barsebäcks första reaktor har medfört stora kostnader för skattebetalarna samt att miljön har försämrats och att försörjningstryggheten har försvagats. Det omställningsprogram som ingick i 1997 års energipolitiska uppgörelse kan enligt vår uppfattning betraktas som ett misslyckande. En fortsatt avveckling kommer att ytterligare förvärra denna situation. Inte minst den svenska elintensiva industrin kommer att drabbas hårt av en fortsatt avveckling av kärnkraften. Det innebär att det blir de i dag redan svaga regionerna som kommer att drabbas hårdast.

Orimligheten i den förda politiken framstår än tydligare då Finlands riksdag i dagarna tagit ett beslut som möjliggör en utbyggnad av kärnkraften i Finland. Bakom det finska beslutet står synen att kärnkraftsalternativet med hänsyn till både statsekonomin och samhällsekonomin är det förmånligaste alternativet att producera baskraft inom de ramar som Kyotoprotokollet ställer samt med hänsyn till även andra miljökrav.

Vi menar därför att det är ett rimligt krav att regeringen för riksdagen redovisar konsekvenserna av en fortsatt avveckling av kärnkraften innan ytterligare politiska beslut fattas om att ta elproduktion ur drift. En sådan redovisning bör i synnerhet omfatta de samhällsekonomiska kostnaderna i form av minskad sysselsättning och negativa miljöeffekter som en avveckling skulle resultera i. Regeringen bör även tydliggöra de koldioxidutsläpp som genereras vid elproduktion i utländska kolkraftverk vid import till Sverige som avvecklingen ger upphov till.

Enligt vår mening bör det övergripande målet för svensk energipolitik vara dels att energipolitiken skall främja en säker och konkurrenskraftig el- och energiförsörjning i hela landet, dels att all energiproduktion skall klara högt ställda miljö- och säkerhetskrav i enlighet med den generella miljöpolitiken.

Vi anser att en ny inriktning på energipolitiken måste komma till stånd. Bland annat måste den politiska styrningen av elproduktionen förändras. Det är vår uppfattning att valet av produktionsform inte skall avgöras genom politiska beslut, utan att energipolitiken bäst främjas genom en fri produktion. Statsmakternas roll bör inskränkas till att fastställa de spelregler som skall gälla på marknaden i allmänhet och i synnerhet vad gäller miljö, säkerhet och beredskap. Utöver att fastställa villkoren för marknadens aktörer skall staten inte försöka styra vilken teknik eller produktionsform som skall utvecklas.

För att energimarknaden skall fungera krävs en bättre konkurrens. Den av regeringen och dess stödpartier förda politiken, vilken kännetecknas av detalj-

styrning, särbeskattning och subventioner, har medfört en sämre konkurrens än vad som annars varit fallet. Detta har bl.a. resulterat i högre el- och energipriser för konsumenterna, högre utgifter över statsbudgeten och ett generellt sämre utnyttjande av de samhälleliga resurserna.

Därtill menar vi att det nuvarande energiskattesystemet behöver reformeras. De särskilda produktionsskatter och subventioner som utan några egentliga miljöskäl försämrar energimarknaden bör tas bort. Vi anser att en vägledande princip för energibeskattningen bör vara att enbart rent miljöstyrande skatter som har en direkt koppling till utsläpp av skadliga ämnen tas ut på produktionssidan. De rent fiskala skatterna bör tas ut i konsumentledet. Det är väsentligt, anser vi, att energiskattesystemet utformas så att det blir intressant att investera i en utökad elproduktion. Vi menar även att regeringen bör ta initiativ till diskussioner med de övriga nordiska länderna om en samordning av principen för energibeskattnings.

Med hänvisning till det ovan sagda tillstyrker vi motionerna 2001/02:N51 (m), 2001/02:N53 (m), 2001/02:N56 (fp) och 2001/02:N315 (m) i berörda delar. Det sagda ligger även delvis i linje med vad som i aktuell del anförs i motionerna 2001/02:N55 (kd), 2001/02:N371 (kd) och 2001/02:K426 (kd). Övriga här behandlade motionsyrkanden avstyrks.

3. Riktlinjer för energipolitiken (punkt 2)

av Göran Hägglund (kd) och Inger Strömbom (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 3. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2001/02:K426 yrkande 27, 2001/02:N55 yrkandena 1–5, 10, 11 och 13 och 2001/02:N371 yrkandena 11, 12 och 20, bifaller delvis motionerna 2001/02:N53 yrkandena 1, 6, 7 och 10–16, 2001/02:N56 yrkandena 2 och 4–6 och 2001/02:N315 yrkande 13 och avslår proposition 2001/02:143 punkt 3 och motionerna 2001/02:U268 yrkande 2, 2001/02:U348 yrkande 15, 2001/02:N51 yrkande 1, 2001/02:N58 yrkandena 1–4, 6–8, 21 i denna del och 22, 2001/02:N296 och 2001/02:N328.

Ställningstagande

Vår syn på energipolitiken motsvarar den som redogjorts för i Kristdemokraternas motion 2001/02:N55 och som även getts uttryck för i motionerna 2001/02:K426 (kd) och 2001/02:N371 (kd). Målet för energipolitiken bör enligt vår uppfattning vara att åstadkomma ett ekologiskt uthålligt energisystem där den negativa påverkan på hälsa, klimat och miljö är så liten som möjligt. Den svenska energiförsörjningen skall tryggas genom en långsiktig och medveten energipolitik med fasta spelregler där inhemska förnybara energikällor och bränslen utgör en växande bas. Den svenska kärnkraften skall fasas ut ur energisystemet i takt med att den ersätts med förnybar energi.

Investeringar i biobränslebaserad kraftvärme, vindkraftverk, solenergi, geometrisk värme och småskalig vattenkraft bör stödjas. Det krävs även, i enlighet med vad som anförs i motion 2001/02:N371 (kd), omfattande satsningar på energiforskning och energiteknisk utveckling för att kunna nå målet om ett ekologiskt uthålligt energisystem utan drastiska prisförändringar, elbrist eller andra betydande påfrestningar på välfärden och sysselsättningen.

Vi motsätter oss en omställning av energisystemet som innebär att kärnkraften ersätts med fossilt bränsle. Stängningen av Barsebäcks första reaktor ledde till en ökad import av kolkraft med ökade utsläpp som följd. Då regeringen i propositionen står fast vid att villkoren för en stängning av Barsebäcks andra reaktor kan uppfyllas och att reaktorn kan komma att stängas före utgången av år 2003 menar vi att riksdagen bör kräva av regeringen att i beslutsunderlaget för bedömningen av denna stängning även redovisa miljökonsekvenser och de ekonomiska kostnader en stängning medför. När det gäller kärnkraftens framtid är vi positiva till att regeringen redovisar sin ståndpunkt att låta producenterna delta i planeringen av utvecklingen. Vi menar dock att även näringslivet och hushållen bör ges denna möjlighet. Regeringen bör dock återkomma till riksdagen med en fullständig redovisning av effekterna av en sådan överenskommelse så att riksdagen kan ta ställning i denna fråga.

Sverige är även i behov av ett nytt energiskattesystem, ett system där skatter och miljöavgifter utformas med hänsyn till förhållanden i omvärlden för att det svenska näringslivets konkurrenskraft inte skall begränsas och för att välfärden och sysselsättningen inte skall drabbas. Det nya skattesystemet måste vara långsiktigt och utformas så att miljöbelastningen minimeras. Det måste även säkerställa tillgången på en under trygga och säkra förhållanden framställd energi till rimliga priser.

En trygg, effektiv och miljövänlig energiförsörjning kräver att bristerna i effektbalansen snarast åtgärdas. Vi beklagar därför att det i propositionen inte finns några konkreta förslag på detta område, där behovet är stort för en långsiktig lösning. Det är vår bestämda uppfattning att ansvariga myndigheter tillsammans med elbranschen måste arbeta för en fungerande effektmarknad.

När det gäller energieffektivisering anser vi att det bör sättas tydliga och mätbara mål för det arbete som bedrivs. För närvarande saknas detta, och den proposition regeringen nu förelagt riksdagen innehåller heller inget tydliggörande på denna punkt.

Vi förespråkar en fri elmarknad som leder till ökad konkurrens och därmed till lägre elpriser. Medvetna konsumenter som ges större möjlighet att välja energi och el som är producerad med mer miljövänlig teknik kan driva utvecklingen framåt. En förutsättning för detta är dock effektivare och tätare mätaravläsningar, varför vi anser att systemet med preliminärdebitering bör ersättas av moderna system för fjärravläsning.

Vidare förordar vi en ökad internationell handel med energi. Vi menar även, i likhet med vad som anförs i motion 2001/02:K426 (kd), att det krävs en ökad samordning av energipolitiken inom EU. Det innebär bl.a. att nation-

ella subventioner till miljövänlig energi bör samordnas för att inte bli motstridiga. Tillsammans med övriga medlemsländer bör Sverige främja övergången till förnybar energiproduktion. Även ett utökat europeiskt forskningssamarbete skulle vara betydelsefullt, bl.a. beträffande förnybara energikällor. Sverige måste också aktivt verka för att en gemensam koldioxidavgift införs i EU.

Det behövs även insatser inom transportsektorn, något vi menar att regeringen över huvud taget inte uppmärksammat i propositionen. Bland annat gäller det en översyn av de skatter och avgifter som belastar jämförelsevis rena drivmedel och därigenom medför en konkurrensnackdel. Regeringen borde i propositionen även redogjort för hur Sverige skall klara EU:s mål för icke-fossila drivmedel.

Med det anförda tillstyrker vi ovan nämnda motioner i berörda delar. Det sagda ligger delvis i linje med vad som i aktuell del anförs i motionerna 2001/02:N53 (m), 2001/02:N56 (fp) och 2001/02:N315 (m). Övriga här behandlade motionsyrkande avstyrks.

4. Riktlinjer för energipolitiken (punkt 2)

av Ingegerd Saarinen (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 4. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2001/02:U348 yrkande 15 och 2001/02:N58 yrkandena 1–4, 6–8, 21 i denna del och 22 och avslår proposition 2001/02:143 punkt 3 och motionerna 2001/02:K426 yrkande 27, 2001/02:U268 yrkande 2, 2001/02:N51 yrkande 1, 2001/02:N53 yrkandena 1, 6, 7 och 10–16, 2001/02:N55 yrkandena 1–5, 10, 11 och 13, 2001/02:N56 yrkandena 2 och 4–6, 2001/02:N296, 2001/02:N315 yrkande 13, 2001/02:N328 och 2001/02:N371 yrkandena 11, 12 och 20.

Ställningstagande

Det är min uppfattning att det svenska energisystemet måste genomgå en total omställning till elproduktion baserad på förnybara energislag och att en slutlig avveckling av kärnkraften skall ske till år 2010. Jag anser att folkomröstningens resultat måste respekteras och att slutåret för kärnkraftsavvecklingen därför skall återinföras. Även en tidtabell för avställningen är angelägen för att minska osäkerheten bland olika aktörer. Samtidigt vill jag framhålla att den modell för kärnkraftens avveckling som man beslutat om i Tyskland och som den svenska regeringen nu tycks förespråka har allvarliga brister.

Jag menar – i likhet med vad som anförs i Miljöpartiets motion 2001/02:N58 – att den svenska energipolitikens mål bör vara att, inom ramen för en ekologiskt bärkraftig utveckling på kort och lång sikt, skapa förutsättningar för att förse landet med förnybar energi på ett sätt som medför att

näringslivet ges konkurrenskraftiga villkor och hushållen får rimliga kostnader. Varje energislag skall långsiktigt bära sina egna samhällsekonomiska kostnader, även risk- och miljökostnader. Genom att anpassa energisystemet till vad som är långsiktigt ekologiskt hållbart, skapas förutsättningar i Sverige för såväl en robust ekonomisk utveckling som en god social utveckling. Jag anser även att ett mål bör fastställas för den svenska energiförbrukningen. Därefter kan olika strategier och åtgärder vidtas för att uppnå detta fastställda förbrukningsmål.

För den fortsatta avvecklingen av kärnkraften skall marknadsekonomiska styrmedel användas. Principen skall vara att alla energislag skall bära sina fulla risk- och miljökostnader. Kärnkraften skall påföras kostnader för risker när det gäller reaktorolyckor och den miljöpåverkan som finns i olika delar av produktionskedjan för kärnbränsle. Kärnkraftsproducenterna skall betala sina egna riskkostnader och ta fullt skadeståndsansvar för en eventuell reaktorolycka. Därtill skall produktionsskatten på elektricitet från kärnkraften höjas så att kärnkraften betalar kostnaderna både för de kort- och långsiktiga miljöeffekterna.

Att olika energislag skall bära sina fulla risk- och miljökostnader är även en förutsättning för effektiva energimarknader. Bland annat är det brister i miljökostnadstäckningen som motiverar kompensande åtgärder från samhällets sida. Att elmarknaden domineras av ett fåtal aktörer som är verk samma i flera led i värdekedjan är ett annat hinder mot effektiva energimarknader.

När det gäller avställningen av Barsebäcks andra reaktor anser jag att den uppgörelse som träffades år 1997 är otydlig. Denna otydlighet medför en osäkerhet som hämmar såväl effektiviseringen av elförbrukningen som nyproduktion av förnybar el. Det är därför min uppfattning att villkoren behöver tydliggöras och jag förordar att riksdagen skall fastställa att avställningen av Barsebäck 2 skall ske redan i år. Därtill menar jag att Statens energimyndighets roll bör tydliggöras när det gäller kärnkraftens avveckling. Regeringen bör därför åläggas att återkomma med ett förslag till riksdagen som innebär att en huvuduppgift för Energimyndigheten skall vara att verka för en avveckling av kärnkraften fram till år 2010.

Jag menar även att övergången till förnybara energikällor är en viktig fråga inom det europeiska samarbetet och att EU måste verka för att få enskilda medlemsländer att minska sitt beroende av både fossila bränslen och kärnkraft.

Med det sagda tillstyrker jag motionerna 2001/02:N58 (mp) och 2001/02:U348 (mp) i berörda delar. Övriga här aktuella motioner avstyrks samtliga i aktuella delar.

5. Säkerhetsnivån vid kärnkraftverken (punkt 3)

av Ingegerd Saarinen (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse:

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 5. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:N58 yrkande 5.

Ställningstagande

Det kan konstateras att riksdagen aldrig klart uttryckt vilken säkerhetsnivå som krävs av den svenska kärnkraften. Jag anser därför – i likhet med vad som anförts i motion 2001/02:N58 (mp) – att kärntekniklagen måste preciseras och skärpas så att lagen mer detaljerat uttrycker vilken säkerhetsnivå som skall krävas för de svenska kärnkraftsreaktorerna. Av lagen måste kraven på reaktorsäkerhet framgå. Frågan om kärnkraftens säkerhet är inte bara en teknisk fråga som skall hanteras av de tekniska tillsynsmyndigheterna. Jag menar att säkerhet även är en fråga om värdering som bör komma till uttryck genom politiska beslut.

Med hänvisning till vad som anförts tillstyrks ovan nämnd motion i berörd del.

6. Förbud mot uppförande av kärnreaktorer (punkt 4)

av Per Westerberg (m), Karin Falkmer (m), Ola Karlsson (m), Ola Sundell (m) och Eva Flyborg (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 4 borde ha följande lydelse:

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 6. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2001/02:N51 yrkande 3, 2001/02:N53 yrkande 17 i denna del och 2001/02:N213 yrkande 15.

Ställningstagande

Vi anser – i likhet med vad som anförts i motionerna 2001/02:N51 (m), 2001/02:N53 (m) och 2001/02:N213 (m) – att de politiska hindren för en fortsatt och utvecklad användning av kärnenergi måste tas bort. Riksdagen bör därför, enligt vår mening, anmoda regeringen att återkomma till riksdagen med förslag om upphävande av förbudet i kärntekniklagen (5 a §) mot uppförande av kärnreaktorer. Även om det för närvarande inte finns några intressenter som har för avsikt att bygga nya kärnkraftsreaktorer i Sverige bör lagstiftningen inte begränsa denna möjlighet.

Med det anförda tillstyrker vi ovan nämnda motioner i berörda delar.

7. Förbudet mot kärnteknisk forskning (punkt 5)

av Per Westerberg (m), Göran Hägglund (kd), Karin Falkmer (m), Ola Karlsson (m), Inger Strömbom (kd), Ola Sundell (m) och Eva Flyborg (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse:

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 7. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2001/02:N51 yrkande 2, 2001/02:N53 yrkande 17 i denna del, 2001/02:N213 yrkandena 14 och 17, 2001/02:N248 och 2001/02:N371 yrkande 21.

Ställningstagande

Vi anser att riksdagen bör besluta att upphäva bestämmelsen i kärntekniklagen (6 §) som förbjuder vissa typer av kärnteknisk forskning – det s.k. tankeförbudet. Det kan enligt vår mening ifrågasättas om det med nuvarande förbud över huvud taget är möjligt att utan lagbrott presentera genomarbetade och kostnadsberäknade alternativ i den energipolitiska debatten.

Vi menar att tankeförbudet har skadliga effekter genom att den – om inte direkt så indirekt – försvårar forskning kring effektivare utnyttjande av kärnbränslet, minimeringen av avfallsmängder, transmutation av befintligt kärnavfall m.m. Det är angeläget att svenska forskare, konstruktörer och tekniker har möjlighet att delta i detta arbete för att därigenom behålla kompetensen, bygga tillverkningskapacitet och trygga arbetsplatserna i Sverige. Därtill måste forskare och tekniker ges en rimlig möjlighet att lösa problemet med det högaktiva avfallet på ett annat sätt än att gräva ner det. Tankeförbudsparagrafen har även en hämmande effekt på den akademiska debatten i landet inom detta område.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om upphävande av den aktuella bestämmelsen i kärntekniklagen. Med hänvisning till vad som anförts tillstyrker vi motionerna 2001/02:N51 (m), 2001/02:N53 (m), 2001/02:N213 (m), 2001/02:N248 (kd) och 2001/02:N371 (kd) i berörda delar.

8. Vattenfall AB:s verksamhet (punkt 6)

av Per Westerberg (m), Göran Hägglund (kd), Karin Falkmer (m), Ola Karlsson (m), Inger Strömbom (kd), Ola Sundell (m) och Eva Flyborg (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 6 borde ha följande lydelse:

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 8. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:N4 yrkande 4 och avslår motionerna 2001/02:N58 yrkande 23 och 2001/02:N239.

Ställningstagande

Vattenfall AB är en viktig aktör i det svenska energisystemet. Det har inom bolaget byggts upp stora värden som måste hanteras på ett effektivt sätt. Den avreglerade elmarknaden och stängningen av Barsebäcks första reaktor har försatt Vattenfall i en ny situation. Företaget har expanderat kraftigt, framför allt i Polen och Tyskland. Samtidigt har avyttringar skett både utomlands och i Sverige. Det är vår uppfattning att ägandet i form av en politiserad styrelse och en politisk styrning av bolaget påverkar trovärdigheten och effektiviteten. Vi anser därför att en privatisering av Vattenfall bör genomföras.

Riksdagen bör även genom ett uttalande tydliggöra för regeringen att Vattenfalls framtida kapitalbehov måste täckas via tillkommande nya ägare och inte från staten och skattebetalarna.

Det sagda innebär att motion 2001/02:N4 (kd) tillstyrks i berörda delar. Däremot avstyrker vi övriga här aktuella motionsyrkanden.

9. Vattenfall AB:s verksamhet (punkt 6)

av Ingegerd Saarinen (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 6 borde ha följande lydelse:

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 9. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:N58 yrkande 23 och avslår motionerna 2001/02:N4 yrkande 4 och 2001/02:N239.

Ställningstagande

Jag anser att riksdagen bör tillsätta en oberoende kommission för att granska Vattenfalls verksamhet och bolagets roll när det gäller omställningen av det svenska energisystemet. Skäl för en sådan granskning menar jag är att bolaget så tydligt avvikit från kravet i 1997 års energipolitiska beslut om att främja förnybara energislag. Ytterligare ett skäl är risken för konkurrensbegränsande aktiviteter. Konkurrensverket har vid flera tillfällen varnat för risken för marknadsdominans, korssubventionering och annan konkurrensnedvidande verksamhet i det svenska energisystemet. Jag anser att Vattenfall, som ensamt svarar för ungefär halva den svenska elproduktionen, är en uppenbar riskfaktor i detta avseende. Den kommission som tillsätts bör få till uppgift att närmare klarlägga på vilka sätt Vattenfalls agerande påverkar omställningen av energisystemet från fossila bränslen och kärnkraft. Vidare bör kommissionen även få i uppgift att föreslå hur Vattenfall mer aktivt kan bidra till omställningen av det svenska energisystemet.

Med hänvisning till vad som ovan anförts tillstyrks motion 2001/02:N58 (mp) i berörd del. Övriga här aktuella motionsyrkanden avstyrks.

10. Konkurrensfrågor och konsumentinformation (punkt 7)

av Göran Hägglund (kd), Inger Strömbom (kd) och Eva Flyborg (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 7 borde ha följande lydelse:

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 10. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:N56 yrkandena 7 och 8 och avslår motion 2001/02:N58 yrkandena 9–14 och 16.

Ställningstagande

Det är vår uppfattning att regeringen inte hanterat frågan om införandet av ett sanktionssystem vid leverantörsbyten på ett tillfredsställande sätt. Riksdagen har vid upprepade tillfällen för regeringen framhållit att frågan bör hanteras skyndsamt. Vi finner det därför anmärkningsvärt att regeringen inte kommer med något konkret förslag i den proposition som nu förelagts riksdagen. Resultatet av regeringens bristande förmåga att i denna fråga framlägga ett reellt förslag i enlighet med vad riksdagen begärt innebär att många elkunder kan få vänta mycket länge på leverantörsbyten även framöver. Vi menar därför att riksdagen ånyo bör göra ett uttalande vari begärs att frågan ytterst skyndsamt måste lösas.

Vi menar även att det rådande systemet med preliminärdebiteringar och manuella avläsningar av elmätare är både otidsenligt och ekonomiskt förkastligt. Konsumenterna, konkurrensen och miljön skulle gynnas av införandet av fjärravlästa elmätare som regelbundet rapporterar elförbrukningen. Energimyndigheten har presenterat ett förslag som skulle motverka de rådande problemen. Regeringen tar dock inte ställning till denna fråga i propositionen utan hänvisar – sin vana trogen – till att frågan ytterligare skall utredas. Vi menar därför att riksdagen genom ett uttalande bör tydliggöra sin vilja att ett system för fjärravläsning av el etappvis skall införas och att en moderniserad elmätning hos förbrukare av 8 000 kWh per år eller mer bör finnas senast vid ingången av år 2006.

Med hänvisning till det sagda tillstyrks motion 2001/02:N56 (fp) i berörda delar. Motion 2001/02:N58 (mp) avstyrks i här aktuella delar.

11. Konkurrensfrågor och konsumentinformation (punkt 7)

av Ingegerd Saarinen (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 7 borde ha följande lydelse:

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 11. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:N58 yrkandena 9–14 och 16 och avslår motion 2001/02:N56 yrkandena 7 och 8.

Ställningstagande

Det är min mening att åtgärder snarast bör vidtas för att underlätta för elleverantörsbyten. Genom införandet av en förseningsavgift för de nätbolag som fördröjer leverantörsbyten kan fördröjningar vid byte av elleverantör motverkas. När det gäller vad regeringen redovisar i propositionen beträffande omsättningskoncession för elhandel menar jag att regeringens linje i en för hög grad detaljreglerar förhållandena mellan näringsidkare i olika led. Jag anser att kraven i stället bör formuleras i termer av funktion.

Det kan konstateras att relationerna mellan nätkoncessionshavare och närstående elleverantörer kan skapa otillbörliga konkurrensfördelar och andra negativa effekter. För att lindra detta problem anser regeringen att upphandling av anvisad elleverantör bör ske i konkurrens. Enligt min mening vore en tydligare renodling av nätverksamheten så att den helt avskiljs från annan verksamhet att föredra. Detta bör enligt min mening vara huvudalternativet för den av regeringen aviserade utredningen på området.

Vidare vill jag betona vikten av aktiva, kritiska och välinformerade konsumenter. För att detta skall kunna uppnås krävs att högre krav ställs på elhandelsförtagen när det gäller den information som de lämnar till konsumenterna. Jag menar bl.a. att elräkningarna bör innehålla en deklaration över vilka energislag som använts för att producera elektriciteten. Det bör även upprättas en databas för konsumentinformation, vilken även den bl.a. skall innehålla information om vilka energislag som används för att producera elen.

Därtill vill jag framhålla att en bättre mätning av elförbrukningen, med omedelbara och korrekta priser på timnivå, skulle vara fördelaktigt både för konsumenterna och miljön. Därmed skulle elanvändare få underlag att analysera och påverka den egna förbrukningen. Det skulle även på sikt främja leverantörsbyten.

Jag menar även att det inte räcker med en skärpt tillsyn för att komma tillrätta med problem som t.ex. korssubventionering. För att detta skall lösas krävs att monopolverksamheten skiljs både funktionellt och organisatoriskt från den konkurrensutsatta verksamheten.

Det är också min uppfattning att avregleringen av elmarknaden måste utformas så att näten inte kan användas i konkurrensbegränsande syfte. Därför menar jag att förutsättningarna för en alternativ avregleringsmodell bör utredas. Modellen bör bygga på att nätbolagen beställer el till konsumenterna från spotmarknaden. Om elen måste beställas och levereras till samma pris, dvs. spotpriset, kan inte näten utnyttjas i konkurrensbegränsande syfte. Med en sådan modell får nätbolagen det samlade ansvaret för leverans av el till konsumenterna. Jag menar att detta skulle leda till väsentliga förenklingar av strukturen och den administrativa hanteringen på elmarknaden. Med en utvecklade timprissättning skulle en sådan modell även motverka det nuvarande

effektproblemet. Det nuvarande systemet innebär att konsumentkollektivet subventionerar en för hög och suboptimal energikonsumtion och att konsumenterna inte får några incitament att anpassa konsumtionsnivån till vad som är långsiktigt hållbart.

Med det anförda tillstyrks motion 2001/02:N58 (mp) i berörda delar. Motion 2001/02:N56 (fp) avstyrks i här behandlade delar.

12. Kraftvärmebeskattningen (punkt 8)

av Ingegerd Saarinen (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse:

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 12. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:N58 yrkande 15 och avslår motionerna 2001/02:N56 yrkande 9, 2001/02:N269 yrkande 1 och 2001/02:N285.

Ställningstagande

Jag anser att villkoren för kraftvärmeproduktion bör förbättras. I likhet med vad som anförts i motion 2001/02:N58 (mp) förespråkar jag en annorlunda utformad energibesättning. I ett första steg bör energiskatten vid värmeproduktion flyttas till slutförbrukarledet. I ett andra steg bör sedan samtliga fossila bränslen beläggas med full koldioxidskatt, oavsett om de används för el- eller värmeproduktion. Det finns, menar jag, en fara med vad regeringen förordar då det kan leda till att fossilbränslen som kol, olja och gas blir alltför intressanta bränslen för kraftvärmeproduktion. Med hänsyn till att naturgas (fossilgas) inte är en ekologiskt uthållig energikälla bör det vid fastställandet av skatte- reglerna säkerställas att skatterna inte hamnar på en nivå som riskerar att bidra till en storskalig introduktion av naturgas eller som missgynnar biobränslen.

Med hänvisning till ovan sagda tillstyrks motion 2001/02:N58 (mp) i berörd del. Övriga här aktuella motionsyrkanden avstyrks.

13. Anvisning av elleverantör (punkt 9)

av Ingegerd Saarinen (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 9 borde ha följande lydelse:

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 13. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:N58 yrkande 17 och avslår proposition 2001/02:143 punkt 1 i denna del.

Ställningstagande

När det gäller elanvändares skyldighet att betala för den el han förbrukar under den tid han saknar elleverantör förordar jag – i likhet med vad som anförs i motion 2001/02:N58 (mp) – en annan lösning än den regeringen föreslagit. Enligt min mening skall den felande elanvändaren få möjlighet att, inom viss tid från det att han blev anvisad en elleverantör, ingå avtal med en annan elleverantör. Elanvändaren skall därför upplysas av nätkoncessionshavaren om att han måste träffa avtal med en elleverantör inom en viss tid. Underrättelsen skall innehålla neutral och icke-diskriminerande information om alternativa elleverantörer. Denna information bör även innefatta information om hur elektriciteten producerats.

Riksdagen bör därför genom ett uttalande begära att regeringen återkommer i denna del med ett förslag vari ovan anförda beaktas. Nämnade motion blir därmed tillgodosedd i denna del.

14. Naturgas (punkt 11)

av Per Westerberg (m), Göran Hägglund (kd), Karin Falkmer (m), Ola Karlsson (m), Inger Strömbom (kd), Ola Sundell (m) och Eva Flyborg (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 11 borde ha följande lydelse:

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 14. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2001/02:N35 yrkande 6, 2001/02:N53 yrkande 8, 2001/02:N55 yrkandena 6 och 7 och 2001/02:N371 yrkande 10 och avslår proposition 2001/02:143 punkt 2 och motionerna 2001/02:N210, 2001/02:N238 yrkande 2, 2001/02:N271, 2001/02:N329 och 2001/02:N360.

Ställningstagande

Vi förordar en snabbare öppningstakt av naturgasmarknaden i Sverige än vad regeringen föreslår. Det är vår mening att regeringen har en för låg ambitionsnivå när det gäller att öppna naturgasmarknaden för fri konkurrens. Vi anser att alla kunder med en större förbrukning än 5 miljoner kubikmeter naturgas per år och förbrukningsställe skall anses vara berättigade kunder. Riksdagen bör därför anmoda regeringen att återkomma med ett förslag som innebär en marknadsöppning i enlighet med vad vi här anför.

Samtidigt vill vi framhålla att regeringen framöver på ett mer uttryckligt sätt än vad den nu gör måste tydliggöra sin inställning till naturgasens roll i det svenska energisystemet. Vidare bör Energimyndighetens arbete intensifieras när det gäller att utveckla tillsynsmetoder och att fullgöra tillsynen på naturgasmarknaden.

Vi motsätter oss en storskalig introduktion av naturgas i Sverige. En omställning av energisystemet som innebär att kärnkraft ersätts med fossilt

bränsle är ett allvarligt hot mot både miljön och klimatet. Det finns en uppenbar risk för ett ökande tryck på en introduktion av naturgas i stor skala i Sverige i och med den förda politiken om en förtida avveckling av kärnkraften. Konsekvensen av att ersätta utsläppsfri kärnkraft med naturgas för elproduktion blir kraftigt ökade utsläpp av såväl koldioxid som kväveoxider.

Vi menar härutöver att det föreligger en risk för att företag som bedriver såväl monopolverksamhet som konkurrensutsatt verksamhet kan lockas att med överskottsmedel från monopolverksamheten subventionera den konkurrensutsatta verksamheten. Därför anser vi att naturgaslagen måste tydliggöras på detta område så att all form av korssubventionering motverkas.

Med hänvisning till det anförda tillstyrker vi motionerna 2001/02:N35 (kd), 2001/02:N53 (m), 2001/02:N55 (kd) och 2001/02:N371 (kd) i berörda delar. Övriga här aktuella motionsyrkanden avstyrks.

15. Mål för el producerad med förnybar energi (punkt 12)

av Per Westerberg (m), Karin Falkmer (m), Ola Karlsson (m), Ola Sundell (m) och Eva Flyborg (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 12 borde ha följande lydelse:

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 15. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:N53 yrkande 2 och avslår proposition 2001/02:143 punkt 4 och motionerna 2001/02:N57 yrkande 2 och 2001/02:N58 yrkande 18.

Ställningstagande

Redan i dag svarar förnybara energikällor, i form av framför allt vattenkraft, för ca 50 % av den totala elproduktionen i Sverige. Vi menar att det är bra om andelen förnybar el kan öka ytterligare, men att det i så fall bör ske utan olika former av subventioner till olönsam teknik. Därför anser vi att riksdagen bör avslå regeringens förslag om att uppställa ett särskilt mål för el producerad med förnybara energikällor.

Med hänvisning till det ovan sagda tillstyrks motion 2001/02:N53 (m) i berörd del. Regeringens förslag om mål för el producerad med förnybar energi liksom här aktuella övriga motionsyrkanden avstyrks.

16. Mål för el producerad med förnybar energi (punkt 12)

av Ingegerd Saarinen (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 12 borde ha följande lydelse:

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 16. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2001/02:N58 yrkande

18 och 2001/02:N57 yrkande 2, bifaller delvis proposition 2001/02:143 punkt 4 och avslår motion 2001/02:N53 yrkande 2.

Ställningstagande

Jag anser – i likhet med vad som framhålls i motion 2001/02:N58 (mp) – att regeringens förslag till mål för el producerad med förnybara energikällor är för lågt. Detta har även uppmärksammats i motion 2001/02:N57 (fp). Den föreslagna nivån ligger väsentligt under de krav som ställs i EG:s direktiv (2001/77/EG), även om den möjliga uppjustering som förespeglas tas med i beräkningen. Enligt direktivet skall EU:s medlemsländer totalt öka andelen förnybar el från ca 14 % år 1997 till ca 22 % år 2010. Enligt direktivet skall medlemsländerna, när de vägledande nationella målen fram till år 2010 fastställs, ta hänsyn till de referensvärden som anges i en bilaga till direktivet. För Sveriges del innebär detta en ökning av årsproduktionen av el från förnybara energikällor med ca 25 TWh. Det förslag som regeringen nu förelagt riksdagen, innebär – om det vinner riksdagens godkännande – att EU:s mål för Sveriges del inte kommer att uppnås. Detta resulterar antingen i att EU:s övergripande mål ej kommer att kunna infrias eller att andra länder får ta på sig en större börda.

Jag menar därför att målet för användningen av el från förnybara energikällor bör fastställas till 25 TWh fram till år 2010 i förhållande till 2002 års nivå.

Vad jag nu anfört bör riksdagen med anledning av ovan nämnda motioner som sin mening ge regeringen till känna. Det innebär även att motion 2001/02:N53 (m) i här aktuell del avstyrks.

17. Handel med elcertifikat (punkt 13)

av Per Westerberg (m), Göran Hägglund (kd), Karin Falkmer (m), Ola Karlsson (m), Inger Strömbom (kd), Ola Sundell (m) och Eva Flyborg (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 13 borde ha följande lydelse:

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 17. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2001/02:N53 yrkande 18, 2001/02:N55 yrkande 8 och 2001/02:N213 yrkande 16, bifaller delvis motion 2001/02:N56 yrkande 3 och avslår motionerna 2001/02:N57 yrkande 3 och 2001/02:N58 yrkande 19.

Ställningstagande

Vår syn på det system med elcertifikat som regeringen redovisat i propositionen motsvarar den som kommit till uttryck i motionerna 2001/02:N53 (m), 2001/02:N55 (kd), 2001/02:N56 (fp) och 2001/02:N213 (m). Vi anser att riksdagen i ett uttalande skall anmoda regeringen att inte framlägga ett förslag

för handel med elcertifikat i enlighet med vad som redogörs för i propositionen. Såväl förnybara energikällor som andra energislag måste klara energimarknadens konkurrens utan omfattande subventioner. Genom elcertifikatsystemet osynliggörs subventionerna till den förnybara elproduktionen genom att kostnaden flyttas från statsbudgeten direkt till elkonsumenterna. Systemet innebär även en begränsning i den avreglerade handeln med el.

Dessutom är det system för handel med elcertifikat som regeringen redogör för i propositionen behäftat med en rad problem. Modellen är komplicerad och kommer att leda till omfattande administration och kostnader. Den ger heller inga långsiktiga ekonomiska spelregler.

Vi förespråkar i stället användandet av en frivillig certifiering av miljövänlig elproduktion där elkunderna själva ges möjlighet att välja att köpa sådan el. Redan i dag finns ett frivilligt europeiskt system för handel med gröna certifikat.

Därmed blir de nämnda motionerna tillgodosedda i berörda delar och tillstyrks, medan övriga här aktuella motionsyrkanden avstyrks.

18. Handel med elcertifikat (punkt 13)

av Ingegerd Saarinen (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 13 borde ha följande lydelse:

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 18. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2001/02:N58 yrkande 19 och 2001/02:N57 yrkande 3 och avslår motionerna 2001/02:N53 yrkande 18, 2001/02:N55 yrkande 8 och 2001/02:N213 yrkande 16 och 2001/02:N56 yrkande 3.

Ställningstagande

Jag ser flera fördelar med ett stödsystem för förnybara energikällor som baseras på handel med elcertifikat. Även om ett system där energiproduktionen bär sina fulla miljö- och riskkostnader är att föredra finns det mycket som talar för införandet av ett certifikatsystem till dess ett bättre system kan införas. Min mening är emellertid – i likhet med vad som framförts i motion 2001/02:N58 (mp) – att vissa ändringar måste genomföras i förhållande till vad regeringen redovisar.

Parallellt med att systemet med elcertifikat utvecklas bör även fortsättningsvis andra möjligheter att stödja produktion av el från förnybara energikällor utredas och utvecklas.

Jag menar även att endast den elintensiva produktionen av den elintensiva industrin bör undantas från kvotplikten. Det finns inga skäl varför el som industrin använder för t.ex. belysning skall undantas.

Ej heller bör el som produceras med ny vattenkraft ingå i stödsystemet. Jag accepterar inte någon utbyggnad över huvud taget, av vare sig småskalig eller

storskalig vattenkraft, som innebär ytterligare åverkan på vattendragens ekosystem. Däremot kan el som produceras genom effektivare användning av befintlig vattenkraft ingå, under förutsättning att effektiviseringen inte riskerar att öka miljöbelastningen.

Vidare anser jag att en sanktionsavgift om 200 kr per ej ingivet certifikat är för låg. Taknivån för certifikatpriset måste vara sådan att det är lönsamt att bygga ut förnybar elproduktion. Jag menar därför att sanktionsavgiften åtminstone bör uppgå till 350 kr per certifikat som ej ingivits. Detta har även tagits upp i motion 2001/02:N57 (fp).

Riksdagen bör anmoda regeringen att vidta åtgärder i enlighet med det anförda. Därmed blir de nämnda motionerna tillgodosedda i berörda delar och tillstyrks. Övriga här aktuella motioner avstyrks i motsvarande delar.

19. Särskilda åtgärder för vindkraften (punkt 14)

av Per Westerberg (m), Karin Falkmer (m), Ola Karlsson (m), Ola Sundell (m) och Eva Flyborg (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 14 borde ha följande lydelse:

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 19. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:N53 yrkande 3 och avslår proposition 2001/02:143 punkt 5 och motionerna 2001/02:N54, 2001/02:N55 yrkande 9, 2001/02:N57 yrkande 1, 2001/02:N58 yrkande 20, 2001/02:N268 yrkande 1, 2001/02:N283, 2001/02:N318 yrkande 1, 2001/02:N324 yrkandena 1–5, 7 och 9 och 2001/02:N338.

Ställningstagande

I propositionen presenterar regeringen förslag dels om att införa ett stöd för teknikutveckling och marknadsintroduktion, dels om ett nationellt planeringsmål för vindkraften. Regeringen menar även att det behövs ett kompletterande övergångsstöd till vindkraften om ett certifikatsystem införs.

Redan i dag ger statsmakterna omfattande stöd till vindkraften trots att det inte är frågan om utveckling av ny teknik. Vi menar att den svenska elproduktionen måste baseras på en jämlik konkurrens för redan etablerade produktionstekniker. Det innebär att vindkraften, liksom övrig elproduktion, själv skall bära sina produktionskostnader. För att ge branschen rimlig övergångstid krävs emellertid övergångslösningar. Vi delar därför regeringens bedömning att de särskilda subventionerna till vindkraften skall fasas ut under en övergångsperiod av sju år. Vi anser inte heller att det finns något sakligt skäl att upprätta ett särskilt planeringsmål för vindkraften.

Med hänvisning till vad som anförts och med bifall till motion 2001/02:N53 (m) bör riksdagen avslå vad regeringen förordar om särskilda insatser för vindkraften. Samtliga övriga här aktuella motionsyrkanden avstyrks.

20. Särskilda åtgärder för vindkraften (punkt 14)

av Göran Hägglund (kd) och Inger Strömbom (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 14 borde ha följande lydelse:

14. Riksdagen godkänner regeringens förslag om särskilda åtgärder för vindkraften och tillkännager för regeringen som sin mening vad som i övrigt anförts i reservation 20. Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:143 punkt 5 och motion 2001/02:N55 yrkande 9 och avslår motionerna 2001/02:N53 yrkande 3, 2001/02:N54, 2001/02:N57 yrkande 1, 2001/02:N58 yrkande 20, 2001/02:N268 yrkande 1, 2001/02:N283, 2001/02:N318 yrkande 1, 2001/02:N324 yrkandena 1–5, 7 och 9 och 2001/02:N338.

Ställningstagande

Som vi tidigare anført är det vår uppfattning att den svenska energiförsörjningen skall tryggas genom en långsiktig och medveten energipolitik med fasta spelregler, där inhemska förnybara energikällor och bränslen skall utgöra en växande bas. Som vi även uttryckt skall den svenska kärnkraften på sikt fasas ut ur energisystemet i takt med att den ersätts med förnybar energi. En vindkraftsutbyggnad måste ingå som en väsentlig del i en på sikt nödvändig omställning av det svenska energisystemet. Vår uppfattning är därför att statsmakterna bör stödja en utbyggnad av vindkraften i Sverige.

Vidare anser vi att det finns ett omfattande behov av en saklig informationsbank för vindkraftsinformation. Därför förordar vi att regeringen skall överväga att ge stöd till ett nationellt centrum för vindkraftsinformation på Gotland. Genom sin koppling till högskolan kan detta centrum bli ett värdefullt kunskapscentrum för vindkraft.

Med det ovan sagda tillstyrker vi motion 2001/02:N55 (kd) i berörd del. Övriga här behandlade motioner avstyrks i aktuella delar.

21. Särskilda åtgärder för vindkraften (punkt 14)

av Ingegerd Saarinen (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 14 borde ha följande lydelse:

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 21. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:N58 yrkande 20, bifaller delvis proposition 2001/02:143 punkt 5 och avslår motionerna 2001/02:N53 yrkande 3, 2001/02:N54, 2001/02:N55 yrkande 9, 2001/02:N57 yrkande 1, 2001/02:N268 yrkande 1, 2001/02:N283, 2001/02:N318 yrkande 1, 2001/02:N324 yrkandena 1–5, 7 och 9 och 2001/02:N338.

Ställningstagande

I propositionen framläggs förslag dels om att införa ett stöd för teknikutveckling och marknadsintroduktion, dels om ett nationellt planeringsmål för vindkraften. Regeringen gör även bedömningen att det behövs ett kompletterande övergångsstöd till vindkraften då ett certifikatsystem införs.

Inledningsvis vill jag framhålla att det är tillfredsställande att regeringen framlägger ett förslag om ett nationellt planeringsmål för vindkraften. Jag anser dock att planeringsmålet skall fastställas till en årlig produktionskapacitet på 12 TWh.

Det är även min uppfattning – i likhet med vad regeringen förordar – att det finns behov av särskilda insatser i form av teknikutveckling och marknadsintroduktion för att på sikt minska kostnaderna för nyetableringar av vindkraft i havs- och fjällområdena. Samtidigt vill jag betona att detta stöd skall riktas till de projekt där stödet ger störst effekt, oavsett anläggningsstorlek.

När det gäller vad regeringen redovisar om övergångsstöd till vindkraften anser jag att det har uppenbara brister. Det är min uppfattning att det är nödvändigt att finna en övergångslösning som ger långsiktigt stabila villkor för de investeringar som görs under de närmaste åren. En successiv nedtrappning av miljöbonusen under sju år är inte en sådan lösning. För att investeringar i vindkraft skall komma till stånd måste regeringen skyndsamt ta fram ett nytt förslag till kompletterande stöd för vindkraften som ger en tillräcklig långsiktighet.

Jag menar även att ett kompetenscenter för vindkraft bör inrättas. Kompetenscentrumet bör bistå med fackkompetens inom plan-, bygg-, energi-, miljö-, naturvårds- och kulturminnesvårdsområdena. Lämpligen lokaliseras centrumet till en högskola för att därigenom även involvera högskolekompetens på området. Sådan kompetens finns bl.a. vid Gotlands högskola. Kompetenscentrumet bör sedan avvecklas när planerings- och informationsarbetet bedöms vara slutfört.

Därtill vill jag påtala de problem som i dag föreligger vad gäller tillståndsprövningen av vindkraftverk bl.a. i form av att ett dubbelarbete görs när vindkraftverk skall prövas dels enligt miljöbalken, dels enligt plan- och bygglagen. Vindkraftsutredningen (SOU 1999:75) framlade ett antal förslag som syftar till att förenkla handläggning samt samordning och delegering mellan myndigheter och kommuner. Jag anser att regeringen skyndsamt bör utreda dessa förslag närmare och återkomma till riksdagen med ett förslag med inriktning att samordna och förenkla tillståndsprövningen av vindkraftverk.

Med hänvisning till vad som anförts tillstyrks motion 2001/02:N58 (mp) i berörda delar. Övriga motioner avstyrks i motsvarande delar.

22. Nedsättning av nätavgift för småskalig elproduktion (punkt 15)

av Göran Hägglund (kd), Inger Strömbom (kd) och Eva Flyborg (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 15 borde ha följande lydelse:

15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 22. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:N53 yrkande 9 och bifaller delvis motion 2001/02:N52.

Ställningstagande

Det är uppenbart att den berörda bestämmelsen i ellagen, vilken innebär att småskalig kraftproduktion endast skall betala en årlig avgift för mätning, beräkning och rapportering och inte någon årlig avgift för själva överföringen av el, har påtagliga negativa effekter. Att nätägaren och därmed de elanvändare som finns i det aktuella nätområdet får svara för hela den kostnad som regleringen medför innebär en orättvisa för dem som är boende i dessa regioner. Vi anser det angeläget att detta problem – utan ytterligare fördröjande utredningsarbete – får en snar lösning. Riksdagen bör därför genom ett uttalande begära att regeringen snarast skall återkomma med förslag som medför att de extra kostnader som en etablering av en småskalig elproduktionsanläggning innebär inte särskilt skall drabba de aktuella nätföretagen. Därmed tillstyrker riksdagen motion 2001/02:N53 (m) i berörd del. Även motion 2001/02:N52 (s) blir i allt väsentligt tillgodosedd.

23. Stöd till solvärme (punkt 16)

av Per Westerberg (m), Karin Falkmer (m), Ola Karlsson (m), Ola Sundell (m) och Eva Flyborg (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 16 borde ha följande lydelse:

16. Riksdagen avslår regeringens förslag om stöd till solvärme. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:N53 yrkande 4 och avslår proposition 2001/02:143 punkt 6.

Ställningstagande

Statsmakterna har ett ansvar när det gäller grundläggande forskning och stöd till utveckling av ny teknik på energiområdet. Vi anser däremot inte att det är statens uppgift att, som i detta fall, ge stöd till en redan etablerad teknik. Att en erkänd teknik är olönsam och inte kan bära sina egna kostnader är enligt vår mening inte ett argument för att ge statliga stöd. Att tekniken inte är lönsam är snarare ett skäl för att statsmakterna inte skall lämna fortsatt stöd.

Vi menar därför att riksdagen, med bifall till motion 2001/02:N53 (m), bör avslå regeringens förslag om stöd till solvärme.

24. Forskningsprogram för syntesgas (punkt 17)

av Ingegerd Saarinen (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 17 borde ha följande lydelse:

17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 24. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2001/02:N252 och 2001/02:N339.

Ställningstagande

Produktion av syntesgas ur biomassa och olika typer av restprodukter är en teknik som har en stor potential för framtiden. Tekniken finns redan i dag men den är ännu inte färdigutvecklad för biomassa och andra förnybara råvaror. Syntesgas har bl.a. fördelen att flera olika bränslen kan framställas ur gasen, vilket kan bidra till att reducera nettoutsläppen av koldioxid. Jag menar därför att ett nationellt FoU-program bör initieras för produktion av syntesgas ur biomassa och olika former av restprodukter. Sverige har goda förutsättningar i form av god tillgång på biomassa samt betydande restprodukter från skogs- och massaindustrin. Bland annat bör programmet innefatta teknikutveckling samt kompetensuppbyggnad både hos högskolorna och inom industrin.

Vad jag här anförd bör ges regeringen till känna. Därmed bifaller riksdagen förslagen i motionerna 2001/02:N252 (m) och 2001/02:N339 (mp, v, c, fp).

25. Information, utbildning, provning m.m. (punkt 18)

av Göran Hägglund (kd) och Inger Strömbom (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 18 borde ha följande lydelse:

18. Riksdagen godkänner regeringens förslag om information, utbildning, provning m.m. och tillkännager för regeringen som sin mening vad som i övrigt anförts i reservation 25. Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:143 punkt 7 och motionerna 2001/02:N55 yrkande 12 och 2001/02:N371 yrkandena 14 och 15 och avslår motion 2001/02:N58 yrkande 21 i denna del.

Ställningstagande

Vi anser att den del av utskottets ställningstagande som börjar med "När det" och slutar med "behandlade motionsyrkanden" borde ha följande lydelse:

Vi vill i detta sammanhang även betona betydelsen av bl.a. tilläggsisolering och värmepumpar i arbetet för en mer effektiv energihushållning. Tilläggsisoleringens betydelse för hushållning med energi borde uppmärksammas mer inom ramen för det energipolitiska programmet. Även värmepumpars fördelar när det gäller energihushållning måste observeras. Regeringen bör därför vidta åtgärder som ligger i linje med vad som här anförts. Vidare anser vi att regeringen å det snaraste bör tillse att de byggnader som tillhör riksdagen, Regeringskansliet och andra myndigheter kan utgöra goda exempel på energisnåla byggnader.

Beträffande synpunkterna i motion 2001/02:N58 (mp) på energieffektivisering av kontorsutrustning hänvisas till Energy Star-programmet.

Mot bakgrund av vad som anförts bör riksdagen dels bifalla regeringens förslag om information, utbildning, provning m.m., dels – med bifall till motionerna 2001/02:N55 (kd) och 2001/02:N371 (kd) – göra ett uttalande i enlighet med vad som ovan anförts. Därmed blir nyssnämnda motioner i sak tillgodosedda, medan motion 2001/02:N58 (mp) avstyrks i berörd del.

26. Information, utbildning, provning m.m. (punkt 18)

av Ingegerd Saarinen (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 18 borde ha följande lydelse:

18. Riksdagen godkänner regeringens förslag om information, utbildning, provning m.m. och tillkännager för regeringen som sin mening vad som i övrigt anförts i reservation 26. Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:143 punkt 7 och motion 2001/02:N58 yrkande 21 i denna del och avslår motionerna 2001/02:N55 yrkande 12 och 2001/02:N371 yrkandena 14 och 15.

Ställningstagande

Jag anser att den del av utskottets ställningstagande som börjar med ”När det” och slutar med ”behandlade motionsyrkanden” borde ha följande lydelse:

Enligt min uppfattning bör regeringen även vidta åtgärder i syfte att motverka att olika apparater i hushåll, kontor m.m. i onödan drar ström när de inte används. Jag anser även att ytterligare insatser behövs för att få en mer effektiv energianvändning i bebyggelse. Det innefattar bl.a. att regeringen bör utreda frågan om stöd till alternativa uppvärmningsformer som kan bidra till en effektivare bostadsuppvärmning.

Riksdagen bör med hänvisning till det ovan sagda dels bifalla regeringens förslag om information, utbildning, provning m.m., dels göra ett uttalande med ovanstående innebörd. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:N58 (mp) i omnämnd del, medan motionerna 2001/02:N55 (kd) och 2001/02:N371 (kd) i aktuella delar avstyrks.

27. Lokala och regionala initiativ (punkt 19)

av Per Westerberg (m), Karin Falkmer (m), Ola Karlsson (m) och Ola Sundell (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 19 borde ha följande lydelse:

19. Riksdagen avslår regeringens förslag om lokala och regionala initiativ. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:N53 yrkande 5 och avslår proposition 2001/02:143 punkt 8.

Ställningstagande

Vi anser – i likhet med vad som förordas i motion 2001/02:N53 (m) – att riksdagen skall avslå regeringens förslag beträffande lokala och regionala initiativ. I genomförda utvärderingar görs bedömningen att det inte går att uttala sig om energirådgivningens effekter på konsumenternas energikunskaper eller eventuella förändringar i attityd eller beteende. Under år 2001 genomfördes bl.a. tre uppföljningar av den kommunala energirådgivningen. Statens energimyndighet sammanfattar dessa undersökningar i rapporten om det kortsiktiga programmet för omställningen av energisystemet (ER 12:2001) med att säga att det inte går att bevisa att energirådgivningen haft effekter på förbrukningen av hushållsel under åren 1998 och 1999. Att fortsätta med statligt stöd till en verksamhet som inte bevisligen ger effekt anser vi inte vara rätt väg för att uppnå en effektivare energianvändning.

Med hänvisning till vad som anförts bör riksdagen inte godkänna vad regeringen förordar om lokala och regionala initiativ. Därmed tillgodoses förslaget i motion 2001/02:N53 (m).

28. Teknikupphandling och marknadsintroduktion (punkt 20)

av Ingegerd Saarinen (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 20 borde ha följande lydelse:

20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 28. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:N58 yrkande 21 i denna del och bifaller delvis proposition 2001/02:143 punkt 9.

Ställningstagande

Jag delar utskottets uppfattning att stödet till teknikutveckling är viktigt för att driva på teknikutvecklingen och få fram mer energisnåla och miljövänliga produkter. Stödet till teknikutveckling och marknadsintroduktion bör dock enligt min uppfattning omfatta teknik som är effektiv ur ett klimatperspektiv. Därtill anser jag att riksdagen genom ett uttalande bör tydliggöra att det i

samband med den av regeringen aviserade översynen för stödet bör övervägas om inte Naturvårdsverket skall ansvara för bidragssystemet.

Med hänvisning till vad som ovan anförts tillstyrker jag motion 2001/02:N58 (mp) i berörda delar.

Särskilt yttrande

Utskottets beredning av ärendet har föranlett följande särskilda yttrande. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

Naturgas (punkt 11)

av Ingegerd Saarinen (mp).

Jag vill beträffande naturgasen – där utskottet påpekat att det inte är aktuellt med en storskalig introduktion av naturgas eller en ny naturgasledning genom Sverige – särskilt understryka min ståndpunkt i denna fråga. Jag kommer inte att acceptera några storskaliga satsningar på naturgas (eller fossilgas, som den snarare bör betecknas). Såväl fossila bränslen som kärnkraft måste avvecklas eftersom de inte är uthålliga energikällor. Av denna anledning kommer jag – i linje med vad som anförs i Miljöpartiets motion 2001/02:N58 – att motsätta mig varje förslag som direkt eller indirekt syftar till att bygga ut det svenska naturgasnätet eller dra internationella naturgasledningar genom Sverige.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Proposition 2001/02:143

1. Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857).
2. Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i naturgaslagen (2000:599).
3. Regeringen föreslår att riksdagen godkänner vad regeringen förordar om riktlinjer för energipolitiken (avsnitt 4).
4. Regeringen föreslår att riksdagen godkänner vad regeringen förordar om mål för el producerad med förnybara energikällor (avsnitt 8.1).
5. Regeringen föreslår att riksdagen godkänner vad regeringen förordar om särskilda åtgärder för vindkraften (avsnitten 8.3.1 och 8.3.2).
6. Regeringen föreslår att riksdagen godkänner vad regeringen förordar om stöd till solvärme (avsnitt 8.6).
7. Regeringen föreslår att riksdagen godkänner vad regeringen förordar om information, utbildning m.m. (avsnitt 9.2).
8. Regeringen föreslår att riksdagen godkänner vad regeringen förordar om lokala och regionala initiativ (avsnitt 9.3).
9. Regeringen föreslår att riksdagen godkänner vad regeringen förordar om teknikupphandling och marknadsintroduktion (avsnitt 9.4).

Motioner med anledning av proposition 2001/02:143

2001/02:N51 av Ewa Thalén Finné (m):

1. Riksdagen beslutar att beslutet om en förtida kärnkrafts[avveckling] annulleras.
2. Riksdagen beslutar att upphäva 6 § kärntekniklagen om kärnteknisk forskning.
3. Riksdagen beslutar att upphäva 5 § kärntekniklagen om förbud mot uppförande av kärnreaktorer.

2001/02:N52 av Lilian Virgin (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det är angeläget med ett snabbt beslut i frågan om nedsättning av nätavgiften för småskalig elproduktion.

2001/02:N53 av Bo Lundgren m.fl. (m):

1. Riksdagen avslår vad regeringen förordar i punkt 3 om riktlinjer för energipolitiken.
2. Riksdagen avslår vad regeringen förordar i punkt 4 om mål för el producerad med förnybara energikällor.
3. Riksdagen avslår vad regeringen förordar i punkt 5 om särskilda åtgärder för vindkraften.
4. Riksdagen avslår vad regeringen förordar i punkt 6 om stöd till solvärme.
5. Riksdagen avslår vad regeringen förordar i punkt 8 om lokala och regionala initiativ.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om energipolitikens mål.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att detaljstyrning, särskatter och subventioner inom energipolitiken skall tas bort.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en snabbare öppning av naturgasmarknaden.
9. Riksdagen begär att regeringen snarast återkommer med förslag som medför att de extra kostnader som en etablering av en småskalig elproduktionsanläggning innebär inte skall drabba nätföretagen.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att energipolitiken utformas så att det blir intressant att investera i en ökad elproduktion.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vägledande principer för energibeskattningen.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen för riksdagen skall redovisa de samhällsekonomiska konsekvenserna av en fortsatt avveckling av kärnkraften innan ytterligare elproduktion på politisk väg tas ur drift.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om konsekvenserna av en förtida avveckling av kärnkraften.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om energipolitikens betydelse för näringsklimat och sysselsättning.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det blir redan svaga regioner som drabbas hårdast vid en fortsatt avveckling av kärnkraften.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om miljöeffekterna av att stänga ned motsvarande halva Sveriges elproduktion.

17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att möjliggöra en fortsatt och utvecklad användning av kärnkraftsenergi.
18. Riksdagen begär att regeringen inte återkommer med förslag till lag om ett kvotbaserat elcertifikatsystem.

2001/02:N54 av Inga Berggren och Lars Lindblad (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om anstånd med utbyggnaden av vindkraft till dess miljökonsekvenserna har utretts färdigt.

2001/02:N55 av Inger Strömbom m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om riktlinjer för energipolitiken.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om miniminivåer för koldioxidavgifter i EU.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kärnkraftsavvecklingens effekter på ekonomi, miljö och på näringslivets konkurrenskraft.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om redovisning av miljökonsekvensbeskrivning och ekonomisk konsekvensbeskrivning inför bedömningen av förutsättningarna för stängning av Barsebäck 2.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om redovisning av alternativ till den svenska kärnkraften.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om naturgas som alternativ till kärnkraft.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för att förhindra korssubventionering på naturgasmarknaden.
8. Riksdagen avslår regeringens förslag till certifikatsystem.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Centrum för vindkraftsinformation.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om effektproblemet.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om mål för energieffektivisering.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om energisnåla byggnader.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om transportsektorn.

2001/02:N56 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

1. Riksdagen avslår proposition 2001/02:143.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en fri produktion av energi.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om gröna certifikat.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om den fortsatta användningen av kärnkraften.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om koldioxidutsläpp.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om omställningsprogram.
7. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till sanktionssystem mot elnätsägare som fördröjer leverantörsbyte.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om moderniserad elmätning.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kraftvärmebeskattningen.

2001/02:N57 av Harald Nordlund (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en övergångslösning för vindkraft som ger långsiktigt stabila förutsättningar för gjorda investeringar.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att anpassa certifikatkvotens utveckling så att den harmoniserar med mål i EG-direktiv 2001/77/EG.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om höjd sanktionsavgift.

2001/02:N58 av Matz Hammarström m.fl. (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om energipolitikens mål.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en tidtabell för kärnkraftsavvecklingen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om den "tyska modellen".
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ekonomiska styrmedel för att avveckla kärnkraften.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om säkerhetskraven för kärnkraften.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om skadeståndsansvar vid en reaktorolycka.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om 1997 års energipolitiska program.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utgångspunkter för effektiva energimarknader.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om sanktionssystem riktat mot nätägare.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om omsättningskoncession för elhandel.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om konkurrensupphandling av anvisad elleverantör.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utökad konsumentinformation.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om krav på timmätning.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en alternativ avregleringsmodell.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kraftvärmebeskattningen.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om regler och tillsyn på elmarknaden.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om nätkoncessionshavarens informationsplikt.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om mål för el producerad med förnybara energikällor.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett nytt stödsystem för förnybar elproduktion.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om särskilda åtgärder för vindkraft.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om effektiv energianvändning.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om mål för Statens energimyndighet.
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en kommission för att granska Vattenfalls roll.

Motion med anledning av skrivelse 2000/01:120

2001/02:N4 av Inger Strömbom m.fl. (kd):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om Vattenfalls framtida kapitalbehov.

Motion med anledning av skrivelse 2001/02:22

2001/02:N35 av Inger Strömbom m.fl. (kd):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en redovisning av naturgasens roll för energiförsörjningen.

Motioner från allmänna motionstiden

2001/02:K426 av Alf Svensson m.fl. (kd):

27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en ökad samordning av energipolitiken på EU-nivå.

2001/02:U268 av Marianne Andersson m.fl. (c):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om det nordiska samarbetet om ny energiteknik, förnybara energikällor och effektivare energianvändning.

2001/02:U348 av Yvonne Ruwaida m.fl. (mp):

15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om energipolitiken.

2001/02:N210 av Patrik Norinder m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en omprövning av inställningen till naturgas.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av energiskatterna.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om tillgång till naturgas i Mellansverige.

2001/02:N213 av Bo Lundgren m.fl. (m):

14. Riksdagen beslutar att ta bort 6 § kärntekniklagen om kärnteknisk forskning.
15. Riksdagen beslutar att ta bort förbudet mot uppförande av kärnreaktorer i 5 a § kärntekniklagen.

16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att också de förnybara energikällorna måste klara sig på kommersiella villkor.

17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om betydelsen av avancerad forskning på energiområdet.

2001/02:N238 av Kenneth Lantz och Lars Gustafsson (kd):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om möjligheterna att öka biogasanvändningen vid utbyggnad av naturgasnätet.

2001/02:N239 av Holger Gustafsson (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det statliga kraftbolaget Vattenfall skall kompensera de näringsidkare runt Vänern som drabbats av kostnader beroende på översvämningarna år 2001.

2001/02:N248 av Harald Bergström och Magnus Jacobsson (kd):

Riksdagen beslutar upphäva 6 § kärntekniklagen (1984:3).

2001/02:N252 av Catharina Elmsäter-Svärd (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att initiera ett nationellt FoU-program för produktion av syntesgas ur biomassa och olika typer av restprodukter.

2001/02:N268 av Margareta Viklund m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utbyggnaden av vindkraften bör påskyndas.

2001/02:N269 av Eva Flyborg (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att öka andelen kraftvärme i energisystemet.

2001/02:N271 av Helena Zakariasén m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utbyggnad av naturgasnätet i Sverige.

2001/02:N283 av Ronny Olander m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att finna former för att bättre ta till vara vindkraftens fördelar.

2001/02:N285 av Sven Hulterström och Claes-Göran Brandin (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att noga följa utvecklingen av hur kraftvärme beskattas.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att verka för att kraftvärmeverk ges förutsättningar för att kunna konkurrera med övrig elproduktion på likvärdiga villkor.

2001/02:N296 av Göran Norlander och Hans Stenberg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om alternativa energikällor.

2001/02:N298 av Hans Stenberg och Susanne Eberstein (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att ålägga dammägare att upprätta färdiga organisationsplaner som innebär att man kontinuerligt kan bemanna större dammanläggningar vid behov.

2001/02:N315 av Per Westerberg m.fl. (m):

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om avpolitiserad energiförsörjning.

2001/02:N318 av Birgitta Sellén och Sven Bergström (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att göra en satsning på att bygga ut vindkraften i Sverige.

2001/02:N324 av Marianne Andersson (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att vindkraftverk inte borde omfattas av fastighetsskatt.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att förenkla bygglovshandlingen för vindkraftverk.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utarbetande av en vindkraftslag.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om översyn av miljöskatter och försäkringar som vindkraften omgärdas av.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om intensifiering av överföringskapaciteten från norra till södra Sverige.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om villkoren för vindkraftsetablering och militära intressen.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en kampanj för grön el.

2001/02:N328 av Cristina Husmark Pehrsson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om gasolanvändning i Sverige.

2001/02:N329 av Berit Adolfsson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utbyggnad av naturgasförsörjningen och om naturgasens speciella förutsättningar och skatteläge.

2001/02:N338 av Lilian Virgin (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att i kommande energipolitiska proposition överväga behovet av ett informationscentrum för vindkraft.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att ett informationscentrum för vindkraft bör knytas till Högskolan på Gotland.

2001/02:N339 av Ingegerd Saarinen m.fl. (mp, v, c, fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vikten av att initiera ett nationellt FoU-program för produktion av syntesgas ur biomassa och olika typer av restprodukter.

2001/02:N360 av Ronny Olander m.fl. (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om utbyggnad av naturgasen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om behovet av en utredning vars syfte är att stimulera utbyggnaden av naturgas i Sverige med omnejd.

2001/02:N371 av Inger Strömbom m.fl. (kd):

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Energimyndighetens tillsynsansvar över naturgasmarknaden.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om inhemska förnybara energikällor.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om energiforskning och energiteknisk utveckling.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om energisparåtgärder och tilläggsisolering.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om energisparåtgärder och värmepumpar.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att EU bör satsa gemensamt på att utveckla och främja omställningen till förnybara bränslen.
21. Riksdagen beslutar upphäva 6 § kärntekniklagen (1984:3).

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1. Förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857)

2. Förslag till lag om ändring i naturgaslagen (2000:599)